

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER
DERGİSİ

BEYKENT UNIVERSITY
JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

ISSN: 1307 - 5063

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER
DERGİSİ

BEYKENT UNIVERSITY
JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Sertifika No:
11374

Beykent Üniversitesi Yayınları, No107

Cilt Volume: 8 **Sayı** Number: 1 **Yıl** Year: 2015 *Spring/Bahar*

SAHİBİ:

Prof. Dr. Mehmet Emin KARAHAN

(Beykent Üniversitesi adına)

Editörler ve Kurullar

Editör

1. Prof. Dr. Levent ÜRER, Beykent Üniversitesi, Türkiye

Editör Yardımcıları

1. Yrd. Doç. Dr. Aytül Papıla, Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Türkiye

2. Yrd. Doç. Dr. Vedat Akman, Beykent Üniversitesi

3. Öğr. Gör. İlkay Erarslan, Beykent Üniversitesi, Kütüphane Daire Başkanı

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Altan Aytut, Beykent Üniversitesi, FEF, Mütercim Tercümanlık Rusça, Türkiye

Prof. Dr. Ahmet Güner Sayar, Beykent Üniversitesi, İİBF, İktisat, Türkiye

Prof. Dr. Selahattin Sarı, Beykent Üniversitesi, İİBF, İktisat, Türkiye

Prof. Dr. Semra Birgün, Beykent Üniversitesi, MMF, İşletme Mühendisliği, Türkiye

Prof. Dr. Yıldız Güzey, Beykent Üniversitesi, İİBF, İşletme, Türkiye

Prof. Dr. Ebru Güzelcık Ural, Beykent Üniversitesi, GSF,, Türkiye

Prof. Dr. Visam Mansur, Beykent Üniversitesi, FEF, İngiliz Dili ve Edebiyatı, Türkiye

Prof. Dr. İbrahim Yılığör, İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İngilizce Öğretmenliği Bölümü, Türkiye

Prof. Dr. Fethi Çallıalp, Beykent Üniversitesi, FEF, Matematik Bilgisayar Bölümü, Türkiye

Prof. Dr. Oğuz Makal, Beykent Üniversitesi, GSF, Sinema TV Bölümü, Türkiye

Prof. Dr. Ahmet Kızıl, Nişantaşı Üniversitesi,, Türkiye

Prof. Dr. Sudi Apak, Beykent Üniversitesi, İİBF, Bankacılık ve Finans Bölümü

Prof. Dr. Cemal Yükselen, Beykent Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Türkiye

Prof. Dr. Namık Sinan Turan, İstanbul Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Türkiye

Prof. Dr. Burak Samih Gülboy, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Türkiye

Prof. Dr. Günseli İşçi, Yeni Yüzyıl Üniversitesi, FEF, İngiliz Dili ve Edebiyatı, Türkiye

Prof. Dr. Turgut Özkan, Beykent Üniversitesi, İİBF, İşletme, Türkiye

Her hakkı saklıdır. Sosyal Bilimler Dergisi yılda iki kez yayımlanan, bilimsel hakem kurulu olan bir yayındır. Sosyal Bilimler Dergisi'nde yayımlan makalelerdeki görüş ve düşünceler yazarların kişisel düşünceleri olup, hiçbir şekilde Sosyal Bilimler Dergisi'nin veya Beykent Üniversitesi'nin görüşlerini ifade etmez. Sosyal Bilimler Dergisi'ne gönderilen makaleler iade edilmez.

EDİTÖRDEN

Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2007 yılından beri yayın hayatını sürdürmektedir. Dergimiz politikası gereği, Sosyal Bilimler alanında yapılmış olan bilimsel çalışmaları yayınlamaktadır. Yılda iki kere yayınlanmakta olan dergimiz, hakemli, ulusal dergi kapsamındadır. 2015 yılından itibaren sadece elektronik ortamda yayınlanacak olan dergimiz, 8/1 sayısı ile artık daha kolay ulaşılabilir bir haldedir. TÜBİTAK bünyesinde ULAKBİM içerisinde dergipark sistemi içinden tüm akademik ve araştırma ortamına açık konuma gelmiş olan dergimiz, hızla gelişmeye devam etmektedir.

Yazılmış araştırmaların kabul süreci, hakem süreci ve nihayet tüm düzenlemeleri artık açık erişim sistemi sağlanmış abonelik süreci ile birlikte internet üzerinden yürütülen Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi siz okuyucu ve araştırmacılarımızın katkısı ile hızla gelişmeye devam etmektedir.

Bir sonraki sayısı için halen araştırmacıların katkılarını bekleyen dergimizin 2015 Güz dönemi, 8/2. Sayısı Temmuz ayı içinde yayına hazır hale gelecektir. Önümüzdeki dönemde sizlerin katkıları ile daha da gelişecek olan dergimiz, her geçen daha fazla okuyucuya ulaşmak adına ulusal ve uluslararası alanda girişimlerini sürdürmeye devam etmektedir.

Katkılarınız için teşekkür eder, saygılarımızı sunarız.

Prof. Dr. Levent ÜRER

Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Editörü

İÇİNDEKİLER *CONTENTS*

Sayfa No

**YALOVA İLİNDE İKAMET EDEN MUHASEBE MESLEK
MENSUPLARININ MUHASABE ETİK ALGISI**

Yrd. Doç. Dr. Cevdet KIZIL, Yrd. Doç. Dr. Vedat AKMAN,
Sultan ARAS, Naim Onur ERZİN.....**6 - 31**

**COYNESS AS POWER IN MARVELL'S "TO HIS COY
MISTRESS"**

Professor Dr. Visam MANSUR.....**32 - 36**

**ÜNİVERSİTELERİN ULUSLARARASI GÖRÜNÜRLÜĞÜ:
AKADEMİK PERFORMANS VE ÜNİVERSİTE
MARKA DEĞERİ İLİŞKİSİ**

Öğr.Gör. İlkay ERARSLAN.....**37 - 47**

**YOKSULLARIN KENDİ ÖZEL DURUMLARI İLE
FARKINDALIKLARINA DAİR BİR ALAN
ÇALIŞMASI: DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİ ÖZET**

Yrd. Doç. Dr. Hande ŞAHİN, Araş. Gör. Dr. Zuhâl ÇİÇEK.....**48 - 74**

Hakem Kurulu

1. Prof. Dr. İbrahim Yılmaz, İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İngilizce Öğretmenliği Bölümü, Türkiye
2. Yrd. Doç. Dr. Erkut Altındağ, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye
3. Yrd. Doç. Dr. Volkan Öngel, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye
4. Prof. DR. Ali Vahit Turhan, Beykent Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler
5. Prof. Dr. Turgut Özkan, Beykent Üniversitesi, İİBF, İşletme, Türkiye
6. Doç. Dr. Tanses Yasemin Gülsoy, Beykent Üniversitesi, İİBF, Turizm İşletmeciliği, Türkiye
7. Prof. Dr. Yıldız Güzey, Beykent Üniversitesi, İİBF, İşletme, Türkiye
8. Prof. Dr. Semra Birgün, Beykent Üniversitesi, MMF, İşletme Mühendisliği, Türkiye
9. Doç. Dr. İlyas Sözen, Beykent Üniversitesi, İİBF, İktisat, Türkiye
10. Prof. Dr. Ahmet Güner Sayar, Beykent Üniversitesi, İİBF, İktisat, Türkiye
11. Prof. Dr. Altan Aykut, Beykent Üniversitesi, FEF, Mütercim Tercümanlık Rusça, Türkiye
12. Yrd. Doç. Dr. Muzaffer Ürekli, Beykent Üniversitesi, FEF, Tarih, Türkiye
13. Prof. Dr. Ebru Güzelcik Ural, Beykent Üniversitesi, GSF,, Türkiye
14. Prof. Dr. Fethi Çallıalp, Beykent Üniversitesi, FEF, Matematik Bilgisayar Bölümü, Türkiye
15. Doç. Dr. Mine Guven, Beykent Üniversitesi, FEF, Mütercim Tercümanlık İngilizce, Türkiye
16. Prof. Dr. Günseli İşçi, Yeni Yüzyıl Üniversitesi, FEF, İngiliz Dili ve Edebiyatı, Türkiye
17. Doç. Dr. Gönül Bakay, Bahçeşehir Üniversitesi, İİBF, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı
18. Prof. Dr. Burak Samih Gülboy, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Türkiye
19. Prof. Dr. Namık Sinan Turan, İstanbul Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Türkiye
20. Prof. Dr. Cemal Yükselen, Beykent Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Türkiye
21. Yrd. Doç. Dr. Vedat Zeki Yenen, Beykent Üniversitesi, MMF, İşletme Mühendisliği Bölümü, Türkiye
22. Doç. Dr. Uğur Özgöker, İstanbul Arel Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Türkiye
23. Yrd. Doç. Dr. Sıtkı Sönmezer, Beykent Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Türkiye
24. Prof. Dr. Sudi Apak, Beykent Üniversitesi, İİBF, Bankacılık ve Finans Bölümü
25. Yrd. Doç. Dr. Serkan Çankaya, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Bankacılık ve Finans Bölümü, Türkiye
26. Prof. Dr. Ahmet Kızıl, Nişantaşı Üniversitesi,, Türkiye
27. Prof. Dr. Hamdi Ünal, Beykent Üniversitesi, GSF, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü

**YALOVA İLİNDE İKAMET EDEN MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ
MUHASABE ETİK ALGISI**

Cevdet KIZIL¹

Vedat AKMAN²

Sultan ARAS³

Naim Onur ERZİN⁴

ÖZET

Bu çalışma, muhasebe etiği kapsamında Yalova ilinde ikamet eden muhasebe meslek mensuplarının muhasebe etik algı düzeyini ve meslek etiğine olan bakış açılarını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında Yalova'da ikamet eden 40 meslek mensubuna ulaşılmış, 32'sinden geri dönüş sağlanmıştır. Bu bağlamda, uygulanan ankete geri dönüş oranı %80 olmuştur. Elde edilen anket verileri ise SPSS programına girilmiş ve rapor edilmiştir. Araştırma için uygulanan ankette 5'li Likert Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmaya katılan meslek mensuplarının çoğunluğu erkek, 30-39 yaş aralığında, fakülte mezunu, SMMM, 15 yıldan fazla tecrübeli ve 50'den fazla mükellefe sahip bireylerdir. Araştırma sonuçlarına göre, muhasebe meslek mensuplarının genel olarak etik ve meslek etiği kavramlarına duyarısız kalmadıkları ve kendilerini bu konularda sürekli geliştirmeye arzulu bir davranış sergiledikleri belirlenmiştir. Birçok noktada etik kurallara uyulduğu, ancak bir takım spesifik konularda etik kurallara uygun hareket edilmediği tespit edilmiştir.

ABSTRACT

This research was run to determine the ethical perception level and ethics perspective of accounting professionals residing in the city of Yalova. For the study, questionnaire forms were sent to 40 accountants living in Yalova and 32 of them returned the survey sheets. In this context, the return rate of questionnaire as the research methodology is 80%. Research data were then entered to the SPSS program and reports were received. The research questionnaire used 5-point Likert Scale. Most of the questionnaire respondents were male, between 30-39 years old, had undergraduate degrees, titled CPA, had more than 15 years of experience and owned more than 50 clients. According to the results of study, it was determined that accounting professionals in Yalova were generally not insensitive to ethics and professional ethics concepts. They were mainly trying to improve themselves concerning the ethical issues. It is detected that, accounting professionals follow ethical principles at several points. But, ethical guidelines are disregarded on some specific subjects.

1. GİRİŞ

Etik kelimesi Yunanca karakter manasına gelen ‘ethos’ kelimesinden gelmektedir. ‘Ethos’ kelimesinden türetilen ‘ethics’ kavramı ise ideal ve soyut olanı incelemekle meşgul olan bir felsefedir. Etik iyi-kötü, doğru-yanlış gibi doğuştan gelen veya sonradan edinilen manevi değerleri inceler. Etik temelde insanların tüm davranışlarının ve hareketlerinin sebeplerini, etkilerini diğer bir deyişle temelinde ne olduğunu inceler (Aydın, 2002).

Etik kelimesinin ilk olarak 2500 yıl öncesinde ilk Yunan filozoflarından Aristo tarafından kullanıldığı bilinmektedir. İlk kullanım yıllarında işletme yönetimi, işletmecilik, iş ve işçi piyasaları ile endüstriyel konularda ahlaki değerleri incelemiştir. Günümüzde aynı koşullar altında eşit fırsatların sağlanması, müşteri ile ilişkiler, bilgi teknolojilerinin kullanımı ve çevresel etkenler gibi konularda çalışma alanı oluşturmaktadır. Günümüz de etik, erdem ve dürüstlük merkezli bir teori olmuştur (Toraman ve Akçan, 2003).

Etik kavramının felsefeciler tarafından yapılmış pek çok tanımı vardır. Bunlardan en yaygın olanına göre etik, bireylerin toplumsal ilişkiler çerçevesinde nasıl bir hayat istediğinin ve bunun nasıl gerçekleşeceğinin araştırılmasıdır (Kirel, 2000).

Literatürlerde etik kavramı ile ahlak kavramı birbirine karıştırılmaktadır. Etimolojik yapısı itibari ile aynı kökten gelmekte olan ahlak kavramı Arapça ‘hulk’ kelimesinden türetilmiştir. Hulk, hakların çoğulu anlamına gelmektedir. Hulk, karakter, mizaç manalarına gelmektedir. Bireyin kişisel ve toplumsal davranışlarını inceleyerek kurallar koyar. Etik ise bir nevi ahlakın felsefi olarak incelenmesidir. Etik daha çok bireyin sergilediği davranışların yapıp yapılmaması üzerinde fikirler sunar (Oyman, 1999).

Etik ve ahlak kavramları kapsamından yola çıkılarak, etik hakkında belirli bir meslek grubunun, meslekle ilişkili olarak oluşturduğu kurallardır yargısına varılabilir. Bu kuralların kısıtlayıcı yaptırımları vardır. Meslek gruplarının eğilimlerini belirlerken yetersiz ve ilkesiz olanları dışlar. Meslek içi rekabeti düzenler ve hizmet standartlarını koruyarak mesleki ilkelerin ayakta tutulmasını ister (Beren, 2001).

Meslek etiği, bir mesleğin uygulanışı aşamalarında sergilenen tavır ve davranışların toplum yararı gözetilerek uygulanması olarak da tanımlanmaktadır. Meslek etiğinin kuralları evrenseldir. Meslek mensubu dünyanın neresinde olursa olsun bu kurallara uymak zorundadır. Meslek etiğinin temelinde meslek mensubunun diğer insanlarla ilişkisi yatar. Bu ilişki meslek mensuplarının birbirleri ile olan kişisel ilişkisini de belirli kalıplar çerçevesinde sınırlar ve yönlendirir (Aydın, 2002).

Günümüzde her meslekte, meslek mensuplarından mesleğini yerine getirirken bir takım kişisel, mesleki ve ahlaki nitelikler istenmektedir. Meslek mensuplarının bu özellikleri üzerinde barındırmasıyla hem mesleğin hem de meslek mensubunun gelişiminin sağlanacağı düşünülmektedir (Aymanlı ve Sakarya, 2003). Muhasebede etik, yasalara uygun işlemleri yaparak toplumun halihazırdaki değerlerini göz ardı etmemektedir. Diğer bir deyişle, muhasebe meslek mensubu mesleğini toplumun ahlaki değerlerine göre biçimlendirir ve mesleğini uygularken bu değer yargılarına önem vererek topluma güven sunar (Gül ve Ergün, 2004).

Muhasebe mesleğinin ahlaki temellendirmesi ile ilgili yapılan diğer bir tanım ise, meslek mensubunun kendi kendini kontrolünü, dürüstlüğünü ve bağımsızlığını ifade eder. Başka bir ifadeyle, muhasebe meslek etiği, muhasebe meslek mensubunu belirli standartlara bağlayarak onun müşterilere, halka ve diğer uygulamacılara karşı ahlaki davranışlarla hizmet etmesini istemektedir. Yapılan hizmeti uygulayan meslek mensubu yeterli sorumluluğu barındıran, güvenilirliğini ispatlamış, doğru ve tarafsız davranışlar sergileyen kişi olmalıdır. Diğer taraftan toplumun da muhasebe meslek mensuplarından bazı beklentileri vardır. Kısaca, muhasebeci ve denetçilerin topluma karşı da sorumlulukları vardır (Çiftçi ve Çiftçi, 2003).

Muhasebe meslek etiğinin gelişmesinde, muhasebe mesleği hakkında edinilen bilgilerin şüphesiz etkisi vardır. Meslek mensubu ile işletme arasında mesleği ile alakalı anlaşılabilirlik, güvenilirlik, karşılaştırılabilirlik ve tutarlılık disiplinleri olması gerekir. Bu bilgiler ışığında denilebilir ki, muhasebe meslek etiğinde yalnız meslek mensubunun değil, muhasebe mesleğinin bilgilerinin de önemli rolü vardır (Gül ve Ergün, 2004).

Tüm meslek mensupları meslek etiğini kendi meslek grubunun özelliklerine ve toplumun ahlaksal değerlerine uygun bir şekilde uygulamak zorundadır. Kendi ahlak kültürünü oluşturan meslek mensubu ise, bunu dünyanın her yerinde uygulamalıdır. Meslek etiği genellikle meslek mensuplarının kişisel özelliklerine ve ahlaki temellerine dayandığı için kişinin uygulayabildiği davranışlarla sınırlı kalabilmektedir. Meslek mensubunun değerleri toplum, çevre ve mesleki eğitim sistemi ile de şekillenebilmektedir. Muhasebe mesleğinde etik, diğer meslek gruplarına göre daha önemlidir. Çünkü muhasebe mesleği tüm meslek grupları ile ilişkilendiği için, muhasebecilerin faaliyetlerini sürdürdükleri esnada yaptıkları davranışlar toplumun büyük bir kesimini etkilemektedir. Bu durum, muhasebe meslek mensubunun ülkedeki ekonomik, siyasal ve hatta sosyo-kültürel değerleri doğrudan etkilediğini gösterir. Meslek mensubunun etik kurallara bağlılığı tüm bu yapıları olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Bu bilgiler çerçevesinde bakıldığında, muhasebe meslek mensubunun diğer meslek gruplarını doğrudan veya dolaylı olarak etkilemesi onun hassas değerler taşıması gerektiğini vurgulamaktadır (Selimoğlu, 1997).

2. LİTERATÜR TARAMASI

1987’de Armstrong, muhasebe meslek mensupları ve muhasebe eğitimi alan öğrenciler üzerinde yaptığı araştırma sonucunda etik yargıların mezun veya halen eğitim alan öğrencilerin üzerinde yetişkinlerinden daha kuvvetli olduğunu açıklamıştır (Armstrong, 1987).

1991’de Stanga ve Turpen’in çalışmaları muhasebe son sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırma, muhasebe öğrencilerinin etik ikilem ile karşılaştıklarında hangi kararları verdikleri üzerinde durmuştur. Araştırmanın sonucuna göre, öğrencilerin muhasebe mesleğini uygularken karşılaşacakları ikilemelerde etik tavır sergileyecekleri belirtilmiştir. Ancak bazı öğrencilerin bu tür ikilemelerde ne yapacaklarına karar verirken kuşku yaklaşacakları gözlemlenmiştir. Araştırmaya göre muhasebe eğitimi alan öğrencilerin meslek ile alakalı etik değerlerini geliştirmek için onlara uygun ödevler verilmelidir. Yine araştırmadaki diğer bir bulguya göre, etik davranışların cinsiyete göre farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir (Stanga ve Turpen, 1991).

1994’de Shaub muhasebe meslek mensupları ve muhasebe meslek öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada demografik değişkenlerin önemli olup olmadığı üzerinde bir takım araştırmalar yapmıştır. Bu araştırmanın sonucunda yaş ve eğitimin ahlaki yargılarla ilişkisinin baskın olduğu görülmüştür. Başarı seviyesi yüksek olan kız öğrencilerin etik değerleri daha yoğun kabullendiği görülmüştür (Shaub, 1994).

1997’de Eynon, Hills ve Stevens da küçük ölçekli firmalarda çalışan muhasebeciler üzerinde etik değerler üzerine araştırma yapmıştır. Yapılan çalışmada küçük ölçekli firmalarla iş yapan muhasebecilerin etik değerlere hassasiyetinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. Yine kadınların etik değerlere erkeklerden daha sadık olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca yaşı büyük olan meslek mensuplarının daha etik olduğu bulunmuştur. Liberal olanlar muhafazakar olanlara göre etik değerlere daha bağlı görülmüştür. Eğitim hayatı içerisinde etik dersi alanların yıllar geçse bile etik değerlere daha bağlı kaldığı tespit edilmiştir. Bu bulgular işletmecilerin etik dersi almaları gerektiği hususunu desteklemiştir (Eynon, Hills ve Stevens, 1997).

2001’de Cohen, Pant ve Sharp tarafından Kanada’da işletme öğrencileri ve muhasebe meslek mensupları üzerinde yapılan araştırmada bireylerin etik kararlar vermedeki farklılıkları gözlemlenmiştir. Araştırma üniversite eğitiminin ilk yıllarındaki öğrenciler, son sınıf öğrencileri ve meslek

mensupları üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre üniversite eğitimine yeni başlayan öğrenciler ile eğitimin son sınıfındaki öğrenciler arasında ciddi farklılıklar gözlemlenmiştir. Eğitimin son sınıfındaki öğrencilerin muhasebe meslek mensuplarına göre daha etik olduğu belirlenmiştir (Cohen, Pant ve Sharp, 2001).

2001 da O'Leary ve Radich, Avustralya'da muhasebe etiği dersi alan son sınıf öğrencileri üzerinde bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada muhasebe öğrencilerinin sınavda kopya çekmek, bazı durumlarda ihbarcı olmak veya bir kamu kuruluşunu ya da hissedarını dolandırmak için rüşvet almak gibi durumlarda ne yönde hareket etmeyi tercih ettikleri incelenmiştir. Yapılan anketin sonuçlarına göre, bazı öğrencilerin rüşvet, kopya ve ihbar etme gibi davranışlar içerisinde olabileceği, fakat yakalanma ihtimali göz önünde bulundurulduğunda bu oranın düştüğü ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına cevap veren erkek öğrencilerin cevapları ile kız öğrencilerin cevapları arasında da farklılıklar mevcuttur. Araştırma bulgularına göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre dört kat daha fazla etik davranışlar sergilemektedir. Sonuçlara göre, etik eğitiminin verilmesi oldukça önemlidir (O'Leary ve Radich, 2001).

2003 yılında Şimga Muğan ve Atay ise, Türk kız ve erkek işletme öğrencilerinin etik davranışlara karşı duyarlılığı ile muhasebe ve işletme konularındaki etik ikilemlerini incelemiştir. Öğrenciler daha önce aldıkları muhasebe ve etik dersleriyle hayatta karşılaşabilecekleri ikilemlere karşı donanımlı ve sorunlarla başa çıkabilecek düzeydedirler. Dersi alan öğrencilerin cinsiyete göre farklılıkları gözlemlenmemiştir. Fakat işletme ile ilgili senaryolarda önemli farklılıklar gözlemlenmiştir. Kız öğrencilerin etik değerlere erkek öğrencilere göre daha duyarlı olduğu görülmüştür. Erkek öğrenciler ise, kız öğrencilere göre etik değerlere uyulmadığı durumlarda verilmesi gereken cezaların sertliğinin daha fazla olması gerektiğini savunmuşlardır. İşletmelerde ise cezai yaptırımların eşit düzeyde olması gerektiği savunulmuştur (Şimga Muğan ve Atay, 2003).

2004 yılında Landry, Moyes ve Cortes muhasebe meslek mensuplarına geniş kapsamlı bir araştırma uygulamıştır. Muhasebe mesleğine yönelik eğitim alan veya almayan kız ve erkek İspanyol öğrenciler de çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, mesleki eğitim ile cinsiyet kapsamında etik algı hususunda birçok farklılık tespit edilmiştir (Landry, Moyes ve Cortes, 2004).

2005'de Aymankev ve Sarıoğlan ise, Türkiye'de muhasebe meslek mensuplarının muhasebe mesleğine yaklaşımlarını incelemiştir. Araştırma, Balıkesir ili içerisinde yaşayan yüksek eğitim seviyesine sahip muhasebe meslek mensuplarının etik değerlere yaklaşımları arasında farklılık olduğunu ve karar birliğine varamadıklarını tespit etmiştir. Etik değerlerin mesleki yaşamda uygulanabilirliği konusunda meslek mensupları farklı fikirler sunmuşlardır (Aymankev ve Sarıoğlan, 2005).

2005’de Ergün ve Gül, Balıkesir il merkezinde faaliyet gösteren meslek mensuplarına yönelik yaptıkları araştırmada, meslek mensuplarının en çok önem verdikleri etik ilkelerin dürüstlük, mesleki bilgi ve yeterlilik, güvenilirlik, yasalara bağlılık, sır saklama, şeffaflık ve mesleki sorumluluk olduğunu tespit etmişlerdir (Ergün ve Gül, 2005).

2005 yılında Tükenmez ve Kutay, Türk toplumu açısından muhasebe meslek mensubunun ahlaki prensiplere duyarlılık düzeyini incelemiştir. Meslek mensubunun farklı koşullar altında sergilediği davranışları etkileyen faktörler belirlenmek istenmiştir. Tükenmez ve Kutay’ın araştırmasının sonucuna göre, Türk toplumunun gözünde muhasebe meslek mensubunun ahlaki ilkelere duyarsız olduğu düşüncesinin yaygın olduğunu gözlemlenmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının aldığı kararlar ve her bir olay için üzerlerindeki baskının yapmış olduğu etki, bu noktada algı ve bakış açısını etkilemektedir (Tükenmez ve Kutay, 2005).

2006’da Özbirecikli ve Ural, muhasebe meslek mensuplarının karar alma sürecinde etik ve sosyal sorumluluğa verdikleri önem seviyesini ölçmek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Yapılan araştırmada muhasebecilerin verdikleri kararlarda olayların sonuçlarından çok olayların temelinde yatan niyetleri daha fazla önemsedikleri görülmüştür. Ayrıca, muhasebe meslek mensuplarının iş deneyimleri arttıkça meslek etiğine yönelik daha fazla yargılama eğiliminde buldukları gözlemlenmiştir. Bunun yanında, cinsiyetin de etiksel algı üzerinde farklılaşmaya sebep olduğu anlaşılmıştır (Özbirecikli ve Ural, 2006).

2008’de Kutlu tarafından Erzurum ve Kars illerinde yapılan araştırmada, muhasebe meslek mensuplarının yaşadıkları etik ikilemlerin yoğunluğu incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre muhasebe meslek mensuplarının yaşadıkları ikilemler gelir, yaş ve müşterilerin portföyüne göre farklılık göstermektedir. Ayrıca, etik ikilemlerle ilgili sorulara verilen cevaplarda meslek mensuplarının eğitim ve yaş seviyelerinin de etki ettiği görülmüştür (Kutlu, 2008).

2008 yılında Kutlu’nun yaptığı araştırmada muhasebe meslek mensuplarının yaşadığı ikilem seviyesi belirlenmek istenmiştir. Yapılan çalışmanın sonucunda muhasebe meslek mensuplarının etik ikilemler yaşadığı, ancak bu ikilemlerin düzeyinin meslek mensuplarının gelir, yaş ve müşteri gibi değişkenlere göre şekillendiği gözlemlenmiştir. Yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, müşteri sayısı ve aylık gelir seviyesi gibi etmenler ikilem yaşama hususunda etkili olmaktadır (Kutlu, 2008).

2009 yılında Ertaş ve Coşkun, orta ölçekli işletmelerle iş yapan 90 bağımsız denetçinin ve iç denetçinin ulusal ve uluslararası kurumlar tarafından tespit edilen etik kuralları algılama düzeylerini araştırmıştır.

Araştırmaya göre, meslek mensuplarının bağımsız denetçi veya iç denetçi olarak çalışmaları, unvan farklılıkları ve mesleki tecrübeleri meslek etiğine karşı değer yargılarını etkilemektedir (Ertaş ve Coşkun, 2009).

2009 yılında Fleming, Romanus ve Lightner çalışmalarında denetçilerin ve şirketler muhasebecilerinin karşılaşılabileceği etik ikilemleri ve muhasebe etiği ikilemlerinin muhasebe öğrencileri üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Araştırmanın bulgularına göre muhasebe eğitimi alan öğrencilerinin etik değerlerinin şirket standartlarına göre daha yüksek düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Muhasebe eğitimi veren akademisyenler ise, muhasebe dersinde anlatılan etiğin meslek hayatı içerisinde karşılaşılan ikilemlere karşı karar vermede yetersiz olduğunu söylemiş ve verilen eğitimin daha çok geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Fleming, Romanus ve Lightner, 2009).

2010 yılında Kurnaz ve Gümüş, muhasebe mesleği ile etik olmayan davranışlar arasındaki bağı belirleyebilmek için muhasebe eğitimi alan öğrenciler üzerinde bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmaya göre, verilen anket sorularını cevaplayan öğrencilerin büyük çoğunluğu, muhasebe mesleği ile ilgili etik olmayan davranışları doğru bulmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin etik değerler üzerindeki kanıları sınıflarına göre farklılık göstermiştir. Üst sınıflarda olan öğrencilerin bu sorular için verilen cevaplarda daha hassas oldukları gözlemlenmiştir (Kurnaz ve Gümüş, 2010).

2010'da Sakarya ve Kara, muhasebe meslek mensupları üzerinde muhasebe meslek etiğine yönelik düzenlemelerle alakalı araştırma yapmışlardır. Balıkesir, İstanbul, Bursa ve İzmir illeri kapsamında yapılan araştırmada bölgelerin demografik yapısının etik değerler üzerinde farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir (Sakarya ve Kara, 2010).

2012'de Özkan ve Hacıhasanoğlu, Yozgat ilinde yaptıkları çalışmada muhasebe meslek mensuplarının kişilik özelliklerinin muhasebe etiği ile ilgili sergiledikleri tavırlarda farklılıklara sebebiyet verdiğini belirlemiştir (Özkan ve Hacıhasanoğlu, 2012).

2012'de Güney ve Bozkurt, yaptıkları araştırmayla muhasebecilerin yalnızca parasal nedenlerle değil, aynı zamanda iş stresi, iş yoğunluğu, yalnızlaşma ve benzer nedenlerle de etik dışı davranışlar sergileyerek hile yaptıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla, yapılan araştırma ile muhasebecilerin saygınlığının azalmakta olduğu vurgulanmıştır. Bu amaçla, Güney ve Bozkurt muhasebede etik ve hile konusuyla ilgili Erzurum ilinde anket metodolojisini kullanarak bir çalışma yapmışlardır. Araştırma bulguları, etikle ilgili geçmiş sorunların halen devam ettiğini, hatta muhasebecilerin aşırı iş yoğunluğundan dolayı durumun daha da kötüleştiğini göstermiştir. Ayrıca, çalışmaya göre muhasebe meslek mensuplarının genel olarak bir etik komitesi kurulmasına sempatik yaklaştıkları ve aslında vergi hukukundaki

boşluklardan yararlanmaya niyetli olmadıkları tespit edilmiştir (Güney ve Bozkurt, 2012).

2012’de Sanchez ve Zhang, yaptıkları araştırmayla finansal hile vakalarını incelemişlerdir. Çalışmaları, etik dışı bir husus olan vergi kaçakçılığının arttığını göstermiştir. Aynı zamanda Sanchez ve Zhang, hile ve etik dışı davranışların ekonominin kırılabilirlik gösterdiği zamanlarda ortaya çıkma ihtimalinin daha yüksek olduğunu vurgulamışlardır (Sanchez ve Zhang, 2012).

2012’de Hansen ve Klamm, öğrencilerin muhasebe hile riskini değerlendirme kapasitesi ölçen bir çalışma yürütmüşlerdir. Belirtilen araştırma, birçok öğrencinin muhasebe hile riskini değerlendirme ve ölçmede başarısız olduğunu gözler önüne sermiştir. Yazarlar, öğrencilerin hile riskini daha iyi analiz edebilecek şekilde yetiştirilmelerini ve aydınlatılmalarını önermiştir (Hansen ve Klamm, 2012).

3. UYGULAMA

Araştırma kapsamında Yalova ilinde ikamet eden 40 muhasebe meslek mensubuna ulaşmak hedeflenmiştir. Anket metodolojisi uygulanan 40 meslek mensubunun 32’sinden geri dönüş olmuştur. Anket çalışmasında 5’li Likert Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen bulgular daha SPSS paket programında değerlendirilmiş ve ilgili istatistik raporlar elde edilmiştir. Araştırmanın yürütülmesinde kullanılan anketler internet üzerinden ve muhasebecilerin ofisleri gezilerek dağıtılmıştır. Ofis ziyaretleri neticesinde dağıtılan anket formları, sonuçları temin etmek amacıyla birkaç gün sonra yine ofisler gezilerek toplanmıştır. Dağıtılan 40 anketten 32 tanesine cevap alındığından araştırmanın geri dönüş oranı %80’dir.

Muhasebe meslek mensuplarından anketi cevaplayarak araştırmaya katılanların yaş, cinsiyet, eğitim dereceleri, mükellef sayıları, tecrübeleri ve aylık gelirlerine göre özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir. Anket sorularının tamamına cevap verilmediği için araştırma sonucunda elde edilen veriler yalnızca yanıtlanan soruları içermektedir. Bu sebepten ötürü, araştırmanın örneklem kütlesi ile tablolardaki sayıların bir kısmı arasında farklılıklar mevcuttur.

Tablo 1 – Araştırmaya Katılan Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri

	Demografik Bilgiler	f*	%
<i>Cinsiyet</i>	Bayan	8	21,6
	Bay	23	78,4
	Toplam	31	
<i>Yaş</i>	20-29	5	17,4
	30-39	12	33,6
	40-49	9	24,1
	50-59	4	16,5
	60+	2	8,4
	Toplam	32	
<i>Eğitim Düzeyi</i>	Fakülte	19	78,6
	Yüksek lisans	4	15,2
	Doktora	1	6,2
	Toplam	24	
<i>Mesleki Unvan</i>	Yeminli Mali Müşavir (YMM)	2	0,9
	Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM)	30	99,1
	Toplam	32	
<i>Mesleki Tecrübe</i>	1-5 yıl	3	9,7
	6-10 yıl	6	18,1
	11-15 yıl	8	25,7
	15+	15	46,5
	Toplam	32	
<i>Mükellef Sayısı</i>	1-10	2	10,3
	11-20	5	19,8

*f = frekans değeri

Tablo 2’de, meslek mensuplarının şirket içi ilişkiler, müşterilerle ilişkiler, görev, sorumluluklar ve meslektaşlarla ilişkilere ilişkin etik algılamaları üzerine elde edilen veriler gösterilmiştir.

Tablo 2. Meslek Mensuplarının Şirket İçi İlişkiler, Müşterilerle İlişkiler, Görev, Sorumluluklar ve Meslektaşlarla İlişkilere İlişkin Etik Algılamaları

(1- Tamamen Etik, 2- Kısmen Etik, 3- Kararsızım, 4- Kısmen Etik Dışı, 5- Tamamen Etik Dışı)

SORULAR	Tamamen Etik	Kısmen Etik	Kararsızım	Kısmen Etik Dışı	Tamamen Etik Dışı
Şirkette çalışan yöneticilerin, sizin etik dışı olarak düşünebileceğiniz davranışlar göstermesine göz yummak	9,3	12	15,7	38,9	24,1
Şirkette başarılı olabilmek için üst düzey bir yöneticinin etik anlayışını benimsemek	8,3	21,3	3,7	39,8	26,9
Şirkette bir yöneticinin şirket menfaatinden çok, kişisel bir yarar sağlayacak etik dışı bir davranışta bulunmasına göz yummak	7,4	27,8	12	9,3	43,5
Şirketteki bir yöneticinin kişisel menfaatten çok, şirkete menfaat sağlayacak etik dışı bir davranışta bulunmasına göz yummak	0,9	6,5	2,8	35,5	54,2
İşe eleman alırken adayın önemli kişilere olan yakınlığına bakmak	51,9	35,2	7,4	1,9	3,7
İşletmede işe alınacak personelin daha önce etik dışı davranışlarının olup olmadığına bakmak	16,7	36,1	9,3	35,2	2,8
Yasal boşlukları mükelleflerin lehine yorumlamak	12,5	27,5	7,5	45	7,5
İş hacmi yüksek olan müşterilerle daha çok ilgilenmek	10	32,5	2,5	35	20
Bir müşteri ile ücret dışında borç-alacak ilişkisine girmek	7,5	30	7,5	45	10

Müşterilerle mahkemelik olmak	17,3	35,6	18,3	15,4	13,5
Müşterilerin herhangi biriyle ortaklık ilişkisi içinde olmak	6,8	5,1	17,1	49,6	21,4
Müşterilere muhasebe mesleği dışında diğer işletme fonksiyonları (pazarlama, üretim, finansman) konusunda herhangi bir katkı sağlamak	3,4	4,3	7,7	23,1	61,5
Yeminli Mali Müşavir / Bağımsız Denetçi bulunmasında müşterilere aracılık etmek	22,2	34,2	12	17,1	14,5
Müşterilere aynı Yeminli Mali Müşavir / Bağımsız Denetçi ile çalışmalarını konusunda tavsiyelerde bulunmak	3,4	2,6	0,9	10,3	82,9
Müşterilere mali bilgi sağlama dışında, daha az vergi ödeme konusunda yardım etmek	5,1	14,5	12	33,3	35
Müşterilerin hesap sonuçları konusunda size yaptığı olumlu yada olumsuz telkinleri dikkate almak	6	6	6	14,5	67,5
Bireysel işler için müşterileri kullanmak	3,4	9,4	8,5	20,5	58,1
İş ilişkisi içine girilen müşterilerle flört etmek	12,8	22,2	17,1	17,9	29,9
Akraba veya tanıdık müşterilere ayrıcalıklı davranmak	26,5	38,5	2,6	17,1	15,4
İş ilişkisi içerisinde olmayan akraba veya tanıdık müşterilerin işlerinin görülmesinde meslektaşlardan kolaylık sağlamalarını istemek	12,8	20,5	25,6	20,5	19,7
Kendi ideolojik görüşleri doğrultusunda müşterileri yönlendirmeye çalışmak	9,4	17,9	18,8	17,9	30,5
Hareketlerini tasvip etmediği herhangi bir müşteriyi deşifre etmek	29,9	29,1	14,5	13,7	12,8

Müşterinin işletme ile ilgili kaynaklardan ya da avantajlardan yararlanmasını ırk, din, cinsiyet, engellilik, ulusal köken ya da medeni durumu yüzünden engellemek	4,3	7,7	9,4	17,9	60,7
Çalışma saatleri içerisinde kişisel işlerle ilgilenmek	3,4	12,8	14,5	19,7	49,6
İşe gelmemek için gerçeğe aykırı mazeret bildiriminde bulunmak	7,7	14,5	14,5	26,5	35,9
İşletmenin fiziksel kaynaklarını (malzeme, araç-gereç vb.) kişisel amaçlar için kullanmak	12,8	15,5	14,5	16,2	41
Geçerli mazeret dışında iş saatlerini ihlal etmek (Öğle tatilini uzatma, geç gelme, erken ayrılma)	3,4	12,8	14,5	19,7	49,6
Kayıtlar üzerinde değişiklik yapmak veya meslektaşlarını buna yöneltmek	8,5	6,8	6,8	17,9	59,8
Müşterilere ait gizli tutulması gereken bilgileri-sırları (maddi durum, özel bir hastalık vb.) diğer müşteriler önünde açıklamada bir sakınca görmemek	12	10,3	14,5	20,5	42,7
İşyerine alkol alarak veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanarak gelmek	7,7	13,7	10,3	19,7	57,3
Müşterilere ait parayı kişisel işler için kullanmak	6	16,2	6,8	24,8	46,2
Müşterilere olanak olduğu halde konuyu daha iyi anlamalarını sağlayacak materyalleri fazla iş yükü getirir düşüncesi nedeniyle kullanmaktan kaçınmak	5,1	9,4	12	17,9	55,6
Argo terim kullanmaktan çekinmemek	1,7	0,9	6,8	5,1	85,5
İçinde yaşanılan toplumun kültürel değerleriyle alay edencesine beyanlarda bulunmak	2,6	5,1	2,6	30,8	59
Müşteri olanaklarını kişisel çıkar için kullanmak	0,9	0,9	3,4	17,9	76,9

Müşterilere işinin dışında herhangi bir şey satma girişiminde bulunmak	12	13,7	8,5	25,6	40,2
Bilgi ve becerilerini geliştirerek uygun bir mesleki yetenek seviyesini sürdürmek	76,1	1,7	2,6	6	13,7
Mesleki görevlerini ilgili yasalar, düzenlemeler ve teknik standartlara uygun olarak yerine getirmek	89,7	1,7	0,9	3,4	4,3
Uygun ve güvenilir bilgi analizinin ardından, ilgili bilgiyi tam ve açık bir biçimde sunarak tavsiyelerde bulunmak	43,6	28,2	5,1	16,2	6,8
Eğer, yasal olarak zorunlu kılınmıyorsa görevleri sırasında elde ettikleri gizli bilgiyi yetki verilmedikçe üçüncü kişilere açıklamak	4,3	4,3	6	3,4	82,1
Astlarını görevleri sırasında elde ettikleri bilginin gizliliği konusunda uyararak	40,2	25,6	13,7	6,8	1,7
Gizliliğin korunmasını sağlamak için astlarının faaliyetlerini izlemek	74,4	13,7	6,8	1,7	3,4
Menfaat çatışmalarından kaçınmak ve olası bir menfaat çatışmasındaki tarafları uyararak	70,1	22,2	1,7	6	0
Faaliyetlerine etki edebilecek veya etki etmesi beklenebilecek herhangi bir hediye, iltifat veya misafirperverliği kabul etmek	76,9	17,9	3,4	0,9	0,9
Uygun bilgileri, mesleki kararları ve düşünceleri ifade etmek	83,8	6	3,4	4,3	2,6
Güvenilirliğe şüphe getirecek herhangi bir faaliyete katılmak	28,2	16,2	5,1	6,8	43,6
Bilgiyi olduğu gibi ve objektif olarak ifade etmek	59,8	21,4	5,1	6	7,7

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ*Yalova İlinde İkamet Eden Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı,***Cevdet Kızıl, Vedat Akman, Sultan Aras, Naim Onur Erzincan**

Volume 8 (1) 2015, 6-31

Kullanıcıların sunulan rapor, yorum ve tavsiyeleri anlamalarına etki edecek tüm ilgili bilgiyi açıklamak	48,7	24,8	8,5	8,5	8,5
Kendi yaptığı bir hatayı meslektaşlarına yüklemeye çalışmak	0,9	3,4	8,5	14,5	72,6
Herhangi bir meslektaşı hakkında olumsuz açıklamalarda bulunmak	1,7	5,1	7,7	21,4	64,1
Meslektaşları ile ilgili gizli bilgi ve belgeleri yasal veya mesleki amaçlarla gerekli olmadığı halde açıklamak	2,6	5,1	5,1	16,2	70,9
Meslektaşlarının mesleki kararlarını etkilemek için zorlayıcı araçlar kullanmak	1,7	5,1	6	20,5	66,7
Meslektaşlarıyla ilişkilerinde cinsiyet ayrımı gözetmek	2,6	4,3	6	15,4	71,8
Meslektaşlarına karşı konuşmalarında devamlı suretle üstünlük sağlamaya çalışmak	3,4	5,1	6	17,9	67,5
Herhangi bir meslektaşı hakkında başka bir meslektaşına olumsuz yargı ve açıklamalarda bulunmak	3,4	6	23,1	48,7	18,8
Meslektaşının başarısını kendine mal etmek	1,7	3,4	6,8	29,9	58,1
Üst yönetimine meslektaşı hakkında devamlı olarak olumsuz görüşlerde bulunmak	6,8	6	14,5	18,8	53,8
Başka bir meslektaşıyla anlaşması bulunan bir kişi ve kuruluşa hizmet verme teklifinde bulunmak	6	6	7,7	19,7	60,7
Meslektaşlarına zarar verecek şekilde ücret ve eleman temininde bulunmak	4,3	6,8	13,7	14,5	60,7

4. SONUÇ

Muhasebe meslek mensuplarının demografik özelliklerini yansıtan tabloya göre, araştırmaya katılan meslek mensuplarının %78,4'ünü erkekler, %21,6'sını ise bayanlar oluşturmaktadır. Aynı zamanda ankete katılan meslek mensuplarının %17,4'ü 20 ila 29 yaşları arasında, % 33,6'si 30 ila 39 yaşları arasında, % 24,1'i 40 ila 49 yaşları arasındadır. 50 ila 59 yaşları arasında olanların oranı %16,5 iken, 60 ve daha ileri yaşta olanların oranı ise % 8,4'dür.

Ek olarak, araştırmaya katılan meslek mensuplarının büyük bir bölümünün fakülte mezunu olduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle, eğitim düzeyi bağlamında en yüksek oran %78,6 ile fakülte mezunlarına aittir. Bunun yanında, araştırmaya katılan kişilerin %15,2'lik kısmının yüksek lisans eğitimini tamamlamış olduğu görülmektedir. Mesleğe kabul için 3568 sayılı yasanın çıkması ile fakülte mezunu olma şartı getirilmiştir. Bu bilgiler ışığında, halihazırda muhasebe meslek mensuplarının bir çoğunun yeterli eğitim düzeyinde oldukları yargısına varılmalıdır. Tabloya bakıldığında, meslek mensuplarının birçoğunun akademik kariyer yapmak için isteklerinin olmadığı da gözlenmektedir. Zira, doktora derecesine sahip olanların oranı yalnızca % 6,2'dir.

Araştırmaya dahil olan muhasebe meslek mensuplarının unvanları incelendiğinde ise, Yeminli Mali Müşavir sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Araştırmamıza katılan Serbest Mali Müşavirlerin oranı % 99,01 iken, Yeminli Mali Müşavirlerin oranı yalnızca % 0,9'dur. Bu husus daha çok Yalova ilinin İstanbul, Ankara ve İzmir gibi illere göre çok daha az nüfus barındırmasıyla ilgilidir. Bunun yanında, muhasebe meslek mensuplarından % 9,7'si 1 ile 5 yıl arasında, % 18,1'i 6 ile 10 yıl arasında, % 25,7'si 11 ile 15 yıl arasında, %46,5'i ise 15 ve üzeri yıldır bu mesleği icra etmektedir.

Araştırmaya dahil olan muhasebe meslek mensuplarının % 10,3'ü 1-10 arasında mükellefe, %19,8'i 11-20 arası mükellefe, %22,4'ü 21-50 mükellefe, %47,5'i ise 50 ve üzeri mükellefe sahiptir. Bu bulgular ışığında meslek mensuplarının birçoğunun müşteri veya mükellef sayılarının yeterli seviyede olduğu belirtilmelidir. Aynı zamanda, muhasebe meslek mensuplarının % 4,9'unun 1000 TL ile 1500 TL arası, % 10,6'sının 1600 TL ile 2500 TL arası, % 12,6'sının 2600 TL ile 3500 TL arası, % 35,4'ünün 3600 TL ile 5000 TL arası, % 36,5'inin ise 5000 TL ve üzeri aylık ortalama gelire sahip oldukları tespit edilmiştir. Araştırma verileri incelendiğinde, meslek mensuplarının aylık gelirlerinin farklılık gösterdiği gözlemlenmektedir. Elde edilen bilgilere göre, muhasebe meslek mensupları arasında düzenli bir gelir dağılımı olduğu kanısına varmak oldukça zor ve tutarsız bir genelleme olacaktır. Bu bilgiler ışığında, muhasebe meslek mensupları arasındaki gelir dağılımı düzensizliklerinin etik davranışların kabullenilmesi ve uygulanması noktasında direkt olmasa da dolaylı olarak etkisi olabileceği kanısına varılabilir.

Çalışmada, Yalova'da bulunan muhasebe meslek mensuplarına mesleklerini icra etmekten dolayı mutlu ya da mutsuz olup olmadıkları da sorulmuştur. Anketi yanıtlayanların % 33,6'sı bu soruya 'mutluyum' diye cevap verirken, % 66,4'ü ise 'mutsuzum' şeklinde cevap vermiştir. Bu bilgiler ışığında, meslek mensuplarının önemli bir kısmının bu mesleği icra etmekten ötürü mutlu olmadığı görülmüştür.

Muhasebe meslek mensuplarına mesleki özgüvenleri hakkında da soru yöneltilmiştir. Ankete katılan meslek mensuplarının % 52,2'si kendisini çok başarılı, %44,8'i ise başarılı olarak görmektedir. Araştırmanın bulguları, belirtilen soruya yanıt veren bireylerin hiçbirinin kendisini başarısız bulmadığına işaret etmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının şirket içi ilişkiler, müşterilerle ilişkiler, görev, sorumluluklar ve meslektaşlarla ilişkilere ilişkin etik algılamalarını gösteren tabloya göre, öncelikle ankete katılan muhasebeciler şirketlerinde çalışan yöneticilerin kendilerinin etik dışı olarak düşünebilecekleri davranışlar göstermelerine göz yummayı genel olarak kısmen etik dışı ve tamamen etik dışı olarak görmektedirler. Bu soruya cevap veren meslek mensuplarının %38,9'u kısmen etik dışı ve %24,1'i tamamen etik dışı şeklinde cevap vermişlerdir.

Aynı zamanda, muhasebe meslek mensuplarının çoğunluğuna göre, şirkette başarılı olabilmek için üst düzey bir yöneticinin etik anlayışını benimsemek kısmen etik dışı ve tamamen etik dışıdır. Bu soruya kısmen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı %39,8 ve tamamen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı ise %26,9'dur.

Muhasebe meslek mensupları şirkette bir yöneticinin şirket menfaatinde çok, kişisel bir yarar sağlayacak etik dışı bir davranışta bulunmasına göz yummayı ağırlıklı olarak tamamen etik dışı olarak görmektedirler. Bu soruya tamamen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı %43,5'i bulmaktadır. Bir diğer anket sorusuyla paralel olarak, muhasebe meslek mensupları şirketteki bir yöneticinin kişisel menfaatten çok, şirkete menfaat sağlayacak etik dışı bir davranışta bulunmasına göz yummayı genel olarak kısmen etik dışı ve tamamen etik dışı olarak değerlendirmektedirler. Bu soruyu kısmen etik dışı şeklinde cevaplayanların oranı %35,5, tamamen etik dışı olarak cevaplayanların oranı ise %54,2'dir.

Çalışmanın sunduğu ilginç bir sonuca göre ise, muhasebe meslek mensuplarının çoğunluğu işe eleman alırken adayın önemli kişilere olan yakınlığına bakmayı tamamen etik veya kısmen etik olarak görmektedir. Bu soruya tamamen etik şeklinde cevap verenlerin oranı %51,9 ve kısmen etik şeklinde cevap verenlerin oranı ise %35,2'dir.

İşletmede işe alınacak personelin daha önce etik dışı davranışlarının olmadığına bakmak hususunda ise muhasebe meslek mensupları arasında bir ikilem vardır. Muhasebecilerin %36'ine göre bu durum kısmen etik iken, %35,2'sine göre kısmen etik dışıdır. Yasal boşlukları mükelleflerin lehine yorumlamak noktasında ise muhasebe meslek mensuplarının %45'inin kısmen etik dışı algısına sahip oldukları görülmektedir.

İş hacmi yüksek olan müşterilerle ilgilenmek hususunda da muhasebe meslek mensupları ortak bir etik perspektife sahip değildir. Zira, muhasebecilerin %32,5'ine göre bu durum kısmen etik iken, %35'ine göre kısmen etik dışıdır. Bunun yanında, bir müşteri ile ücret dışında borç-alacak ilişkisine girmek çoğu muhasebe meslek mensubu için kısmen etik dışı olarak görülmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının %45'i bu soruya kısmen etik dışı şeklinde cevap vermiştir.

Müşterilerle mahkemelik olmak ise, genel olarak muhasebe meslek mensupları tarafından kısmen etik olarak düşünülmektedir. Bu soruya kısmen etik şeklinde cevap verenlerin oranı %35,6'dır. Muhasebe meslek mensuplarının neredeyse yarısına göre de (%49,6), müşterilerin herhangi biriyle ortaklık ilişkisi içinde olmak kısmen etik dışıdır.

Müşterilere muhasebe mesleği dışında diğer işletme fonksiyonları (pazarlama, üretim, finansman) konusunda herhangi bir katkı sağlamak muhasebe meslek mensuplarının %61,5'i tarafından tamamen etik dışı olarak algılanmaktadır. Yeminli Mali Müşavir / Bağımsız Denetçi bulunmasında müşterilere aracılık etmek ise ağırlıklı olarak kısmen etik olarak algılanmaktadır. Bu soruya kısmen etik şeklinde cevap verenlerin oranı %34,2'dir. Diğer taraftan, müşterilere aynı Yeminli Mali Müşavir / Bağımsız Denetçi ile çalışmaları konusunda tavsiyelerde bulunmak ise çok yüksek bir oranda tamamen etik dışı olarak kabul edilmektedir. Bu soruya tamamen etik dışı şeklinde cevap verenlerin oranı %82,9'dur.

Müşterilere mali bilgi sağlama dışında, daha az vergi ödeme konusunda yardım etmek ise ağırlıklı olarak kısmen etik dışı ve tamamen etik dışı olarak görülmektedir. Ankete katılan muhasebecilerin %33,3'ü bu soruya kısmen etik dışı ve %35'i ise tamamen etik dışı şeklinde cevap vermişlerdir. Müşterilerin hesap sonuçları konusunda yaptıkları olumlu ya da olumsuz telkinleri dikkate almak ise ağırlıklı olarak (%67,5) tamamen etik dışı şeklinde düşünülmektedir.

Bireysel işler için müşterileri kullanmak da çoğu muhasebe meslek mensubu tarafından tamamen etik dışı olarak düşünülmektedir. Muhasebecilerin %58,1'i bu soruya tamamen etik dışı şeklinde cevap vermişlerdir. İş ilişkisi içine girilen müşterilerle flört etmek ise ağırlıklı olarak tamamen etik dışı olarak algılanmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının %29,9'u bu soruya tamamen etik dışı şeklinde cevap vermişlerdir.

Günümüzde her meslekte, meslek mensuplarından mesleğini yerine getirirken bir takım kişisel, mesleki ve ahlaki nitelikler istenmektedir. Meslek mensuplarının bu özellikleri üzerinde barındırmasıyla hem mesleğin hem de meslek mensubunun gelişiminin sağlanacağı düşünülmektedir (Aymanlı ve Sakarya, 2003). Muhasebede etik, yasalara uygun işlemleri yaparak toplumun halihazırdaki değerlerini göz ardı etmemektedir. Diğer bir deyişle, muhasebe meslek mensubu mesleğini toplumun ahlaki değerlerine göre biçimlendirir ve mesleğini uygularken bu değer yargılarına önem vererek topluma güven sunar (Gül ve Ergün, 2004).

Muhasebe mesleğinin ahlaki temellendirmesi ile ilgili yapılan diğer bir tanım ise, meslek mensubunun kendi kendini kontrolünü, dürüstlüğü ve bağımsızlığını ifade eder. Başka bir ifadeyle, muhasebe meslek etiği, muhasebe meslek mensubunu belirli standartlara bağlayarak onun müşterilere, halka ve diğer uygulamacılara karşı ahlaki davranışlarla hizmet etmesini istemektedir. Yapılan hizmeti uygulayan meslek mensubu yeterli sorumluluğu barındıran, güvenilirliğini ispatlamış, doğru ve tarafsız davranışlar sergileyen kişi olmalıdır. Diğer taraftan toplumun da muhasebe meslek mensuplarından bazı beklentileri vardır. Kısaca, muhasebeci ve denetçilerin topluma karşı da sorumlulukları vardır (Çiftçi ve Çiftçi, 2003).

Muhasebe meslek etiğinin gelişmesinde, muhasebe mesleği hakkında edinilen bilgilerin şüphesiz etkisi vardır. Meslek mensubu ile işletme arasında mesleği ile alakalı anlaşılabilirlik, güvenilirlik, karşılaştırılabilirlik ve tutarlılık disiplinleri olması gerekir. Bu bilgiler ışığında denilebilir ki, muhasebe meslek etiğinde yalnız meslek mensubunun değil, muhasebe mesleğinin bilgilerinin de önemli rolü vardır (Gül ve Ergün, 2004).

Tüm meslek mensupları meslek etiğini kendi meslek grubunun özelliklerine ve toplumun ahlaksal değerlerine uygun bir şekilde uygulamak zorundadır. Kendi ahlak kültürünü oluşturan meslek mensubu ise, bunu dünyanın her yerinde uygulamalıdır. Meslek etiği genellikle meslek mensuplarının kişisel özelliklerine ve ahlaki temellerine dayandığı için kişinin uygulayabildiği davranışlarla sınırlı kalabilmektedir. Meslek mensubunun değerleri toplum, çevre ve mesleki eğitim sistemi ile de şekillenebilmektedir. Muhasebe mesleğinde etik, diğer meslek gruplarına göre daha önemlidir. Çünkü muhasebe mesleği tüm meslek grupları ile ilişkilendiği için, muhasebecilerin faaliyetlerini sürdürdükleri esnada yaptıkları davranışlar toplumun büyük bir kesimini etkilemektedir. Bu durum, muhasebe meslek mensubunun ülkedeki ekonomik, siyasal ve hatta sosyo-kültürel değerleri doğrudan etkilediğini gösterir. Meslek mensubunun etik kurallara bağlılığı tüm bu yapıları olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Araştırmanın dikkat çekici bir başka bulgusuna göre ise, akraba ve tanıdık müşterilere ayrıcalıklı davranmak genel olarak kısmen etik şeklinde algılanmaktadır. Bu soruyu kısmen etik olarak cevaplayanların oranı %38,5'dir. İş ilişkisi içerisinde olmayan akraba veya tanıdık müşterilerin işlerinin görülmesinde meslektaşlardan kolaylık sağlamalarını istemek hususunda ise muhasebe meslek mensupları arasında bir kararsızlık hakimdir. Muhasebe meslek mensuplarını %25,6'sı bu durumun etik veya etik olmaması hususunda kararsızdır.

Kendi ideolojik görüşleri doğrultusunda müşterileri yönlendirmeye çalışmak ise genel olarak tamamen etik dışı olarak algılanmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının %30,5'i bu soruya tamamen etik dışı şekilde cevap vermişlerdir. Diğer taraftan, ilginç bir şekilde muhasebe meslek mensuplarının çoğuna göre hareketlerini tasvip etmediği herhangi bir müşteriyi deşifre etmek tamamen etik veya kısmen etikdir. Bu soruya tamamen etik şekilde cevap verenlerin oranı %29,9 ve kısmen etik şekilde cevap verenlerin oranı ise %29,1'dir.

Müşterinin işletme ile ilgili kaynaklardan ya da avantajlardan yararlanmasını ırk, din, cinsiyet, engellilik, ulusal köken ya da medeni durumu yüzünden engellemek, çoğu muhasebe meslek mensubuna göre tamamen etik dışıdır. Bu soruya tamamen etik dışı şekilde cevap verenlerin oranı %60,7'dir. Benzer şekilde, muhasebe meslek mensuplarının neredeyse yarısı olan %49,6'sına göre çalışma saatleri içerisinde kişisel işlerle ilgilenmek tamamen etik dışıdır.

İşe gelmemek için gerçeğe aykırı mazeret bildiriminde bulunmak, muhasebe meslek mensuplarının çoğuna göre kısmen etik dışı ve tamamen etik dışı olarak algılanmaktadır. Bu soruya kısmen etik dışı şekilde cevap verenlerin oranı %26,5 ve tamamen etik dışı şekilde cevap verenlerin oranı ise %35,9'dur. İşletmenin fiziksel kaynaklarını (malzeme, araç-gereç vb.) kişisel amaçlar için kullanmak da çoğu muhasebeciye göre tamamen etik dışıdır. Bu soruya tamamen etik dışı şekilde cevap verenlerin oranı %41'dir.

Geçerli mazeret dışında iş saatlerini ihlal etmek (Öğle tatilini uzatma, geç gelme, erken ayrılma) genel olarak muhasebe meslek mensupları arasında tamamen etik dışı olarak kabul edilmektedir. Bu soruya tamamen etik dışı şekilde cevap verenlerin oranı %49,6'dır. Kayıtlar üzerinde değişiklik yapmak ve meslektaşları buna yöneltmek, muhasebe meslek mensuplarının %59,8'i için tamamen etik dışı olarak görülmektedir. Ek olarak, müşterilere ait gizli tutulması gereken bilgileri-sırları (maddi durum, özel bir hastalık vb.) diğer müşteriler önünde açıklamada bir sakınca görmemek, muhasebe meslek mensuplarının çoğunluğu tarafından kısmen etik dışı ve tamamen etik dışı olarak görülmektedir.

Bu soruya kısmen etik dışı şekilde cevap verenlerin oranı %20,5 ve tamamen etik dışı şekilde cevap verenlerin oranı ise %42,7'dir.

İşyerine alkol veya uyuşturucu herhangi bir madde olarak gelmek, muhasebe meslek mensuplarının çoğunluğu tarafından kısmen etik dışı ve tamamen etik dışı olarak algılanmaktadır. Bu soruya kısmen etik dışı şekilde cevap verenlerin oranı %19,7 ve tamamen etik dışı şekilde cevap verenlerin oranı ise %57,3'tür. Benzer şekilde, müşterilere ait parayı kişisel işler için kullanmak da kısmen etik dışı ve tamamen etik dışı olarak ele alınmaktadır. Bu soruya kısmen etik dışı şekilde cevap veren muhasebe meslek mensuplarının oranı %24,8 ve tamamen etik dışı şekilde cevap veren muhasebe meslek mensuplarının oranı ise %46,2'dir.

Müşterilere olanak olduğu halde konuyu daha iyi anlamalarını sağlayacak materyalleri fazla iş yükü getirir düşüncesi nedeniyle kullanmaktan kaçınmak, çoğu muhasebe meslek mensubuna göre kısmen etik dışı ve tamamen etik dışıdır. Bu soruya kısmen etik dışı şekilde cevap verenlerin oranı %17,9 ve tamamen etik dışı şekilde cevap verenlerin oranı ise %55,6'dır. Argo terim kullanmaktan çekinmemek ise muhasebecilerin %85,5'i için tamamen etik dışıdır.

İçinde yaşanılan toplumun kültürel değerleriyle alay edercesine beyanlarda bulunmak, %30,8 oranında kısmen etik dışı ve %59 oranında tamamen etik dışı görülmüştür. Müşteri olanaklarını kişisel çıkar için kullanmak ise %17,9 kısmen etik dışı ve %76,9 tamamen etik dışı olarak algılanmaktadır. Aynı zamanda, müşterilere işinin dışında herhangi bir şey satma girişiminde bulunmak %25,6 kısmen etik dışı ve %40,2 tamamen etik dışı olarak dikkate alınmaktadır.

Diğer taraftan, muhasebe meslek mensuplarının %76,1'ine göre bilgi ve becerilerini geliştirerek uygun bir mesleki yetenek seviyesini sürdürmek tamamen etikdir. Benzer şekilde, muhasebe meslek mensuplarının %89,7'si mesleki görevlerini ilgili yasalar, düzenlemeler ve teknik standartlara uygun olarak yerine getirmeyi tamamen etik bulmaktadırlar. Uygun ve güvenilir bilgi analizinin ardından, ilgili bilgiyi tam ve açık bir şekilde sunarak tavsiyelerde bulunmak muhasebe meslek mensuplarının %43,6'sı için tamamen etik ve %28,2'si için kısmen etikdir.

Eğer, yasal olarak zorunlu kılınmıyorsa görevleri sırasında elde ettikleri gizli bilgiyi yetki verilmedikçe üçüncü kişilere açıklamak muhasebe meslek mensuplarının %82,1'i tarafından tamamen etik dışı olarak algılanmaktadır. Astlarını görevleri sırasında elde ettikleri bilginin gizliliği konusunda uyararak muhasebecilerin %40,2'si için tamamen etik ve %25,6'sı için ise kısmen etikdir.

Menfaat çatışmalarından kaçınmak ve olası bir menfaat çatışmasındaki tarafları uyarmak muhasebe meslek mensuplarının %70,1'i için tamamen etik ve %22,2'si için kısmen etikdir. Araştırma bulgularından dikkat çeken bir diğerine göre ise, faaliyetlerine etki edebilecek veya etki etmesi beklenebilecek herhangi bir hediye, iltifat veya misafirperverliği kabul etmek muhasebe meslek mensuplarının %76,9'una göre tamamen etik, %17,9'una göre ise kısmen etikdir. Uygun bilgileri, mesleki kararları ve düşünceleri ifade etmek ise muhasebe meslek mensuplarının %83,8'ine göre tamamen etikdir.

Güvenilirliği şüphe getirecek herhangi bir faaliyete katılmak, genel olarak (%43,6) tamamen etik dışı olarak algılanmaktadır. Bilgiyi olduğu gibi ve objektif olarak ifade etmek ise muhasebe meslek mensuplarının %59,8'ine göre tamamen etik ve %21,4'üne göre de kısmen etikdir. Kullanıcıların sunulan rapor, yorum ve tavsiyeleri anlamalarına etki edecek tüm ilgili bilgiyi açıklamak da muhasebe meslek mensuplarının %48,7'sine göre tamamen etik ve %24,8'ine göre ise kısmen etikdir.

Fakat, kendi yaptığı bir hatayı meslektaşlarına yüklemeye çalışmak muhasebe meslek mensuplarının %72,6'sı için tamamen etik dışı olarak kabul edilmektedir. Benzer şekilde, herhangi bir meslektaşı hakkında olumsuz açıklamalarda bulunmak da muhasebe meslek mensuplarının %64,1'i için tamamen etik dışıdır. Meslektaşları ile ilgili gizli bilgi ve belgeleri yasal veya mesleki amaçlarla gerekli olmadığı halde açıklamak, muhasebecilerin %70,9'u tarafından tamamen etik dışı olarak beyan edilmiştir.

Meslektaşlarının mesleki kararlarını etkilemek için zorlayıcı araçlar kullanmak da muhasebe meslek mensuplarının %20,5'i için kısmen etik dışı ve %66,7'si için ise tamamen etik dışı olarak görülmektedir. Meslektaşlarıyla ilişkilerinde cinsiyet ayrımı gözetmek, %71,8 oranında tamamen etik dışı olarak belirtilmiştir. Meslektaşlarına karşı konuşmalarında devamlı suretle üstünlük sağlamaya çalışmak ise muhasebe meslek mensuplarının %17,9'u için kısmen etik dışı ve %67,5'i için tamamen etik dışıdır.

Muhasebe meslek mensuplarının %48,7'sine göre, herhangi bir meslektaşı hakkında başka bir meslektaşına olumsuz yargı ve açıklamalarda bulunmanın kısmen etik dışı olduğu tespit edilmiştir. Meslektaşının başarılarını kendine mal etmek ise, muhasebe meslek mensuplarının %29,9'u için kısmen etik dışı ve %58,1'i için tamamen etik dışıdır. Üst yönetime meslektaşı hakkında devamlı olarak olumsuz görüşlerde bulunmak, katılımcıların %18'i tarafından kısmen etik dışı ve %53,8'i tarafından tamamen etik dışı olarak raporlanmıştır.

Başka bir meslektaşıyla anlaşması bulunan bir kişi ve kuruluşa hizmet verme teklifinde bulunmak, araştırma sonuçları ışığında muhasebecilerin %19,7'si için kısmen etik dışı ve %60,7'si için tamamen etik dışıdır. Meslektaşlarına zarar verecek şekilde ücret ve eleman temininde bulunmak, muhasebe meslek mensuplarının çoğunluğuna göre kısmen etik dışı ve tamamen etik dışıdır.

Bu soruya kısmen etik dışı şekilde cevap verenlerin oranı %14,5 ve tamamen etik dışı şekilde cevap verenlerin oranı da %60,7'dir.

Belirtilen istatistiki sonuçların yanında belirtmek gerekir ki, etik kurallar yazılı olarak bulunmamakta ve uygulanabilirliği kişilerin vicdani hareket ve tercihlerine kuvvetlice bağlıdır. Muhasebe meslek mensuplarının meslek etiğine uymaları ya da uymamaları birçok farklı sahaya önemli etkiler yapmaktadır. Yalova ilinde muhasebe meslek mensuplarının genel olarak etiğe ve muhasebe meslek etiğine olan bakış açılarının tespitine yönelik olarak bir çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada öne çıkan en önemli neticelerden birisi muhasebe meslek mensuplarının genel olarak etik ve meslek etiği kavramlarına duyarısız kalmadıkları ve kendilerini bu konularda sürekli geliştirmeye arzulu ve gönüllü olmalarıdır. Bununla birlikte, araştırma etik algısıyla ilgili bir takım ilginç sonuçlar da üretmiştir

Araştırmanın sonucunda elde edilen verilere göre, Yalova ili sınırları içerisinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının etik değerlere genel çerçevede bağlı olduğu ve buna göre hareket ettiği sonucuna varılmıştır. Ancak, anket sorularının bazılarında verilen cevaplar da etik algısının yine de tam olarak oturmadığını göstermektedir. Etik kavramının yaygınlaşması ve uygulanabilmesi için etik değerlerin toplumun geneli tarafından benimsenmesi gereklidir. Bu nedenle gerek toplum, gerekse kanun koyucu muhasebe meslek mensubunu destekler şekilde yönlendirici olmalıdır. Meslek etiği olarak adlandırılan birçok kural kanunlar tarafından da zorlayıcı olarak uygulanmaktadır. Bu nedenle kanun koyucu tüm bunları göz önünde tutarak paralel bir şekilde yasalar oluşturmalıdır. Yasal boşluklardan doğan suçların cezaları daha caydırıcı özellikte olmalıdır.

Bunun dışında günümüzde muhasebe meslek örgütü için temel ihtiyaç haline gelen hizmet içi eğitim konusuna da gereken önem gösterilmelidir. Meslek ahlakına uygun davranışların eğitim aracılığıyla edinilebileceği gözden kaçmamalıdır. Bu bulgular ışığında, yüksekokul, lisans ve yüksek lisans seviyelerinde işletme ile muhasebe programlarında etik ile ilgili derslerin entegrasyonu kilit bir rol üstlenmektedir. Bu sayede, ileriye dönük planları içerisinde muhasebe mesleğine yönelmek olan bireylere mesleki ahlaki kuralları eğitimlerinin ilk safhalarında kazandırılmış olacaktır.

5. ARAŞTIRMA KISITLARI VE GELECEK ÇALIŞMALAR İÇİN ÖNERİLER

Araştırma yalnızca Yalova ilini kapsadığı için demografik özellikler göz önünde bulundurularak genelleme yapılmamalıdır. Farklı iller ve farklı bölgeler farklı demografik etkenlere sahip olabileceği için farklı sonuçlar elde edilebilir. Araştırmanın yalnızca Yalova ilini kapsamaması hususu anketin ilk kısıtıdır.

İkinci kısım ise araştırma sonuçlarının muhasebe meslek mensuplarının kişisel görüşlerini yansıtmaktadır. Araştırma için kullanılan anket metodolojisi sonuçların elde edilmesi için uygundur ve sonuçlar istatistik programıyla objektif bir şekilde değerlendirilmiştir. Ancak, anket sorularına verilen cevapların muhasebe meslek mensuplarına göre değişebildiği ve öznel bir yapı arz ettiği noktası unutulmamalıdır. Gelecek çalışmalar, anket metodolojisi ile birlikte simültane olarak ek yöntemlerden de yararlanabilir.

Gelecek çalışmaların, örnek sayısını arttırmaya odaklanması da önerilmektedir. Bu çalışmada katılımcıların geri dönüş oranı yüksek olsa da, muhasebe meslek mensuplarının yoğun iş temposu araştırmaya katılım seviyesini aşağıya çekmiştir. Farklı illerin de çalışmaya dahil edilmesi daha sağlıklı sonuçlar doğuracaktır.

Son olarak, gelecek çalışmalar çeşitli aralıklarla farklı zaman dilimlerinde veri toplayarak analiz edebilir. Böylece, gelişim trendleri de daha net bir şekilde tespit edilecektir. Aynı zamanda, muhasebe meslek mensuplarının etik algı düzeylerindeki değişim ve dalgalanmalar daha yakından izleneceği gibi, dönemler arasında karşılaştırma yapma imkanı da doğacaktır.

KAYNAKÇA

Armstrong M.B. (1987), "Moral Development and Accounting Education", Journal of Accounting Education", 5(1), s.27-43.

Aydın, İneyet Pehlivan. (2002), "Yönetmelik Matematik ve Örgütsel Etik", Pegem Yayıncılık, s.5, s.75.

Aymankuy, Yusuf ve Şakir Sakarya. (2003), "Finansal Piyasalar ve Meslek Etiği", International Business And Professional Ethics Cogress Notes, s. 188.

Aymankuy, Yusuf ve Mehmet Sarıoğlan. (2005), "Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiğine Yaklaşımları ve Balıkesir İl Merkezinde Bir Uygulama", Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 8, Sayı:14, ss. 23-46.

Beren Fatih. (2001), "Türkiye'deki Polislik Uygulamaları Perspektifinden Polis Meslek Etiği", Polis Bilimleri Dergisi, Cilt 3, Sayı 1-2, s.75-98.

Cohen, Jeffrey R., Laurie W Pant, David J. Sharp. (2001), "An Examination of Differences in Ethical Decision – Making Between Canadian Business Students and AccountingProfessionals," Journal of Business Ethics.

Çiftçi, Yavuz ve Birgöl Çiftçi. (2003), "Muhasebe Mesleğinde Etik", Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, s.80.

Ergün, Halil ve Kudret Gül. (2005), "Muhasebe Mesleği Etik Kuralları ve Bu Kuralların Meslek Mensuplarıncı Algılanışı", MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 25, ss.143-154.

Ertas, F., Arslan M. Coşkun. (2009), "Bağımlı ve Bağımsız Muhasebecilerin Meslek Etiği Algılama Düzeylerine İlişkin Bir Araştırma", Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Yıl:8, Sayı:27.

Eynon, Gail, Nancy Thorley Hills, Kevin Stevens. (1997), "Factors that Influence the Moral Reasoning Abilities of Accountants: Implications for Universities and the Profession", Journal of Business Ethics, Vol. 16, Issue: 12-13, ss.1297-1309.

Fleming, D. M., Romanus, R. N., Lightner, S. M. (2009), "The Effect of Professional Context on Accounting Students' Moral Reasoning", *Issues in Accounting Education*, Vol. 24, Issue: 1, ss.13-30.

Gül, Kudret ve Halil Ergün. (2004), "Muhasebe Mesleğinde Etik", *Muhasebe ve Denetime BakışDergisi*, s.57.

Güney, S. ve Ramazan Bozkurt. (2012), "The Problems and Ethical Attitudes of Accounting Professionals Toward Accounting Errors and Frauds: A Model Practice in City of Erzurum", *International Journal of Business and Social Science*, Vol. 3, No: 20, s.255-268.

Hansen, J. ve Bonnie K. Klamm. (2012), "A Study of Accounting Students' Ability to Recognize and Evaluate Fraud Risk", *Journal of Theoretical Accounting Research*, Vol. 8, Issue: 1, s.1-24.

Kırel Çığdem. (2000), "Örgütlerde Etik Davranışlar ve Bir Uygulama Çalışması", *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*. s.120.

Kurnaz, Niyazi ve Yusuf Gümüş. (2010), "Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Muhasebe Mesleği İle İlgili Etik Dışı Davranışlara İlişkin Algı Analizi: Dumlupınar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Örneği", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 46, s.157-174.

Kutlu, Hüseyin Ali (2008), "Muhasebe Meslek Mensupları ve Çalışanlarının Etik İkilemleri: Kars ve Erzurum İllerinde Bir Araştırma", *Ankara Üniversitesi SBE Dergisi*, Cilt:63, Sayı:2, ss.143-170.

Landry, Raymond; Glen D. Moyes ve Angelica C. Cortes. (2004), "Ethical Perceptions Among Hispanic Students: Differences by Major and Gender", *Journal of Education for Business*, Vol. 80, No. 2, ss. 102-108.

Şımga-Muğan, C. ve Önkal-Atay, D. (2003), "Contextual Effects on Ethical Sensitivity and Penalty Judgments: The Turkish Case", *Teaching Business Ethics*, Vol. 7, Issue: 4, ss.341-363.

O'Leary, C. ve Radich, R. (2001), "An Analysis of Australian Final Year Accountancy Students' Ethical Attitudes", *Teaching Business Ethics*, Cilt: 5, Sayı: 3, ss.235-249.

Oyman Mine. (1999), “Pazarlamada Etiksel Karar Alma”, Ulusal Pazarlama Kongresi Bildiriler Kitabı, Mustafa Kemal Üniversitesi İ.İ.B.F, Hatay, s.290-299.

Özbirecikli, Mehmet ve Tülin Ural. (2006), “Muhasebe Mesleğinde Yaşanan Etik Dışı Davranışların Tespiti ve Etiksel Değerlendirmesi: Türkiye Örneği”, İktisat İşletme ve Finans Dergisi, Cilt:21, Sayı: 248, ss.102-119.

Özkan, Azzem ve Tansel Hacıhasanoğlu (2012), “Muhasebe Meslek Mensuplarının Kişilik Özellikleri ve Etik Karar Verme Davranışları Arasındaki İlişkiler”, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt :5, Sayı: 2, ss.37-52.

Sakarya, Şakir ve Suat Kara (2010), “Türkiye’de Muhasebe Meslek Etiğine Yönelik Düzenlemeler ve Meslek Mensupları Tarafından Algılanması Üzerine Bir Alan Araştırması”, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt:12, Sayı: 18, ss. 57-72.

Sanchez, Maria H. ve Zhang, Shirley W. (2012), “The Role of the Expert Witness in Accounting Fraud Cases”, Global Journal of Business Research, Vol. 6, No: 1, s.103, 108.

Selimoğlu, Seval Kardeş (1997), “Muhasebe Meslek Ahlakı (Etik Yaklaşımı)”, 3. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu, GSMM Odası Yayın No: 20,Antalya, s.146-159.

Shaub M.K. (1994), “An Analysis of The Association of Traditional Demographic Variables with the Moral Reasoning of Auditing Students and Auditors”, Journal of Accounting Education , 12(1), s.1-26.

Stanga K. G ve Turpen, R.A . (1991),”Ethical Judgements on Selected Accounting Issues; An Empricial Study”, Journal of Business Ethics, 10(10) s. 739-747.

Toraman Cengiz ve Ahmet Akçan. (2003), “Muhasebe Denetiminde Etik Teori”, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, s.60.

Tükenmez, N. M. ve Kutay, N. (2005), “Muhasebe Meslek Mensubunun Karar Alma Sürecinde Meslek Ahlakının Yeri: Çok Boyutlu Analiz - İzmir Örneği” Muhasebe ve Finansman Dergisi, Cilt: 25, ss.155-164.

COYNESS AS POWER IN MARVELL'S "TO HIS COY MISTRESS"

Visam MANSUR*

ABSTRACT

"To His Coy Mistress" is a strong testimony on the postmodern notion of the endless multiplicity of significations. The mistress's coyness and her passivity in the face of the lover's onslaught on her autonomy and privacy comprise an act of resistance to a hedonistic patriarchy bent on devouring the female to achieve its narcissistic goal of attaining pleasure and eternity. By showing the contradictions of patriarchy in 17th century England, Marvell, like Dryden and John Donne, subtly criticizes the hypocrisy of his society and champions the coyness and silence of the seduced woman.

Keywords: Marvell, seduction, woman, 17th century English poetry

ÖZET

"Utangaç Sevgilisine", çoğul anlamların sınırsızlığını öne süren Postmodern görüşün güçlü bir tanığıdır. Erkeğin kadının bağımsızlığı ve mahremiyetine yaptığı saldırıya, kadının utangaçlık ve edilgenlikle karşılık vermesi, erkek egemen zevk düşkünlüğünün kadına boyun eğdirerek bencil zevk ve ölümsüzlük isteklerini karşılama hedefine direnme eylemini de içermektedir.

17. Yüzyıl İngiltere'sinin erkek egemenliğinin çelişkilerini gösteren Marvel, Dryden ve John Donne gibi, toplumun ikiyüzlülüğünü incelikle eleştirirken, baştan çıkarılan kadının utangaçlığı ve sessizliğini savunur.

Anahtar Kelimeler: Marvell, baştan çıkarma, kadın, 17. Yüzyıl İngiliz şiiri

"To His Coy Mistress" has polarized critics' and scholars' attention for so long to the extent that it becomes a strong testimony on the postmodern notion of the endless multiplicity of significations. In this article I want to point out, using a feminist position, that the mistress's coyness and her passivity in the face of the lover's onslaught on her autonomy and privacy comprise an act of resistance to a hedonistic patriarchy bent on devouring the female to achieve its narcissistic goal of attaining pleasure and eternity.

As Guerin observes, the structure of the poem reflects the "heightening intensity, of the lover's suit, from the proper and conventional complimentary forms of verbal courting to more serious arguments about the brevity of life and finally, to the bold and undisguised affirmation that sexual joy" is the gateway to eternity (1999: 8-9). As a matter of fact, the poem's structure accentuates, in Duyfhuizen words, its "androcentric plot" (1988: 414) to the extent that one may ask with Duyfhuizen whether the 17th century virgin-female-listener would have endorsed such narcissistic and bizarre male notions of the passage from temporality to timelessness at the expense of her virginity.

As "coyness" in Marvell's text designates, to use Duyfhuizen's words, "a narrative movement of delay" (1988: 417), it presents a discourse that opposes the discourse of desire and seduction put forward vehemently by the speaker. In the first stanza, the speaker labors hard to attack and subvert the opposing discourse of coyness:

Had we but world enough, and time,

This coyness, Lady, were no crime.

We would sit down, and think which way

To walk, and pass our long Loves Day. (1999: Lines 1-4)

Duyfhuizen argues that the speaker launches his counter discourse through a semantic game of seduction. The Lucifer-like male seeks to confuse the listener and awaken her desire by obscuring the "conventional definitions of proper behavior" (1988:, 419). In the mind of the seducer, the woman is perceived as committing a crime by her coyness. He willfully ignores that her demureness or mute discourse of delay is somewhat compatible with 17th century patriarchal codes of behavior imposed on the female by the same patriarch who is ironically urging her to adopt a Baudrillardian approach to her body.

Baudrillard maintains that one has a libido that should be expended, a subconscious that should speak, a body that should give and maintain pleasure, and a sex that must be put to good use (1990: 37). In view of this, the implicit male association between "coyness" and "crime" in the opening lines not only echoes in Duyfhuizen words, "the politics of repression", but also the inherent contradictions that mark "patriarchal attitudes toward women and female sexuality" (1988: 419).

In the second stanza, through a deliberate stratagem, Duyfhuizen maintains, the seducer makes the woman's reluctance to fully relish the delights of love appear perverse, as he envisages that her soul and body visibly reveal what she cannot bring her face or her voice to accept: that she is as vehemently driven toward the pleasures of coitus as he is:

And while thy willing soul transpires
At every pore with instant fires,
Now let us sport us while we may. (1999: Lines 35-37)

The voicing of the female's state of mind and body in the poem is tantamount to an act of colonization in which the male-speaker attempts to overpower the woman-listener by taking on her voice. In his Machiavellian attempts to attain his purpose (pleasure and eternity) the speaker turns into an egomaniac who allows no expression he has not ventriloquized.

Duyfhuizen further maintains that as the woman passively and voicelessly refuses to give in to her seducer; the speaker changes stratagem by resorting to intimidating her with the cruel images of the loss of her comeliness, "the marble vault, and the worm-tried violation of 'that long preserved virginity'"(1999: 419).

Thy Beauty shall no more be found;
Nor, in thy marble Vault, shall sound
My echoing Song: then Worms shall try
That long preserv'd Virginity:
And your quaint Honour turn to dust; (1999: Lines 25-29)

Such male intimidation is somewhat reminiscent of John Donne's "The Apparition" where an identically frustrated egomaniac lover threatens to terrorize his indifferent and unyielding woman with his own terrible ghost:

When by thy scorn, O murd'ress, I am dead
And that thou think'st thee free
From all solicitation from me,
Then shall my ghost come to thy bed, (1999: Lines 1-4)

In the face of such masculine onslaught on her female autonomy; and in order to protect her virginity or what Marvell's "society" in Fletcher's terms "defines as her moral and economic worth," (1995: 43) the beautiful woman resorts wittingly to the discourse of coyness and silence, though it coincides, in Duyfhuizen's words, "with another patriarchal plot of control" (1988: 419). Duyfhuizen insightfully maintains that the woman intuitively sees that the fleeting sensual rapture celebrated by the male seducer foretells potential ruin and social disasters for her: sex and possible pregnancy out of wedlock in the 17th century means social death; and marriage to a 17th century man of the caliber of the seducer may not bring better prospects, either. At best, Duyfhuizen wittily observes, she will metamorphose into a property for the husband who seduced her with his "philosophic argument; ... and she will be subjected to the tyranny of the English law that sanctioned her powerlessness" (1988: 417). As a result, and this is something we read through the traces and silences of the text, the woman's discourse of coyness becomes powerful in its own terms as it enables her, on the one hand, to resist the immoral amorous advances that are likely to compromise her status as a woman in her society; and on the other hand, it frustrates and defeats the objectives of her male seducer/tormentor. For as long as the woman remains silent and coy she maintains control over her life and destiny.

To conclude, the poem articulates a male desire of domination, control, power, conquest, and violent appropriation if not rape of the woman's virginal body and her autonomy. This male desire is legitimized, in Duyfhuizen's words, by elevating this "demeaning seduction to the level of high seriousness as a universal construct of man's desire to conquer his own mortality" (1988: 418). Guerin suggests that there is something "poignant in the way the lover must choose the most exquisite pleasure he knows, sensuality, as a way of spitting in the face of his grand tormentor and victorious foe, Time." (1999: 33)

Alternatively, the male desire is defeated by the female desire to remain, paradoxically enough, coy and passive to maintain and protect her interests in a 17th century patriarchal society replete with unsettling contradictions. The paradoxical nature of Marvell's patriarchal world manifests itself in the double standards of its approaches to sexual politics. On the one hand, it is the patriarchal society that prescribes chastity and strict moral codes to women; and values women economically and socially in relation to their adherence to these moral codes. After all, whether it is fact or fiction, it is Europe's

medieval and early renaissance patriarchy that invented the chastity belt to enforce its notion of morality and honor mainly on the expense of woman. I believe Marvell's phrase "Thorough the Iron gates of Life" (1999: Line 44) alludes to these devices worn to prevent easy access to the vagina. On the other hand, Marvell's society condones male adultery while denying women the same privilege. Men are way freer than women to boast about their libertine and adulterous behavior.

The insidious contradiction of the patriarchy verges on the pathological: for how can man require chastity from a woman and then at the same time coerces another to fornicate with him? Is the woman he encourages to abandon her chastity and drop down her chastity belt different from the one he wants her to remain virgin and chaste? By showing the contradictions of patriarchy in 17th century England, Marvell, like Dryden and John Donne, subtly criticizes the hypocrisy of his society and champions the coyness and silence of the seduced woman. In short, had the woman submitted to the whims of her seducer, she would not only have lost her social status but also she would have forfeited Marvell's poem. In this respect, the poem in itself becomes a feather added to the cap of coyness hanging on the head of a silent and defiant woman.

Works Cited

Baudrillard, Jean. *Seduction*. New York: St. Martin Press, 1990.

Duyfhuizen, Bernard. "Textual Harassment of Marvell's Coy Mistress: The Institutionalization of Masculine Criticism" *College English* 50. 4 (1988): 411-423.

Fletcher, Anthony. *Gender, Sex and Subordination in England, 1500-1800*. New Haven, Conn.: Yale University Press, 1995.

Guerin, Wilfred L., et al. *A Handbook of Critical Approaches*. 4th ed. Oxford: Oxford University Press, 1999.

Marvell, Andrew. "To His Coy Mistress." In Guerin, et al., *A Handbook of Critical Approaches*. 4th. ed. 373-374.

**ÜNİVERSİTELERİN ULUSLARARASI GÖRÜNÜRLÜĞÜ: AKADEMİK PERFORMANS
VE ÜNİVERSİTE MARKA DEĞERİ İLİŞKİSİ**

İlkay ERARSLAN*

ÖZET

Bu çalışmada üniversitelerin marka değeri kavramından yola çıkılarak üniversitelerin marka değerini etkileyen değişkenler araştırılmış ve Türkiye'deki üniversitelerin akademik performanslarının üniversitenin marka değerini ve uluslararası görünürlüğünü pozitif yönde etkilediği öngörülmüştür. Araştırma yöntemi olarak anket yöntemi tercih edilmiş, örneklem olarak 40 üniversite öğretim üyesine uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS İstatistik Programı kullanılarak korelasyon analizine tabi tutulmuştur. Analizler sonucunda üniversite marka algısı ile üniversitelerin bilimsel yayın performansı ve akademik performanslarına göre oluşturulan dünya genelindeki sıralamalar arasında ilişki bulunarak, üniversitelerin marka değeri algısı ile akademik performans arasında pozitif yönlü ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Marka Değeri, Akademik Performans, Yükseköğretim Kurumu, Bilimsel Yayın

**INTERNATIONAL VISIBILITY OF UNIVERSITIES: RELATION OF ACADEMIC
PERFORMANCE AND UNIVERSITY BRAND VALUE**

ABSTRACT

In this study, based on the brand value conception of universities the variables that affect universities' brand value has been examined and the positive effect of academic performances of universities in Turkey on university's brand value and international visibility has been envisaged. Survey method has been preferred as a research tool, as the sample applied to 40 faculty members. The acquired data's have been subjected to correlation analysis by using SPSS Statistic Program. As a result of the analysis, the relation between the university brand perception with universities worldwide rankings scientific performance and academic performance has been found and deduced that there is a positive relationship between universities brand value perception and academic performance.

Keywords: Brand Value, Academic Performance, Higher Education Services, Scientific Publication

1. GİRİŞ

Türkiye’de üniversite sayısının giderek artması üniversiteler arasında rekabete neden olmaktadır. Rekabet üstünlüğü sağlamak isteyen üniversiteler, pazarlama yöntemleriyle ulusal uluslararası alanda marka algısı yaratmak istemektedir.

Marka, ürün ve hizmetlerde farkındalık yaratmayı amaçlayan bir kavramdır. Marka değerinin geliştirilmesine yönelik stratejiler birçok araştırmaya konu olmuştur. Literatürde Yükseköğretim kurumu olan üniversitelerde marka değeri kavramı ele alınmasına rağmen, az sayıdaki çalışma akademik performans ve marka değeri ilişkisine değinmiştir. (Torlak, 2011)

Yükseköğretim hizmetlerinde marka değeri kriterleri; kurumun farkındalık derecesi, uzmanlığı, kurum kültürünün gücü, üyelerin kuruma karşı sadakati, eğitim-öğretim, akademik ve idari birimlerin kalitesi, fiziksel altyapı, bilime ve sanata katkıyı ifade eden akademik performanstır. Bu çalışmada, akademik performans kriterini ele alarak, akademik performansı yüksek olan üniversitelerin marka değeri algısı yarattığı ve uluslararası görünürlüğünde etkisi olduğunu öngörülmektedir.

Üniversiteler akademik performansın kriter olarak alındığı Dünya Üniversite Sıralama Sistemleri’nde yer almak için gerekli düzenlemeleri yapmalı, sadece ulusal değil, uluslararası düzeyde farkındalık yaratabilmelidir.

Çalışmanın birinci bölümünde teorik olarak marka kavramı, marka değeri, üniversitelerde marka kavramı, kriterleri, akademik performans, üniversitelerin uluslararası görünürlüğünde Dünya Sıralama Sistemleri ve üniversitelerin durumları ele alınacaktır. Daha sonra metodoloji bölümünde hipotezleri test etmek için korelasyon analizi yapılacaktır. Sonuç bölümünde veriler değerlendirilecek ve araştırmacılara yönelik öneriler çalışmanın son kısmını oluşturacaktır.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

2.1. Marka Kavramı

Sanayi devrimiyle birlikte pazarlama kavramı gelişme göstererek ürün ve hizmetlerin pazarlanmasında marka kavramının kullanılması önem kazanmaya başlamıştır. (Uztuğ, s.14) Marka “bir satıcının ya da satıcılar grubunun, mal ve hizmetlerini tanımlayan ve onları rakiplerinden ayırt ederek farkındalık yaratmayı amaçlayan isim, terim, işaret, sembol, şekil ya da bunların kombinasyonu” olarak tanımlanabilir. (Okur, s.32)

Dünyadaki firmalar tarafından benimsenen değişimlerden biri ürün markalamadan ziyade kurumsal markalamaya yoğunlaşmak olmuştur. (Temporal, s.28) Ürün markaları genellikle bütün dikkatini müşterilere ve tüketicilere verir. Kurum markaları sadece şirket ortaklarına,

müşterilere ve tüketicilere değil, aynı zamanda yatırımcılara, tedarikçilere, dağıtımçılara, ortaklara, hükümetlere, çalışanlarına hitap eder. (Hatch, s.31)

2.2. Marka Değeri

Marka değeri, markanın finansal ve pazarlama boyutlarının ele alınmasıyla ilgilidir. (Aktepe, s.72) Finansal açıdan markanın değeri; bir işletmeye ait ürün markasının parasal değerinin yanında menkul değeri de işletmenin marka değeridir. (Tosun, s.183) Marka adı, sembolleri, çağrışımı, saygınlığı bilançodaki aktifleri oluşturmakta ve marka değerini ifade etmektedir. (Erdem, s.167)

Pazarlama açısından; marka değeri pazarlamacılar için geçmişten geleceğe stratejik bir köprüdür. (Erdem, s.167) “Bir markanın bir başka markaya göre pazarlama faaliyetleri sonucu tüketicide oluşturduğu farklı düşüncelerdir.”(Aktepe, s.72)

“Bir markanın bir başka marka üzerinde hâkimiyeti söz konusudur. Bu hâkimiyet markaya ek bir maddi olmayan değer katmaktadır.” (Aktepe, s.72) “Tüketicilerin marka hakkında bildikleri, hatırladıkları, hissettikleri pazarlama faaliyetlerinde bir nevi yatırımdır. Bu bilgi sonucunda markanın gelecekteki stratejisine yön vermek mümkün olmaktadır.” (Erdem, s.167)

2.3. Marka Değeri Yaratmak

Günümüzde marka değeri kavramının pazarlama alanında artan önemi nedeniyle marka değerinin ortaya çıkarılması gerektiği anlaşılmaktadır. Marka farkındalığı, marka çağrışımı, marka sadakati ve algılanan kalite ile marka değeri ölçülebilmektedir.

Marka farkındalığı, tüketicinin markayı hatırlaması, tanınmasıdır. Marka çağrışımı, tüketicinin markayla ilgili olarak zihninde oluşan her şeydir. Tüketici zihninde marka çağrışımının olgunlaşması, başarılı pazarlama çabalarının varlığına bağlıdır. Marka sadakati, tutumsal ve davranışsal sadakat olarak ikiye ayrılmıştır. Tutumsal marka sadakati, markanın koruyucusu olacak kadar, davranışsal marka sadakati ise markaya değerinin üzerinde bir bedel ödemeyi kabul edecek kadar bir bağlılığı ifade etmektedir. (Aktepe, s.73) Tüketicinin hafızasında yer eden markalar, oluşturdukları sadakatle pazar değerini koruyabilmektedir.

Algılanan kalite, markanın rakiplerden farklı olarak tüketicilerin zihninde satın alma nedeni oluşturması ve onlara değer sağlamasıdır. (Erdem, s.169)

2.4. Marka Yönetimi ve Stratejileri

Günümüz pazar anlayışında kurumların farkındalık yaratarak başarılı olmalarının yolu kurumun marka stratejisinin güçlü olmasına bağlıdır.

Marka stratejisi oluştururken markanın tutarlı ve bütüncül olarak yapılandırılması, pazar performansını artırması için önemlidir. (Uztuğ, 2008, s.55) Strateji, marka yönetimine sadece bir odak ve yön belirlemekle kalmaz, aynı zamanda marka yöneticilerinin marka ile ilgili girişikleri tüm faaliyetlerin tutarlı olmasını da sağlar. (Temporal, 2011, s.35)

Marka Yönetiminde önemli olan marka farkındalığını yaratmak ve markanın güçlenmesini sağlamaktır. Bunun için stratejik planlama yapılmalı, işletme stratejileriyle pazarlama iletişimi bütünleştirilmelidir. Bu unsurların sağlanması işletme politikasıyla ilgilidir.

Tablo 1: Marka Yönetimi-İşletme Politikası

2.5. Üniversitelerde Marka Kavramı

Bir organizasyonun, faaliyet gösterdiği pazar içinde tanınırlığı ve güvenilirliği için marka oluşturması önemlidir. Böylelikle tüketicinin zihninde, alınan ürün veya hizmetle ilgili algı oluşması sağlanabilecektir. Bu durum, kar amacı güden veya gütmeyen tüm organizasyonlar için de geçerlidir. Kaliteli bir mal veya hizmet sunan ve marka olarak farkındalık yaratan organizasyon, kar amaçlı olup olmadığına bakılmaksızın değerlendirilerek, tüketici zihninde yerini alacak ve rakiplerine göre daha avantajlı bir rekabet üstünlüğü yakalayacaktır. (Okur, 2007,s.31) Tüm bu faaliyetlerin işletme içi kaynak ve kabiliyetlerin analizi, dış çevrenin analizi ve amaç ve hedeflerin belirlenmesi yoluyla birer politika ve strateji haline getirilerek uygulanması, rekabetçi üstünlüğün sağlanması ve süreklilik kazanmasını gerçekleştirecektir.

Marka kavramı; “bir kişinin (tüketicinin) ürünü, hizmeti, tecrübeyi, organizasyonu veya marka inşası sanatını algılaması, fark etmesi, kavraması” olarak açıklanabilir. Bu tanıma göre tüketicinin marka olarak adlandırabileceği olgu, ürün veya hizmetin yanında bir faaliyet, tecrübe ve organizasyon da olabilir. (Okur, 2007,s.32) Yükseköğretim hizmetlerini pazarlayan bir üniversitenin marka olarak algılanması bu şekilde bir adlandırmaya örnektir.

Üniversiteler, hızla değişen koşullara uyum sağlayabilmeleri için rekabet stratejisi geliştirmeleri gerekmektedir. “Bu amaçla üniversiteler, pazarlama kavram ve uygulamalarını kullanmalarıyla ulusal ve uluslararası çevrelerde bir kimlik algısı oluşturmaya çalışmaktadırlar.”(Torlak,2011, s.98) Bu kimlik-marka algısı üniversitelerin uluslararası görünürliğinde önemli bir rol oynamaktadır.

Her geçen gün üniversitelerin artmakta olan sayısı ve yurt içinde ve dışında üniversite tercih edecek öğrenciler için seçenekler de arttıkça üniversiteler rekabet ortamına girmektedir. Üniversiteler “nitelikli öğrenci ve öğretim elemanlarını kazanabilmek ve kurumlar ve toplumla ilişkilerini geliştirebilmek için pazarlamaya ihtiyaç duymaktadır. Üniversitelerin ulusal sınırların ötesinde gelişen faaliyetleri bakımından pazarlama odaklılığa olan ihtiyacın şiddeti de artmaktadır.” (Torlak, 2011, s.101)

Yükseköğretim hizmetlerinde marka değeri kavramı; kurumun farkındalık derecesi, belli bir konu veya dalda tanınırlığı, kurum kültürünün gücü, üyelerin kuruma karşı sadakati, kurum misyonunun paydaşlarca anlaşılma seviyesi ve kurumun bir parçası veya ortağı olabilmek amacıyla bireylerce katlanılan harcama miktarı yüksekliğinin bileşimi olarak tanımlanabilir. Üniversitelerde marka değerini tayin eden kriterler olarak eğitim-öğretimin, akademik ve idari birimlerin kalitesi, evrensel bilime ve sanata katkısı ifade eden akademik performans, uygulama ve araştırmalarda kullanılan fiziksel altyapı yeterliliği, kurumsal kültürün yerleşme derecesi, paydaşların memnuniyeti, tanıtım, halkla ilişkiler, kariyer planlama ve istihdam faaliyetlerinin etkinliği ve sosyal sorumluluk projelerinin nicelik ve niteliklerini sayabiliriz. (Okur, 2007, s.55-58)

2.6. Akademik Performans

Akademik kadronun kalitesi ve yönetim sisteminin işleyiş tarzına bağlı olarak gerçekleşen akademik performansın ölçütleri; ulusal ve uluslararası yayınlar, projeler, araştırmalar, düzenlenen sempozyum, kongre, seminer vb. bilimsel toplantılar ve diğer akademik faaliyetlerle yerel, milli ve global sorunlara çözüm üretme yeteneğidir.

Öğretim elemanlarının bilimsel çalışma yapma ve yayın yeteneği sonucu ortaya çıkan eserler (kitap, makale, bildiri, tebliğ, proje, sanat dalındaki eserler, burslar, ödüller, yabancı dil ve bilim sınavlarındaki başarılar, editörlükler, atıflar) onun akademik performansını belirtir. Akademik performansı yüksek olan akademisyenler, uygun zemin ve ortam buldukları üniversitelerde verimli ve üretken olurlar. (Okur, 2007, s.62-63)

2.7. Üniversitelerin Uluslararası Görünürlüğü

Dünya üzerinde bir çok üniversite, eğitim faaliyetleri ve sundukları hizmetlerin tanıtımı için öğrencilere ulaşmaya çalışmaktadır. İnternetin erişimi kolaylaştırmasıyla farklı ülkelerdeki öğrenciler ve

akademisyenler üniversitelere rahatlıkla erişebilmektedir. Üniversitelerin eğitim kalitelerini, akademik başarılarını dünya genelinde sıralayan sistemler, kriterlere uygun olan üniversiteleri her yıl dünya sıralama listelerinde açıklayarak, bu üniversitelerin uluslararası görünürlüğünü sağlamaktadır.

2.8. Üniversite Sıralama Sistemleri

Üniversitelerin sıralanmasında birçok farklı sistemler bulunmaktadır. Özellikle Türkiye’de bulunan üniversitelerin sıralamada yer aldığı sistemler üzerinde durulmuştur.

Dünyadaki ilk üniversite sıralama sistemi olarak ABD üniversitelerini sıralayan US News and World Report olduğu kabul edilmektedir. 1983 yılından itibaren ABD’deki üniversite adaylarına ve ailelerine tercih aşamasında yardımcı olmak amacıyla kullanılmıştır. US News and World Report günümüzde ABD’deki öğrencilerin üniversite seçimi için en fazla yararlandığı ülke içi sıralama sistemi olmuştur. Dünya üniversitelerini sıralayan ilk sistem olan ARWU 2003’ten itibaren dünyanın en iyi 500 üniversitesini ilan etmektedir. ARWU’nun ardından Times ve QS de dünya sıralaması yapmaya başlamıştır. Bu sistemlerin temel amacı, üniversite adayı olan yerli ve yabancı öğrencilere dünya üniversiteleri hakkında bilgi vermektir. (URAP,2013, s.1)

ARWU: Çin’de bulunan Shanghai Jiao Tong Üniversitesine bağlı olarak 2003 yılından itibaren kriterlerini güncellemekte ve dünya sıralaması için Nobel veya Fields Medal ödülü kazanan öğretim üyesi veya mezun (%10) ve mensup (%20), Nature ve Science dergilerinde yayınlanan makale sayılarında (%20), SCI ve SSCI tarafından taranan makale sayısına (%20) ve bu kriterlerden alınan puanın öğretim üyesi sayısına oranı (%10) kriterlerini kullanmaktadır. (URAP, 2014, s.14)

TIMES İngiltere’de yayınlanan dergi 2004 yılından itibaren sıralama yapmaktadır. Eğitim koşulları (%30), Araştırma (%30), Atıf Sayıları (%30), Endüstri sektöründe yenilikler (%2.5), Uluslararası öğrenci, öğretim üyesi, araştırma (%7.5) kriterlerini kullanmaktadır.

NTU (HEEACT): National Taiwan Üniversitesi tarafından sıralama yapılmaktadır. Araştırma üretkenliği (%25), Araştırma Etkisi; atıf oranları (%35), Araştırma Kalitesi; H-index, impact faktör oranları (%40)

LEIDEN: Hollanda’da bulunan Leiden Üniversitesi tarafından uygulanmaktadır. MCS (mean station score) yayın başına atıf ortalaması, MNCS (mean normalized citation score) yayın başına düşen atıf sayısı, dünyada en çok atıf alarak %10’luk dilime giren yayın oranı (PPTop 10%) kriteri ve diğer üniversitelerle üretilen ortak yayınların oranı (PPcollab) kriteri ile sıralanmaktadır. (URAP, 2014, s.15)

SCIMAGO: SIR (SCImago Institutions Rankings) üniversitelerin araştırma, yenilik ve web görünürlüğü göstergelerine göre sıralama yapmaktadır. Bu göstergeler 0-100 arasında ölçülmektedir.

Veriler SCOPUS atıf veritabanı kullanılarak hazırlanmaktadır. Araştırma kriterleri; Scopus'ta indexlenen bilimsel çıktı sayısı, uluslararası işbirlikleri, normalize edilmiş atıf oranları, etki değeri yüksek dergilerin oranı (%25), en çok atıf alan makale oranı (%10), bilimsel liderlik.

QS: İngiltere'de bulunan QS (Quacquarelli Symonds) firması tarafından uygulanmaktadır. Üniversitelerin akademik saygınlığı (%40), işveren saygınlığı, öğretim üyesi/öğrenci oranı (%20), öğretim üyesi başına düşen atıf oranı (%20), uluslararası öğrenci oranı (%5), uluslararası öğretim üyesi oranı (%5) sıralama kriterleri olarak kullanılmaktadır.

WEBOMETRICS: İspanya'da bulunan Cybermetrics Laboratuvarı 2004 tarihinden itibaren üniversitelerin web alanlarına dayalı sıralama yapmaktadır. Görünürlük (%50), web hareketliliği (görüntü, açıklık, uzmanlık-atıf oranları) (%50) sıralama kriteri uygulamaktadır.

URAP: ODTÜ Enformatik Enstitüsü bünyesinde kurulan URAP Araştırma Laboratuvarı 2010'dan bu yana sıralama yapmaktadır. Kriterleri; son yıl SCI, SSCI ve AHCI tarafından taranan makale sayısı(%21), son 5 yılda yayınlanan toplam bilimsel yayın sayısı (%10), son 5 yılda yayınlanan makalelere son yıl verilen atıf sayısı (%21), makalelerin basıldığı dergilerin etki faktörleri ile çarpımlarının toplamı (%18), son 5 yılda yayınlanan makalelere son yılda gelen atıf sayılarının atıf yapan makalelerin dergilerinin etki faktörleri ile çarpımlarının toplamı kriterine (%15) ve son 5 yılda ülkelerarası ortak yayın sayısı (%15) ile değerlendirmektedir. (URAP, 2014, s.15).

Üniversite sıralamalarında birbirinden farklı kriterler sıralama sistemi için kullanılmıştır. Bu kriterlere genel olarak baktığımızda sıralama sistemlerinde akademik performansların üniversitelerin en iyiler arasında bulunmasını etkilediği görülmektedir.

Sıralama sistemlerini incelediğimizde birbirinden farklı kriterlerin sıralamada kullanıldığı görülmektedir. Ağırlıklı olarak kullanılan kriterlerden biri bilimsel yayın performanslarıdır. Bu farklılıklara bir standart getirmek amacıyla Dünya üniversitelerinin sıralanmasında dikkate alınacak temel kriterler konulması için 2006 yılında UNESCO Avrupa Yüksek Eğitim Merkezi tarafından oluşturulan uluslararası uzmanlar grubu 16 maddeden oluşan Berlin Prensiplerini oluşturmuşlardır. Bu kriterlerden bir tanesi bilimsel yayınlarla ilgilidir. (Saka, 2011, s. 79).

2.9. Hipotezlerin Oluşturulması

Literatürde üniversitelerin marka değeri oluşturma ve geliştirme stratejilerinde dikkate alınacak unsurlar arasında; eğitim-öğretim, personel kalitesi, fiziki alt yapı, akademik performans, kurumsal kültür, tanıtım faaliyetleri gibi unsurlar belirtilmektedir. Üniversitelerin eğitim-öğretim kalitesi çalışmalarda ön plana çıkmaktadır.

Üniversite sıralama sistemleri dünya üzerinde en başarılı üniversiteleri sıralanmaktadır. Bu sıralamalarda en önemli kriterlerden biri akademik performanstır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilginin paylaşılmasında ve bilgiye ulaşılmasında değişiklik meydana gelmiş, internet kullanımı bu durumu daha görünür kılmıştır. Sıralama sistemleriyle birlikte farklı ülkelerdeki üniversitelerin sağladıkları hizmetler öğrenci ve araştırmacılara daha kolay ulaşabilir hale gelmiştir.

Bu araştırmada, akademik performansı yüksek olan üniversitelerin marka değeri algısı yarattığı ve uluslararası görünürlüğünde etkisi olduğunu öngörülmektedir.

H1: Üniversite marka algısı ile üniversite bilimsel yayın performansı arasında pozitif ilişki vardır.

H2: Üniversite marka algısı ile dünya sıralamasındaki durumu arasında pozitif ilişki vardır.

3. METODOLOJİ

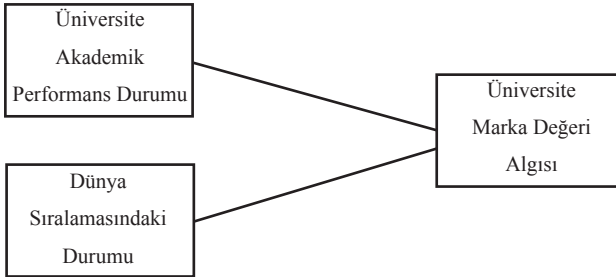
3.1. Araştırmanın Amacı

Üniversitelerin akademik performansı ve dünya sıralama sistemlerindeki durumunun marka değerine etkisinin ölçülmesi amaçlanmıştır.

3.2. Araştırma Türü ve Modeli

Çalışmada keşifsel araştırma türü kullanılmıştır.

Şekil I: Araştırma Modeli

3.3. Örnek Kütü

İktisadi ve İdari Bilimler, Mühendislik-Mimarlık, Fen-Edebiyat ve Güzel Sanatlar Fakültelerine'ne bağlı 40 öğretim üyesi örneklem olarak tanımlanmıştır.

3.4. Veri Toplama Yöntemi

Öğretim üyelerimize sorulmak üzere tek soruluk anket formunda "Sizce Türkiye'de bilimsel yönü ön planda olan, en başarılı ilk 10 üniversite hangisidir, sıralayınız" sorusu yöneltilmiştir. Hiçbir etki altında bırakılmadan algılarındaki ilk 10 üniversite sıralaması sorulmuştur. Dört fakülteye ait 40 adet anket elde edilmiştir.

Anket sonuçları ile WOS bilimsel yayın sonuçları arasında 0.01 anlamlılık düzeyinde 0.35 korelasyon bulunmuştur.

Anket Sonuçları ile dünya sıralama sistemlerindeki durumu arasında 0.01 anlamlılık düzeyinde 0.53 korelasyon bulunmuştur.

Her iki sonucun üniversite marka değeri algısını pozitif yönde etkilediği görülmüştür.

3.7. Sonuç ve Öneriler

Katılımcıların algılarındaki üniversite sıralaması ile bu üniversitelerin bilimsel yayın performans sıralaması arasında yüksek olmasa da 0.01 anlamlılık düzeyinde ilişki bulunmuştur. Katılımcıların başarılı olarak gördükleri üniversitelerin bilimsel yayın performanslarındaki başarılarıyla karşılaştırıldığında yüksek korelasyon bulunmama nedeni, üniversitelerin tıp fakültesi olup olmadığı, büyüklüğü, akademisyen sayısı, öğrenci sayısı gibi değişkenlerin çalışmaya dahil edilmemesidir. Bu durum çalışmanın kısıtlarını oluşturmaktadır.

Katılımcıların algılarındaki üniversite sıralaması ile bu üniversitelerin dünya sıralamasındaki durumları karşılaştırıldığında diğer korelasyona göre sonuç yüksek çıkmıştır. Katılımcıların algılarındaki başarılı üniversiteler ile dünya sıralama sistemlerindeki ölçütlere göre oluşan sıralama arasında pozitif korelasyon vardır. Bu değer yüksek çıkmasının nedeni, sıralama sistemlerinin uluslararası bilimsel yayın performansı haricinde farklı kriterleri de içermesidir.

Üniversitelerin akademik performansı uluslararası alanda üniversitelerin kimliklerini göstermesini sağlamaktadır. Katılımcıların araştırma yapmadan sıraladıkları üniversiteler ile dünya sıralamasında yer alan üniversiteler arasında marka algısı yönünde ilişki bulunmaktadır.

Üniversitelerin performansları sıralama sistemleriyle birlikte uluslararası görünürlüğe sahip olmaktadır. Üniversiteler bu sistemleri kullanarak marka değerini oluşturacak stratejiler geliştirebilir. Sıralama sistemlerinde kullanılan kriterlerin önemli bir oranı üniversitelerin yayın performanslarının sayısı ve etki değerleriyle ilgilidir. Üniversiteler, değerlendirme kriterleriyle ilgili gerekli düzenlemeleri yaparak eğitim kalitesi yüksek bir yükseköğretim kurumu olarak uluslararası alanda görünür hale gelebilir, sıralamada üst seviyede yer almasıyla marka değerini artırabilir.

KAYNAKÇA

AKTEPE, Cemalettin, R. Pars ŞAHBAZ, Türkiye'nin En Büyük Beş Havayolu İşletmesinin Marka Değeri Unsurları Açısından İncelenmesi ve Ankara İli Uygulaması, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 11, Sayı 2, 2010

Erdem, Şakir , H.Neylan Uslu, Marka Değerinin Marka Genişlemesine Etkisi ve Çay Sektöründe Bir Uygulama, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 19, Sayı 1, 2010

Hatch, Mary Jo, Majken Schultz, Marka Girişimi Kurumsal Markalaşma ile Şirket Stratejisini, Kültürünü ve Kimliğini Uyumlu Hale Getirme Yöntemleri, İTO, İstanbul, 2011

Okur, Mustafa hakan, Yükseköğretim Hizmetlerinin Pazarlanmasında Marka Değeri Oluşturma ve Geliştirme Stratejileri: Ankara İlinde Örnek bir Çalışma, T.C. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2007

Saka, Yavuz, Yaman, Süleyman, Üniversite Sıralama Sistemleri; Kriterler ve Yapılan Eleştiriler, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2011

Temporal, Paul, İleri Düzey Marka Yönetimi Değişen Dünyada Markaları Yönetmek, İTO, İstanbul, 2011

Torlak, Ömer, Volkan Dogan, Üniversite Adaylarının Üniversite Marka Algılarının Üniversite Tercihlerine Etkilerinin Ölçümü: Eskişehir Örneği, İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, 2011

Tosun, Nurhan, Marka Değeri Yaratmada Reklam ile Halkla ilişkiler Arasındaki Etkileşim, Marmara Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü

Uztuğ, Ferruh, Markan Kadar Konuş: Marka İletişimi Stratejileri, MediaCat, İstanbul, 2003

Yayınoğlu, Pınar ERASLAN, Bütünleşik Marka İletişimi Temeller, Stratejiler, Uygulamalar ve T-Box Örneği, Kocaeli Üniversitesi, İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü

http://apps.webofknowledge.com/WOS_GeneralSearch_input.do?product=WOS&SID=Y1FYHNrUJ7rEZKR23mI&search_mode=GeneralSearch

<http://higheredu-sci.beun.edu.tr/text.php3?id=1530>

<http://www.leidenranking.com/methodology/indicators>

<http://nturanking.lis.ntu.edu.tw/BackgroundMethodology/Methodology-enus.aspx>

<http://www.shanghairanking.com/aboutarwu.html>

<http://www.scimagoir.com/methodology.php>

<http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2013-14/world-ranking/methodology>

<http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2014-15/world-ranking>

<http://www.topuniversities.com/university-rankings-articles/world-university-rankings/qs-world-university-rankings-methodology>

http://tr.urapcenter.org/2013/2013_DUNYA_SIRALAMALARINDA_TURKIYE_RAPORU.pdf

http://tr.urapcenter.org/2014/2014_YILINDA_155_TURK_UNIVERSITESININ%20DURUMU_23_ARALIK_2014.pdf

<http://www.webometrics.info/en/Methodology>

YOKSULLARIN KENDİ ÖZEL DURUMLARI İLE FARKINDALIKLARINA DAİR BİR

ALAN ÇALIŞMASI: DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİ ÖZET

Hande ŞAHİN¹

Zuhâl ÇİÇEK²

ÖZET

Yoksulluk, dünyada giderek derinleşen bir problem haline gelmektedir. Bu durum, olgunun sosyal bilimler literatüründe ağırlıklı bir yere sahip olmasına neden olmuştur. Bu alandaki literatürün ağırlıklı kısmı yoksulluğun nasıl tanımlanacağı ile ilişkilidir. Yoksulluğun nasıl tanımlanacağı sorunsalı, olguya nasıl yaklaşıldığı ile doğrudan ilişkilidir. Hazırlanmış olan bu çalışma yoksulluğu bizzat yaşayan kişilerin, yoksulluğu nasıl tanımladıklarına odaklanmaktadır. Bu çerçevede şu sorulara cevap aramayı amaçlamaktadır: Yoksul kişiler kendilerini yoksul olarak görmekte midir? Kendi öznel durumlarının ne derece farkındadırlar? Yoksul olmaları, Türkiye'nin problemlerini değerlendirmelerinde ve gelecek beklentileri üzerinde belirleyici midir? Bu sorulara cevap aramada, çalışmaya öznel yoksulluk kavramı ve Mann'ın sınıf bilinci teorisi çıkış noktası olmuştur. Çalışma Denizli ilinde 200 katılımcıyı kapsayan bir alan çalışmasıdır. Çalışmanın cevap aradığı sorular çerçevesinde katılımcıların hepsine anket uygulanmıştır. Örneklem grubunu oluştururken gelir durumu kötü olan kişilerin seçilmesi tercih sebebi olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Yoksulluk Bilinci, Sınıf Bilinci, Yoksulluğun Küreselleşmesi

A Field Study on the Self-Awareness of the Poor People for Their Own Subjective Conditions: Denizli Case Study

ABSTRACT

Poverty gradually becomes a deepening problem in the world. This case has caused this phenomenon to occupy an important place in the literature of social sciences. This literature mainly concerns itself with the definition of poverty. The problem of how to define poverty is directly related with the way this phenomenon is approached. This study focuses on how the people who experience poverty personally define poverty. Within this frame answers to these questions have been sought: Do poor people see themselves as poor? In what degree are they self-aware of their own subjective positions? Does being poor become a determinant in the way they evaluate the problems of Turkey and their future expectations?

The concept of subjective poverty and Mann's theory of class consciousness have functioned as a starting point in the search for answers to these questions. The study is a field study involving 200 participants from the city of Denizli. A survey within the frame of the asked questions has been applied on all participants. While forming the sample group people with lower income level have been preferred.

Keywords: Poverty, consciousness of poverty, class consciousness, globalisation of poverty

GİRİŞ

Yoksulluk, nüfusun belli bir bölümünün, birçok farklı nedene bağlı olarak yaşadığı coğrafyada içinde bulunan zamana ait asgari yaşam standartlarına sahip olacak yeterli kaynağa ulaşamamasıdır. (Mingione, 1993:324). Mingione'nin tanımı oldukça geneldir. Sosyal bir problem olarak, yoksulluğa nasıl yaklaşılabileceği konusunda belirgin bir yol haritası sunmaz. Bu belirsizlik temelinde, yoksulluğun biyolojik mi toplumsal mı bir problem olarak kabul edileceği sorusuna dayanmaktadır. Yoksulluğun biyolojik mi toplumsal bir gerçeklik olduğu sorusuna, olgunun nasıl tanımlanacağına yeni bir problem olarak karşımıza çıkar. Yoksulluğa nasıl yaklaşılabileceği sorunu, literatürde olguya dair birçok tanımın olmasını da beraberinde getirmektedir.

Bazı tanımlar, yoksulluğu salt bir biyolojik problem olarak ele alıp, asgari ihtiyaçlara odaklanırken bazı tanımlar yoksulluğun toplumsallığından yola çıkarak karşılaştırmalara dayalı analizler yapar. Örneğin görece yoksulluk, toplumdaki gelir dağılımını, baz alarak bireyin yaşam standartlarını, diğer bireylerle karşılaştırır. Böylece insanları birey olmaktan öte toplumsal bir varlık olarak kabul eder. Mutlak yoksulluk ise insanın hayata devam edebilmesi için gerekli olan kalori ve besin değerini alamaması, bu beslenmeyi gerçekleştirememesi olarak tanımlanır (Şengül ve Ersoy, 2000: 7-8). Bu tanımların dışında yoksulların kendi öznel durumları ile ilgili değerlendirmeleri temel alan yoksulluk tanımlamaları vardır. Öznel yoksulluk kavramı bu çevrede geliştirilmiştir.

Öznel yoksulluk kavramı da yoksulluğa nasıl yaklaşılması gerektiği konusuna yeni bir boyut kazandırır ve yoksullukla ilgili başka bir probleme cevap arar. Yoksulluk, kim tarafından tanımlanmalıdır? Onu yaşayanlar mı, yoksa uzmanlar ve teorisyenler tarafından mı tanımlanmalıdır?

Öznel yoksulluk kavramı, kişilerin kendilerini yoksul görüp görmediklerinden yola çıkar. Büyük ölçekli anketler aracılığıyla kişilerin mevcut öznel koşulları üzerinden kendilerini “yoksul” görüp görmedikleri ortaya çıkarılmakta ve bir öznel yoksulluk çizgisi belirlenmektedir (Erdugan, 2010:11). Öznel yoksulluk ölçümlerinin sağladığı avantajlarından biri, bazen bir araştırmacının yoksul olarak nitelendiği bir kişi veya grubun kendisini öyle görmediğini veya bunun tersini ortaya çıkarması olmuştur. Öte yandan, şükürçülük, eldekiyle yetinme, kadercilik kültürünün yaygın olduğu Türkiye'nin de içinde bulunduğu birçok ülkede yoksulluk hatta açlık sınırının altında geliri olup ta kendisini yoksul saymayan bireylere rastlanmaktadır (Alemdar vd., 2012:3). Benzer bir duruma İnsel de dikkat çeker. İnsel (2005:2)'e göre öznel yoksulluk tanımını baz alınarak yapılan araştırmalarda öyle sonuçlar çıkabilmektedir ki zengin ülkelerde öznel yoksulluk daha yüksektir, insanlar kendilerini daha fakir görürler. Fakir ülkelerde yapılan anketlerde “zengin misiniz, yoksul musunuz” diye sorulduğunda, aslında nesnel olarak

yoksul olan kişilerin bir kısmının, kendilerini yoksul olarak tanımlamadıkları görülmüştür. Çünkü etraflarında zengin kimse yoktur, kıyas yapamazlar. Yoksulluk, aynı zamanda kendini bir başkasıyla, kendi benzerleriyle ve etrafındakilerle tanımlamaktır. Kuşkusuz ki bu tanımların hiçbiri bir diğerinden daha doğru değildir. Sadece yoksulluk olgusuna nasıl yaklaşılabileceği konusunda yönetsel bir zemin sunarlar. Hatta bazen birbirlerini tamamlayıcı nitelikte bile olabilirler.

Hazırlanmış olan bu çalışma, yoksulluğu tanımlamaktan ve ölçmekten ziyade Türkiye’de yoksulların kendi öznel durumlarını nasıl değerlendirdikleri sorusuna Denizli ili özelinde cevap aramayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda Mann’ın sınıf bilinci üzerine yapılandığı teorisi ve onun temel basamaklarından yararlanılmıştır. Bu basamaklar yardımıyla yoksulların kendilerini nasıl tanımladıkları ve toplumsal yapı içinde kendilerini nerde gördükleri üzerine çıkarımlarda bulunulmuştur. Bu noktada önemle belirtilmesi gereken nokta çalışmada yoksulların genel olarak bir sınıf olarak kabul edilmediğidir. Çalışmanın temel varsayımı, yoksulluk olgusunun doğrudan sınıfsal konumla ilişkili olduğudur. Ancak yoksulların salt bir sınıfı temsil ettiğini söylemek oldukça zordur. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde yoksullar ağırlıklı olarak alt sınıfının temsilcileridir ancak orta sınıf olarak kabul edilen kesimler içinden de yoksulluk sınırının altında yaşayan birçok kişiye rastlanılmaktadır. Bu yüzden sahip olunan sınıfsal konum ve yoksulluk olguları aynı şey olmamakla birlikte madalyonun iki yüzü gibidirler. Birbirleri hakkında derin ipuçları verirler. Örneğin yoksul olan bir kişinin hiçbir zaman üst sınıfa mensup olabileceği düşünülemez.

Mann’ın analizi ilişkili olarak kişilerin Türkiye’deki mevcut problemler içinde yoksulluğu nereye konumlandıkları sorulmuştur. Böylece yoksulluğun gündelik hayatta deneyimlenmesinin, topluma ait mevcut problemleri değerlendirmede bir farklılık ve farkındalığa neden olup olmadığı sorusuna cevap aranmıştır. Ayrıca katılımcılara gelecek kaygıları ve kendi durumlarından memnun olup olmadıkları ile ilgili sorular da yöneltilmiştir.

1. YOKSULLUK KAVRAMI

Yoksulluk, 20 ve 21. yüzyılda sosyal bilimlerin en çok odaklandığı konulardan biridir. Yoksulluk yeni bir olgu değildir. Ancak yoksulluk üzerine yapılan tartışmaların bu denli yoğunluk kazanması ve farklı sosyal bilim disiplinlerin gündemine girmesinin birçok farklı nedeni bulunmaktadır. Bu durumun en önemli nedenlerinden biri 20. yüzyılın sonu ile birlikte yoksulluğun salt az gelişmiş ülkelerin problemi olmaktan çıkıp gelişmiş ülkeleri de içine alacak şekilde çok geniş kitlelerin yaşam standartlarında kayıplara ve bozulmalara neden olan bir fenomen haline gelmesidir. Choussudovsky (1998:29)’un deyimiyle yoksulluk küreselleşmektedir.

Yoksulluğun literatür içinde önemli bir yer işgal etmesinin diğer bir sebebi de gelir dağılımı eşitsizliğinin giderek büyümesidir. Bu durum, birçok sosyal bilimciyi yoksullukla ilişkilendirilen analizlerin yapılmasına itmektedir. Öyle ki dünya nüfusunun % 10'u dünya gelirlerinin % 75'ini paylaşmaktadır. Bu da kişi başına yıllık 30,000 ABD dolarına denk gelmektedir. Buna karşın 6 milyarlık dünya nüfusunun yaklaşık yarısı (2,8 milyarı) günlük 2 dolar yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Bu nüfusun 1,2 milyarı 1 dolar yoksulluk sınırının da altında kalarak çok daha kötü koşullarda yaşamaktadır (Devlet Planlama Teşkilatı Raporu, 2005). Demiral'ın çalışmasında da vurguladığı üzere dünyanın en varlıklı % 5'lik kesimi, dünya gelirinini üçte birine, % 5'lik kesimi ise dünya gelirinini yarısına sahiptir. Buna karşın dünyada alt gelir grubunda yer alanların %50'si dünya gelirlerinin %8,5'una, en alt seviide bulunanlar ise %0,8'ine sahiptir (2007:48).

Bugün dünya nüfusunun %20'sini oluşturan zenginler gelirin %86'sına sahipken bu oran dünya nüfusunun %60'ını oluşturan orta gelirli kesim için %13'e, diğer %20'yi oluşturan yoksullar için ise %1'e inmiştir. Ülkeler bazında değerlendirme yapıldığında yoksul ülkeler kategorisinde yer alan ve toplam nüfusun %85,2'sini oluşturan ülkeler dünyada gelirin %21,5'ine sahipken toplam nüfusun %14,7'sini oluşturan OECD ülkeleri gelirin %77,9'una sahiptir. Sahra altı Afrika'nın %29,3'ü, Güney Asya'nın %39,2'si, Doğu Asya'nın ve Pasifik'in %23,7'si günde bir doların altında geçiniyorken aynı oran Avrupa ve Orta Asya ülkeleri için %1,9'dur (Bilen ve Şan, 2005, s. 11). Bununla birlikte son 20 yıl içinde dünya gelirlerinden en yüksek pay alan %20'lik kesimin payının %70'den %85'e çıktığı görülürken en düşük pay alan %20'lik nüfusun payı %2,3'ten %1,4'e düştüğü görülmüştür (Demiral, 2007:48-50).

Küresel olarak dünya 21. Yüzyılın başında 1960'lara kıyasla iki kat daha eşitsiz hale gelmiştir. Nitekim 1960'da dünya nüfusunun %20 oranındaki en zengin insanların elde ettikleri gelir, en yoksul 1 milyar kişinin gelirinden yaklaşık 30 kat fazlayken 1990'ların sonunda bu oran 1'e 60 olmuş ve zengin ülkeler dünya gelirinini beşte dördünü elde etmiştir (Kaya, 2007:76-79).

Rakamlardan da görüldüğü üzere önemli bir küresel sorun olarak duran yoksulluğun nedenleri ve çözümleri bağlamında farklı yaklaşımlar ve tanımlamalar kullanılmıştır. Modern kapitalist toplum ve piyasa ilişkilerinin belirleyiciliğinde, 18. Yüzyıldan 1960'lara kadar, yoksulluğun kavramsallaştırması ağırlıklı ekonomik temelli olmuştur. Ancak 1960'lardan itibaren yoksulluğun bireysel mi yoksa kapitalist piyasa ilişkilerinin bir ürünü mü olduğu ya da kültürel mi yoksa yapısal mı olduğu tartışılmıştır. Günümüzde ise yoksulluk olgusunun bireysel refah ve sorumluluk, sosyal ve kültürel bütünleşememe, sosyal dışlanma, sınıf-alt sınıf-sınıf altı, yoksulluk kültürü, ayrımcılık, sosyal patoloji, toplumsal

cinsiyet, ırk, etniklik, mekânsal ayrıışmışlık, çalışma refahı gibi kavramlar çerçevesinde ele alındığı görülmektedir (Gül ve Sallangül, 2008:57).

2.YOKSULLUĞUN FARKINDA OLMAK

M. Mann'ın *Consciousness and Action Among The Western Working Class* adlı kitabında sınıf bilinci olgusunu dört temel öge üzerinden inceler. Bu ögeler yardımıyla işçilerin sınıfsal konumlarına dair bir bilince sahip olup olmadıklarını tartışır. Hazırlanmış olan bu çalışmada, Mann'ın sınıf bilincini ile ilgili kullandığı temel öğelerin yoksulların kendi öznel durumları ilgili değerlendirmelerini analiz ederken bir şablon sunabileceği varsayılmıştır. Bu analiz temelde öznel yoksulluk olgusu ile doğrudan ilişkilidir. Çünkü çalışmaya katılan kişilerin kendi öznel değerlendirmelerine dayanmaktadır. Ayrıca çalışmanın giriş bölümünde bahsedilen öznel yoksulluk kavramının kendi içinde barındırdığı handikapların pratiğe nasıl yansıdığı da böylesi bir yöntem yardımıyla çözümlenebilecektir. Böylece bu ögeler yardımıyla Mann nasıl ki işçi sınıfının sınıfsal bir bilince sahip olup olmadığını tartışabiliyorsa, çalışma da yoksulların kendi yoksulluklarına dair bir bilince sahip olup olmadıkları ile ilgili çıkarımlarda bulunulabilecektir.

Mann, analizinin ilk aşmasında kişilerin kendilerini içinde buldukları sınıfa ait hissedip hissetmediklerini sorgular. Kişilerin sınıf bilince sahip olabilmesi için öncelikli olarak kendilerini o sınıfın bir parçası olarak görmeleri gerekmektedir (Mann, 1973:12). Mann bu aşamada işçilerin kendilerini ve işçi olmayı tanımlama biçimlerine odaklanır Benzer şekilde kişilerin kendi yoksulluklarına dair bir bilince sahip olup olmadıklarını anlamak için kişilerin kendilerini yoksul olarak görüp görmedikleri sorgulanabilir. Bu çerçevede yoksul olmaktan ne anladıkları, kimleri yoksul olarak gördükleri da önemlidir. Mann analizinin ilk basamağı ile ilişkili olarak katılımcılara yoksul kimdir diye sorulmuştur. Ayrıca bu aşama ile ilişkili olarak katılımcılara kendilerini toplumsal olarak hangi sınıfa ait hissettikleri de sorulmuştur.

Mann'ın analizinin ikinci aşaması, ilk aşamayı bütünler niteliktedir. Kişinin kendini tanımlayabilmesi karşısındaki tanımlayabilmesine bağlıdır. Çünkü Mann (1973: 12)'a göre kişi karşısındaki tanımlarken aslında kendini tanımlar. Karşıtlık, kimliğin desteklenmesini ya da pekiştirilmesini sağlar. Bu aşama ile ilişkili olarak katılımcılara zengin kimdir diye sorulmuştur. Mann'ın analizinin üçüncü aşamasını kişinin sınıf kimliğini, kendi sosyal durumunun ve toplumun karakteristiğini tanımlayıcısı olarak görmesi gelmektedir. Yani kişi, içinde bulunduğu topluma ve onun temel problemlerine dair değerlendirmeler ve çıkarsamalar yaparken kendi sınıf kimliğini temel referans olarak görmekte midir? Mann bu aşaması ile ilgili olarak çalışmada katılımcılara sizce Türkiye'nin en önemli problemi

nedir diye sorulmuştur. En önemli gördükleri üç problemi işaretlemeleri istenmiştir. Böylece yoksulluğu, Türkiye'deki problemler içinde nereye konumlandıkları öğrenilmek istenmiştir. Başka bir şekilde ifade edilecek olunursa yoksulluk bir problem olarak görülmekte midir yoksa kabullenilesi bir durum olarak mı görülmektedir? Bu çerçevede salt yoksulluk değil işsizlik gibi yoksullukla doğrudan ilişkili olan diğer sosyal problemlere atfettikleri önem de sorgulanmıştır.

Mann'ın analizinin son basamağını alternatif bir toplum arzusu oluşturmaktadır (1973:12). Alternatif bir toplumun arzu edilebilmesi için içinde yaşanılan toplumsal koşullara dair genel bir memnuniyetsizliğin mevcut olması beklenebilir. Bu durum, kişilerin gelecek beklentilerini de şekillendirecektir. Katılımcılara bu aşama ile ilişkili olarak hayatlarından memnun olup olmadıkları, kendi gelecekleri ve çocuklarının gelecekleri ile ilgili beklentilerinin neler olduğu sorulmuştur. Böylece mevcut koşullarından farklı olarak alternatif bir dünya arzu edip etmediklerine dair çıkarımlar yapılmaya çalışılmıştır.

3. TÜRKİYE'DE YOKSULLUĞUN GÖRÜNÜMLERİ

Cumhuriyetin kurulmasından bugüne kadar Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısında önemli değişimler gerçekleşmiş, modernleşme çabalarıyla Batı ülkelerinin gelişmişlik seviyesine ulaşmak için yapısal dönüşüm politikaları benimsemiştir. Bu süreçte, Türkiye bir yandan geçmiş dönemlerden gelen sosyo-ekonomik sorunları çözmeye çalışırken diğer yandan da özellikle 1980 sonrasında hakim olan küresel dünyanın gerektirdiği koşulları yerine getirmek için farklı stratejiler izlemek zorunda kalmıştır. Sosyo-ekonomik değişim ve dönüşüm serüveninde izlenen bu politikalar, geçmişten aktarılan ve günümüzde de varlığını devam ettiren sorunlar yaratmıştır. Bu sorunlardan ilki ve en önemlisi giderek artan yoksulluk olmuştur.

Türkiye'deki yoksulluk sorununa önemli yapısal dönüşümler odağında bakıldığında ilk evre olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan 1960'lara kadar uzanan yoğun birikim dönemidir ki bu dönem yeni bir ulus-devletin yaratılması ve modernite projesi kapsamında yapısal dönüşümlerin başlatılması şeklinde tanımlanmaktadır. 1960 sonrasında üretim-birikim-düzenleme biçimi büyük ölçüde değişmiş ve daha yaygın bir birikim, büyük ölçekli üretim ve batıdaki içeriği ile gerçekleştirilmese de sosyal refah devletine geçiş gündeme gelmiştir. Bu dönem (1960-1980), nüfus artışının ve göçün kentlerde yarattığı sorunların ağırlaşması ile ön plana çıkmaktadır. 1960'lı yıllarda büyümeyi ucuz işgücü ile destekleyen nüfus artışı-göç-gecekondu süreci giderek kalıcı bir nitelik kazanmış ve sonraki dönemde kendini besleyen bir sarmal oluşturmuştur (Eraydın, 2006:27).

1980'li yıllarla birlikte yoksulluk sorunu farklı bir boyut kazanmıştır. Bu dönemde uygulanan politikalarla işsizlik, gelir dağılımı dengesizliğinin artması, toplumsal ve mekânsal kutuplaşmaların

belirginleşmesi, sosyal adalet düşüncesinin gerilemesi, kamusal hizmet alanlarının daraltılması gibi yoksulluk olgusunu besleyen süreçler olmuştur (Kaygalak, 2001:128-130). Türkiye’de 1980 öncesi süreçte yoksulluk sorununa yönelik politikalarda toplumsal ve siyasal ilişkilerin temel aktörü olan devletin güçlü konumu dikkat çekmektedir. Devletin en belirgin rolü toplumda sınıflar arasındaki ilişkilerde hakem rolü oynamaktır. 1980 öncesinde sahnelenen oyun büyük ölçüde kuralları belirli bir oyundu. Bu oyunda zenginliğin ve yoksulluğun kuralları ve toplumsal konumlar belli idi. Devlet dışında bağımsız projeler söz konusu değildi. 1980’lerle birlikte ekonomik alandaki değişimlere bağlı olarak sınıflar arasındaki bu uzlaşma sarsılmıştır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2005:120-122).

1980 ve sonrası döneme gelindiğinde ise modern Türkiye’nin ekonomik tarihinde önemli bir dönüşüm gerçekleşmiştir. Dönüşüme damgasını vuran ekonomik değişim ise üretim-birikim-pazarlama sistemlerinde büyük ölçüde esnekliği vurgulayan neo-liberal ekonomik politikalardır. Bu dönemim karakteristik özelliği ise IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası örgütlerin karar ve yetkilerinin ulusal karar ve yetkilerinin önüne geçmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Gürses, 2006:59-74; Kurtuluş, 2005:77-127). Küreselleşme süreciyle başlayan ulus devletin ve kurumların gerilemesi, Türkiye’nin geleneksel refah rejimi içerisinde anlaşılan toplumsal ilişkilerin kural dışlaşmasını sağlayarak geniş toplumsal kesimleri yeni risk koşullarının etkisine açık hale getirmiştir. Özellikle küresel ekonomik uygulamaların ulus devletin kendi sınırları içerisinde bilinen güçlü rolünü oynama becerilerini elinden almasının yarattığı belirsizlik, risk algısını derinleştirmiştir. Ulus devletleşme sürecinin eksik bıraktığı alanlar, geleneksel refah rejimi içerisinde enformel kanallarla beslenen dayanışma ilişkilerinin toplumsal zeminini belirlemektedir. Yeni sürecin ortaya çıkardığı toplumsal yapı, enformel dayanışma kanallarının yeni dinamiklerini aşındırmaktadır. Yoksullaşma bu süreçte geniş toplumsal grupları mekana bağımlı kılarak izole etmektedir (Yılmaz, 2008: 163).

Bu dönemde küresel bütünleşmeden beklentiler artmış, süregelen sorunlarla birlikte yeni koşullara uyum çabaları giderek parçacı bir yapı kazanmış, sorunlar ile çözümleri farklılaşmıştır. Böylelikle, her sorunun çözümünün arandığı devlet daha önceki dönemde kendisine yüklenen rolleri yeterince yerine getiremeyeceğini de belirtmeye başlamıştır. Bugün bu birikim süreci devam etmektedir. Ancak zaman içinde dezavantajlı grupların dış dünya ile ilişki halinde sağlanan gelişmeler içinde yer alması mümkün olmadığından, sistemin dışına doğru itilmesi hızlanmıştır. Bu durum gizli yoksulluktan açık yoksulluğa geçişle ortaya çıkmakta, kentlerde yığılan düşük becerili ve düşük eğitimli gruplar için en temel sorun işsizlik olarak gündeme gelmektedir. Kentsel rantların sağlandığı tampon mekanizmalar azalırken “Avrupa Birliği” içinde yer almak her kesim tarafından satın alınan bir umut olarak gündeme gelmiştir (Eraydın, 2006:27).

Türkiye'nin yoksulluk sorununa yeni boyutlar kazandıran diğer dinamikler hem siyasal hem de ekonomik yaşama önemli ölçüde etkileyen askeri darbeler ve ekonomik krizlerdir. Özellikle 1980 darbesi ve sonrasında ortaya konan 1982 anayasası eğitimden işgücüne, kurumların işleyişinden politik yapıya kadar hemen her alanda yeni yasal düzenlemeleri beraberinde getirmiştir. Bunu izleyen 1994 krizi, 24 Ocak kararları ve Şubat 2001 krizi gibi Türkiye tarihinde kritik önem taşıyan olaylar, üretim, pazarlama, işsizlik, finans, gelir dağılımı, eşitsizlik gibi konularda radikal dönüşümlere yol açmıştır. Bu dönüşümlerin özellikle düşük gelir grupları üzerinde yıkıcı etkileri olmuştur. Dünyadaki gelişmelerle paralel olarak yoksullar daha çok yoksullaşırken yeni yoksullar tartışılmaya başlamıştır.

Bütün bu yapısal değişimlerin yol açtığı yoksulluğa oransal düzlemde bakacak olursak Türkiye'de kişi başına yoksulluk sınırının 4 dolar olduğu görülmektedir. Türkiye'deki yoksulluk olgusu eşitsiz gelir dağılımından kaynaklanmaktadır. 1987'deki Devlet İstatistik Enstitüsü'nün araştırmasına göre nüfusun en üst %20'lik dilimi gelirin %49.9'una, en düşük %20'lik dilimi ise %5.2'sine sahiptir. 1994'teki DİE araştırmasında ise nüfusun en üst %20'lik dilimi gelirin %54.9'una, en düşük %20'lik dilimi ise %4.9'una sahiptir. Diğer bir deyişle 1980'lerden 1990'lara Türkiye'de gelir dağılımı eşitsizliği giderek artmıştır (TÜSİAD, 2007).

Dünya Bankasının yoksullukla ilgili raporunda yer alan verilere göre, Türkiye'de nüfusun en yoksul yüzde 20'lik kesiminin gelirden aldığı pay yüzde 6.1'de kalırken, en zengin yüzde 20'nin aldığı pay ise yüzde 46.7 düzeyinde seyretmektedir. İkinci en yoksul yüzde 20 gelirden yüzde 10.6, üçüncü yüzde 20'lik dilim yüzde 14.9 ve dördüncü yüzde 20'lik dilim ise yüzde 21.8 oranında pay alabilmektedir. Rapora göre Türkiye'de nüfusun en yoksul yüzde 10'u gelirden sadece yüzde 2.3 oranında pay almaktadır. En zengin yüzde 10'luk kesimin aldığı pay ise yüzde 30.7'ye kadar çıkmaktadır. Rakamlarına göre 343 milyar dolar olan milli gelirden en alttaki 7 milyon kişi 6.9 milyar dolarlık bir paya sahiptir. Diğer deyişle bu kesimler için yıllık kişi başı gelir 985 doları ancak bulmaktadır. Ülkemizde en zengin 7 milyon kişinin yıllık ortalama geliri ise kişi başına 13 bin dolar civarındadır (Altay, 2007:354).

Ülkemizde yoksulluk sınırında yaşayan diğer deyişle gıda yoksulu olan nüfus verilere göre yılı yaklaşık olarak 926 bin kişi civarındadır. Ayrıca, gelir durumundaki eşitsizliğin durumunu gösteren ölçütlerden biri olan "gini katsayısı", 0.42 oranı ile Türkiye açısından Avrupa ülkeleri arasında en kötü gelir dağılımını yansıtmaktadır. BM'ler Kalkınma Programının yoksulluk alanında yaptırdığı son araştırmada Türkiye'de "yeni bir yoksulluğun" artmakta olduğu dile getirilmiştir (UNDP, 2005).

Bu teşhisi destekleyici bulgular Buğra ve Keyder (2003: 8) tarafından UNDP için yapılan bir araştırmada da yer almaktadır. Türkiye'de ve dünyada son yıllardaki küresel dönüşümün hızlandığı

yapısal dönüşümlerin yeni bir yoksulluğu öne çıkardığı ileri sürülmektedir. Türkiye’de 1990’lı yıllarda görülen yoğun iç göç dalgalarının toplumsal yapıyı “ayırışma” ve “kutuplaşma” yönünde etkilediğini, buna paralel olarak sanayide istihdam imkanlarının daralmasının, yeni nüfusun “modernleşmesi” ve “bütünleşmesi” açısından çözümü zor sorunlar meydana getiren “yeni yoksulluk” olgusunu ortaya çıkardığını ifade etmişlerdir.

Türkiye’de yoksulluk bağlamında yapılmış araştırmaların hane halkı gelir ve hane halkı tüketim harcamaları anketlerinin verilerine göre, 1987-1994 yılları arasında seçilmiş bazı iller için günlük 2450 kalori ihtiyacı dikkate alındığında yoksulluk sınırı, kişi başına 1987’de 284.700 TL, 1994’de 96.360 TL olarak bulunmuştur. Bölgeler itibariyle ferdi yoksulluğun en yüksek olduğu üç bölge ise, sırasıyla %43.8 ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu, %26.3 ile İç Anadolu ve %18.55 ile Akdeniz bölgeleri olarak tespit edilmiştir. Yoksulluğun en az görüldüğü bölgeler ise %3.01 ile Ege ve Marmara olmuştur. Bununla birlikte, %5’lik hane halkı dağılımları dikkate alındığında Türkiye’de 1987 yılı itibariyle hanelerin %15.27’sinin, nüfusun da %14.24’ünün, 1994 yılı itibariyle de hanelerin %17.27’sinin nüfusun ise %16.24’ünün yoksul olduğu tespit edilmiştir. Bu dönemde yoksul sayısı yaklaşık olarak 7.5 milyondan 10.0 milyona yükselmiş ve yıllık ortalama yoksulluk artış hızı yüzde 4.0 civarında gerçekleşmiştir (Demircan, 2007:265).

Türkiye’de mutlak yoksulluk olarak sınıflandırabileceğimiz kesimin sayı olarak nispeten az olmakla birlikte gelir dağılımının oldukça bozuk olduğu görülmektedir. Türk İstatistik Enstitüsü’nün ülke nüfusunu %20’lik dilimlere ayırarak yaptığı araştırmada birinci dilimin (en yoksul kesimin) milli gelirden aldığı pay, 1994-2005 yılları arasında %4.9’dan %6.1’e, ikinci dilimin (az yoksul kesimin) %8.6’dan %11.1’e, üçüncü dilimin (orta gelir grubunun) %12.6’dan %15.8’e, dördüncü dilimin (az zengin kesimin) %19’dan %22.6’ya yükselmiştir. Buna karşılık beşinci dilimin (çok zenginler) ise %54.9’dan %44.4’e gerilediği sonucuna ulaşılmıştır (TÜİK, 2007).

Bununla birlikte AB İstatistik Ofisi (EUROSTAT) tarafından AB üyesi 25 ülke ve AB’ye aday olan üç ülkede 2001 yılındaki gelir seviyeleri temel alınarak yapılan “Yeni Üyeler ve Aday Ülkelerdeki Farklılıklar” başlıklı araştırmaya göre, kişi başına düşen milli gelirin %60’ından düşük gelir seviyeleri fakirlik sınırının altında kabul edilmiştir. Bu araştırmaya göre, Türkiye nüfusunun %23’ü yoksulluk sınırında yaşamaktadır. AB üyesi ülkelerdeki yoksulluk sınırında yaşayan kişi ortalaması ise %14’tür. Fakirlik sınırı satın alma gücü standartlarına göre incelendiğinde ise Türkiye, Bulgaristan ve Romanya’nın üstünde yer almaktadır (Demiral, 2007:48).

TÜİK'in verilerine bakıldığında gıda harcamalarına göre hesaplanan yoksulluk sınırına göre, Türkiye'de yoksulluk azalmaktadır. 2004 yılında aç insanların oranı %1.29 iken bu oran 2005 yılında %0.87'ye gerilemiştir. 2004 yılında kentlerde bu oran %0.62 iken, 2005 yılında %0.64'e yükselmiştir. Kırdada ise %2.36 iken, %1.24'e inmiştir. Türkiye'de yaşayan aç insanların sayısının 2004 yılında 918.000, 2005 yılında ise 623.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. 2004 yılında Türkiye'de yaşayan insanların %25.60'ı, 2005 yılında ise %20.50'si gıda ve gıda dışı ihtiyaçlara göre hesaplanan yoksulluk sınırına göre yoksul sayılmaktadır. Türkiye'de 2005 yılında yaklaşık olarak 14.681.000 insan gıda ve gıda dışı harcamalarını karşılayamamaktadır. Kentlerde bu oran %12.83 iken, kırdada %32.95'dir. Kentlerde 5.687.000 insan, kırdada ise 8.994.000 insan gıda ve gıda dışı harcamalarını karşılayamamaktadır (2006).

TÜİK'in 2005 yılı Yoksulluk Çalışması sonuçlarına göre, Türkiye'de çalışanların işteki durumlarına göre yoksulluk oranları değerlendirildiğinde, en yüksek yoksulluk riski taşıyan grup (mevsimlik, geçici) olarak çalışanlardır. Yevmiyeli çalışanların %32.12'si yoksul iken, ülkemizde çalışanları büyük bir kesimini oluşturan ücretli ve maaşlı çalışanların ise %6.57'si yoksuldur. Bu oran kendi hesabına çalışanlarda %26.22 olarak belirtilmektedir (2005).

Türkiye'deki gelir dağılımı oralarına bakıldığında şu sonuçlar çıkmaktadır. 1994 yılı gelir dağılımı verilerine bakıldığında en üstteki %10'luk grup ile en alttaki %10'luk grup arasında 22.5 kat fark olduğu görülmektedir. 2004 yılında ise bu fark 13.4 kata inmiştir. Gelir dağılımında bir düzelse olsa da Türkiye'de gelir dağılımı oldukça bozuktur. 2004 yılında en alt %10'luk grupta bulunan ailelerin ortalama gelirleri 240 milyon TL'dir. İkinci en yoksul %10'luk grupta bulunan ailelerin ortalama gelirleri ise 404 milyon TL'dir. TÜİK'in verilerine göre, 4 kişilik bir ailenin 2004 yılına ait aylık yoksulluk sınırı 429 milyon TL, 5 kişilik bir ailenin aylık yoksulluk sınırı ise 488 milyon TL'dir. Yani, Türkiye'de gelir dağılımının en altında bulunan %20'lik gruba dahil ailelerin aylık ortalama gelirleri yoksulluk sınırının altında bulunmaktadır. Üçüncü %10'luk grupta bulunan ailelerin ortalama gelirleri ise 518 milyon TL'dir. Bu grup ise yoksulluk sınırına çok yakın olduğu için riskli bir gruptur (TÜİK, 2004).

2005 yılında 4 kişilik bir ailenin aylık açlık sınırı 190 YTL, aylık yoksulluk sınırı ise 487 YTL'dir. 2004 yılında %1.29 olarak tahmin edilen açlık sınırının altında yaşayan fert oranı 2005 yılında %0.87'ye, yoksul fert oranı da %25.6'dan %20.5'e düşmüştür. Kırsal kesimde yaşayanların yoksulluk oranı ise %32.95 iken kentsel yerlerde %12.83'dür. Türkiye'deki yoksulluk yaş ve hane halkının kompozisyonu ile ilgilidir. Çocuklar ile çocuklu aileler ortalamadan daha yoksuldur. Yoksulluk üç fertle

başladığında eklenen her fertle birlikte artış göstermektedir. Hane halkında yaşlıların bulunması da yoksulluğu arttırmaktadır. Fakat bu ilişki çocuk sayısının etkisi kadar belirgin değildir. 2005 yılında hane halkı büyüklüğü 3 veya 4 kişiden oluşan hanelerde bulunan fertlerin yoksulluk oranı %9.36 iken 7 veya daha fazla olan hanelerde fertlerin yoksulluk oranı %45.99 olarak hesaplanmıştır. Hane halkının türüne göre çocuklu çekirdek aile bulunan fertlerin yoksulluk oranı %18.99 olurken çocuksuz çekirdek ailelerde bu oran %8.55'e düşmektedir. Ataerkil ve geniş aileler için yoksulluk oranı, %27.31'dir (TÜİK, 2005).

Hane halkı reisinin ve diğer aile fertlerinin istihdamda olup olmama durumu yoksulluk üzerinde etkilidir. Hane halkı reisinin işsiz olduğu ailelerde yoksulluk oranı yaklaşık %27 olan toplam yoksulluk oranının üzerinde olup, %35.4'tür. 2005 yılında ücretli maaşlı çalışanlarda yoksulluk oranı %6.57 iken, yevmiyeli çalışanlarda bu oran %32.12, işverenlerde %4.8 ve kendi hesabına çalışanlarda %26.22 olmuştur. En yüksek yoksulluk riskine sahip olan tarım sektöründe çalışanlarda yoksulluk oranı 2003 yılında %39.89, 2004 yılında %40.88 iken 2005 yılında %37.24 olarak tahmin edilmektedir. Bu oran kentte yaşayan hane halkları için %22 düzeyindedir. Sanayi sektöründe çalışanlarda ise 2005 yılında yoksulluk oranı %9.85 olarak hesaplanırken, bu oran 2003 yılında %21.34, 2004 yılında %15.64 olarak hesaplanmıştır. Üç yıllık periyoda bakıldığında yoksulluk oranında en belirgin düşüşün görüldüğü sektör hizmet sektörü olmuştur. Eğitim düzeyi yükseldikçe yoksulluk riski azalmaktadır. Okur yazar olmayanlarda yoksulluk oranı %37.81 olurken, ilk öğretim mezunlarında bu oran %22.42, lise ve dengi meslek okulları mezunlarında %6.79, yüksek okul, fakülte ve üstü mezuniyete sahip fertlerde %0.79 olmuştur (Karakurt vd., 2007:428).

Dünya Bankasının verilerine göre, 2005 yılında Türkiye'de %0.01 oranında aşırı yoksulluk içerisinde yaşayan insan bulunmaktadır. Bu insanların sayısı 7.000 civarındadır. Kentlerde bu oran %0 iken, kırdan %0.04'dür. Bu oranlara rağmen Türkiye'de hala büyük oranda yoksulluk görülmektedir (World Bank Report, 2005).

DİSK/Birleşik Metal İş Sendikası Araştırma Dairesinin 30 Nisan 2007 tarihinde yayınladığı basın bülteninde 4 kişilik bir aile için açlık sınırı 602 YTL, yoksulluk sınırını ise 2.190 YTL olarak açıklamıştır. Bu sonuçlara göre, açlık sınırı 403 YTL olan asgari ücretten yüzde 50 daha fazladır. Ayrıca yoksulluk sınırı ise, asgari ücretin beş katını aşmaktadır. Bu rapora göre, Türkiye'de toplumun büyük kesimi yoksulluk sınırının altına yaşamaktadır. Buna göre, Türkiye'nin gittikçe sosyal politikalarından uzaklaştığı ve yoksullukla mücadelede hayırseverlik faaliyetine indirgenmeye çalışan bir sürece vurgu yapılmaktadır. Bu araştırmaya göre, Türkiye'de 2005 yılında 1.109.000 kişi günlük 2.15 doların altında yaşamak

durumundadır. Dikkat çeken diğer bir nokta kent yoksulluğudur. Bu durum kentlere göçle başlayan kaçak ve çarpık yerleşimin bir sonucudur. Gecekondu bölgelerinde yaşayan insanların sayısının fazla olması, oy potansiyeli nedeniyle seçim dönemlerinde siyasi baskı oluşturmaktadır. Bu durum ise kaynakların verimli ve objektif kullanımı engellemektedir (Demiral vd.,2007:336-337).

Türkiye’de yoksulluğun farklı görünümlerine yönelik verilen bu oranlardan yola çıkarak, gelir dağılımında önemli ölçüde eşitsizliğin olduğunu dolayısıyla yoksulluğun da farklı görünümle var olduğunu söylemek mümkündür.

DPT’nin 2007 yılı raporuna göre yoksulluk, özellikle çok çocuklu haneler, eğitim seviyesi düşümler, yevmiyeliler, işsizler, kendi hesabına çalışanlar, ücretsiz aile işçileri ile tarım ve inşaat sektörlerinde çalışanlar arasında yaygındır*.

2009 yılında Türkiye’de fertlerin yaklaşık % 0,48’i yani 339 bin kişi sadece gıda harcamalarını içeren açlık sınırının, % 18,08’i yani 12 milyon 751 bin kişi ise gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. 2008 yılında bu oranlar sırasıyla % 0,54 ve % 17,11’dir. Kişi başı günlük harcaması, satın alma gücüne göre 1 Doların altında kalan fert bulunmamaktadır. Buna karşın satın alma gücüne göre kişi başı günlük 2,15 Dolar olarak tanımlanan yoksulluk sınırı altında bulunan fert oranı %0,22, yoksulluk sınırı 4,3 Dolar olduğunda yoksul fert oranı ise % 4,35 olarak tahmin edilmiştir. 2009 yılında, 4 kişilik hanenin aylık açlık sınırı 287 TL, aylık yoksulluk sınırı ise 825 TL olarak tahmin edilmiştir (TÜİK, 2008-2009).

2008-2009 TÜİK verilerine göre kırsal yerleşim alanlardaki yoksulluk oranı kentsel yerleşim alanlarında olduğundan daha fazladır. Kırsal alanlarda yoksulluk oranı 2008 yılında % 34,62 iken 2009 yılında % 38,69’a çıkmıştır. Kentsel alanlarda ise yoksulluk oranı % 9,38 iken % 8,86’ya inmiştir (2008-2009).

TÜİK verilerine göre hane halkı sayısı arttıkça yoksulluk riski de artmıştır. 2009 yılında hane halkı büyüklüğü 3 veya 4 kişi olan hanelerde bulunan fertlerin yoksulluk oranı % 9,65 iken, 7 ve daha fazla olan hanelerde fertlerin yoksulluk oranı % 40,05’dir. 7 ve daha fazla kişiden oluşan hanelerden kentsel yerlerde oturanlar için yoksulluk riski % 25,21 iken kırsal yerlerde bu oran % 54,06 olarak tespit edilmiştir. Hane halkı türüne göre çocuklu çekirdek ailede bulunan fertlerin yoksulluk oranı % 15,98 olurken, çocuksuz çekirdek ailelerdeki fertlerde bu oran % 9,86’ya düşmektedir.

*Kırsal kent ve bölgesel yoksulluk oranı oldukça farklıdır. 2005 yılı rakamlarına göre kentte yoksulluk oranı (gıda ve gıda dışı harcamaları içeren) %12.83 iken, kırsal bu rakam %32.95’e ulaşmaktadır. İktisadi faaliyet açısından yoksulluğun en yaygın olduğu kesim tarımda çalışanlardır. Bunun yanı sıra işteki durum itibarıyla en yoksul kesimler, yevmiyeli çalışanlar ve ücretsiz aile işçileridir. Çalışma biçimi açısından en düşük yoksulluk oranı %6.94 oranıyla işverenlere aittir. Çocuk sayısı açısından bakıldığında hiç çocuğu olmayan ya da sadece bir çocuğu olan hane halklarının yoksulluk oranı ortalamanın çok altındadır. Eğitim seviyesi arttıkça yoksulluğun azaldığı görülmektedir. 2005 yılı rakamlarına göre okuryazar olmayan fertlerde %37.81 olan yoksulluk oranı, yükseköğretim mezunlarında %0.79’a düşmektedir. Bkz. Bkz. Devlet Planlama Teşkilatı 9. Kalkınma Planı Komisyon Raporu, 2007, s. 22

Ataerkil veya geniş ailelerdeki fertler için yoksulluk oranı ise % 24,48 olarak tespit edilmiştir. Kentsel yerlerde çocuklu çekirdek ailede yaşayan fertlerin yoksulluk riski % 8,47 iken kırsal yerlerde bu oran % 39,71'dir (2008-2009).

Türkiye'deki yoksulluk profilinin diğer bir niteliği eğitim durumu yükseldikçe yoksul olma riskinin düşmesidir. TÜİK 2009 yılı verilerine göre okur-yazar olmayan ve herhangi bir okuldan mezun olmayanlar arasında yoksulluk oranı %29,84 iken ilkokul mezunu olanlar arasında bu oran % 15,34, lise ve dengi meslek okullarında mezun olanlarda % 5, 34, yüksekokul, fakülte ve lisanüstü eğitim düzeyinde yer alanlarda % 0,71 olmuştur. İlköğretime başlamamış olan 6 yaşından küçük çocukların yoksulluk riski ise % 24,04 olarak tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra bireylerin çalışma durumlarının yoksul olma durumlarıyla ilişkisine dair de şu verilere ulaşılmıştır. 2009 yılında ücretli-maaşlı çalışanlarda yoksulluk oranı % 6,05 iken, yevmiyeli çalışanlarda % 26,86, işverenlerde % 2,33, kendi hesabına çalışanlarda % 22,49 ve ücretsiz aile işçisi olanlarda ise % 29,58 olarak tespit edilmiştir (TÜİK, 2008-2009). En yüksek yoksulluk riskine sahip olan tarım sektöründe çalışanlarda yoksulluk oranı, 2008 yılında % 37,97 iken 2009 yılında % 33,01 olarak tahmin edilmiştir. Sanayi sektöründe çalışanlarda 2009 yılında yoksulluk oranı % 9,63 olarak hesaplanırken, bu oran hizmet sektöründe çalışanlarda % 7,16 olmuştur. 2009 yılında ekonomik olarak aktif olmayan fertlerin yoksulluk oranı % 14,68 ve iş arayan fertlerin yoksulluk oranı % 19,51'dir (TÜİK, 2008-2009).

Türkiye genelinde kişi başı günlük harcaması, cari satın alma gücüne göre 2,15 doların altında kalan fert oranı 2010 yılında % 0,21 iken, bu oran 2011 yılında % 0,14, 2013 yılında %0,06 olarak tespit edilmiştir. 4,3 dolar sınırına göre ise 2010 yılında % 3,66 olan yoksulluk oranı, 2011 yılında % 2,79, 2012'de % 2,27, 2013'de %2,06 olarak tespit edilmiştir. Cari satın alma gücü göre 4,3 dolar sınırı esas alındığında, kırsal yerleşim yerlerinde yaşayanlarda 2010 yılında % 9,61 olan yoksulluk oranı, 2011 yılında % 6,83, 2012 yılında %5,88, 2013 yılında %5,13 olarak tespit edilmiştir. Aynı yoksulluk sınırına göre kentsel yerlerde yaşayanların yoksulluk oranları 2010 yılı için % 0,97, 2011 yılı için ise % 0,94, 2012'de % 0,60, 2013 yılı için %0,64 olarak tespit edilmiştir (TÜİK,2010-2011-2012). Cari satın alma gücüne göre 2,15 dolar sınırı itibarıyla kentsel yerlerin yoksulluk oranı 2012 yılında %0,02 olarak belirtilmiştir. Kırsal yerlerdeki yoksulluk oranı 2011'de %0,13, 2012'de % 0,14 olarak tespit edilmiştir (TÜİK,2010-2013).

TÜRK-İŞ'in yaptığı çalışmada 2013 Haziran ayında 4 kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken gıda harcaması tutarı (açlık sınırı) 1.021.67 TL, gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması

zorunlu diğer harcamaların toplam tutarı (yoksulluk sınırı) ise 3.327.91 TL olarak belirlenmiştir. 2013 Aralık ayı açlık sınırı 1.081.59 TL, yoksulluk sınırı ise 3.523.09 TL'dir. 2014 Haziran ayı verilerine göre, 4 kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken gıda harcaması tutarı (açlık sınırı) 1.158,09 TL, gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer harcamaların toplam tutarı (yoksulluk sınırı) ise 3.772,27 TL olarak belirlenmiştir. 2014 Aralık ayı itibariyle çalışanların geçim koşullarına dair veriler ise 4 kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken gıda harcaması tutarı (açlık sınırı) 1.232,35 TL, gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer harcamaların toplam tutarı (yoksulluk sınırı) ise 4.014,17 TL olarak tespit edilmiştir (2013-2014).

Yoksulluk oranlarına bölgesel düzlemde bakıldığında TÜİK'in Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'nın sonuçlarına göre Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 2009'da %13,7 iken 2010 yılı itibariyle yıllık bazda 2,2 puan azalarak %11,5 olarak tespit edilmiştir. Doğu Karadeniz Bölgesindeki yoksulların sayısı 61 bin kişi artarak 336 kişi olarak belirlenmiştir. Batı Marmara'da %14,6, Batı Anadolu'da %14,5, Akdeniz Bölgesinde %12,6, Orta Anadolu'da %12,2, Batı Karadeniz'de %14,4 olarak tespit edilmiştir.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın evrenin Denizli ili merkez ilçesidir. Örneklem ise Denizli merkez ilçesine bağlı Karşıyaka, Sevindik, Yeşilyurt, İlbadı, Anafartalar, Dokuzkavaklar, Sümer, Esentepe, Fatih, Feslikan, Meska, Aktepe semtlerinde yaşayan alt gelir grupları oluşturmaktadır. Örneklem grubu basit tesadüfi örnekleme tekniği ile seçilmiştir. Örneklem adrese kayıtlı nüfus sayım sisteminden elde edilen verilere göre tespit edilmiştir. Bu semtlerin karakteristik özellikleri Denizli ilinin geçkondu alanlarını oluşturmalarıdır. Örneklem grubu toplam 200 kişiden oluşmaktadır. Araştırmada anket tekniği kullanılmıştır. Anket soruları yarı yapılandırılmış sorulardan oluşmaktadır. Araştırmanın verilerinin analizinde deneklerin sosyo-ekonomik profillerine ilişkin frekans dağılımlarının yanı sıra değişkenler arasındaki ilişkilerin saptanmasında ki-kare testi kullanılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri gelir, eğitim, meslek, yaş; bağımlı değişkenleri ise yoksulluk algısı, kendini ait hissettiği toplumsal sınıf, zenginlik algısı, ülke sorunlarına yönelik bakış açısı, geleceğe dair planlardır. Bu değişkenler, örneklem grubun toplumdaki hiyerarşik düzenin neresinde yer aldıklarına dair veriler de sunmaktadır. Gelir ve eğitim gibi değişkenlerinin bireyin sınıfsal konumunun belirlenmesinde önemli değişkenler olduğu bilgisinden yola çıkarak örneklem grubumuzun gelir ve eğitim düzeyleri, onların yaşam koşullarının çerçevesinin çizilmesinde, sınırlarının belirlenmesinde, içinde bulduklarının nesnel koşulların öznel algılamasında önemli bir kriter olarak kabul edilmiştir.

4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Yoksulluğu deneyimleyen kesimi daha iyi anlayabilmek ve bu kesimin profilini ortaya koyabilmek için öncelikle örneklem grubunun demografik görünümüne bakmak gerekmektedir. Örneklem 100 erkek 100 kadın olmak üzere toplam 200 kişiden oluşmaktadır. Cinsiyet gruplarının dağılımlarına bakıldığında bir eşitliğin söz konusu olduğu görülmektedir. Buna göre örneklem grubunun %50'si kadınlardan, %50'si erkeklerden oluşmaktadır. Kadın ve erkekler arasındaki bu oransal yakınlık, örneklem grubunun temsili yet gücünü de arttırmaktadır. Örneklem grubunun yaş dağılımının %18'ini 26-30 yaş arası grup, %18'ini 41-50 yaş arası grup, %15.5'ini 21-25 yaş arası grup, %14'ünü 36-40 yaş arası grup oluşturmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, örneklem grubunun %59.5'i 21-40 yaş arası aktif nüfus olarak adlandırılan yaş grubunun üyesi olup, çalışma yaşamında aktif olarak yer alabilecek kişilerden oluştuğunu söyleyebiliriz. Görüşmeye dâhil olan diğer katılımcıların %9.5'i 51-60 yaş arası grubunu, %4'ü 61 ve üstü yaş grubunu temsil etmektedir. 20 yaş ve altı grubu temsil edenlerin oranı ise %8'dir.

Katılımcılar, çoğunlukla köy kökenlidir (%48.5). Bunun yanı sıra katılımcıların %28.5'i küçük kent, %13'ü kasaba kökenli olduklarını belirtmişlerdir. Tabloda görüldüğü gibi metropol kent doğumlu olanların oranı oldukça düşüktür (%1). Bunun yanı sıra katılımcılar yapılan görüşmelerde çeşitli illerin köy, ilçe ve kasaba yerleşkelerinden göç ettiklerini belirtmişlerdir. Burdur, Aydın, Isparta, Uşak, Mardin, Hakkari bu illerden bazılarıdır. Fakat, katılımcıların çoğunluğu Denizli'nin köy, kasaba ve ilçelerinden kent merkezine sonradan göç edenlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla, örneklem grubunun çoğunlukla küçük kent ve altı yerleşke doğumlu olduklarını söylenebilir.

Eğitim, günümüz toplumlarında sınıfsal farklılıkları açıklanmasında dikkate alınan temel değişkenlerden biri olmasının yanı sıra bu ölçüt belli bir konumda yer alma istemiyle ilişkilendirilmekle, bireyin mesleğini, sosyal ilişkilerini, yaşam alanını belirlemektedir. Bireyin sosyal statüsü gelir ve eğitim ayrıcalıkları ile belirlenmektedir (Nash, 2003:43-63; Robbins, 2005:13-31; Kane, 2003:403-421). Amerikalı sosyolog Emler ve McNamara, üç farklı İskoç grup üzerine yapmış olduğu bir çalışmada tam zamanlı eğitim görenlerin, işsizlere ve tam zamanlı eğitim görmeyenlere göre daha çok avantaja sahip olduklarını, özellikle üniversite mezunu olanların geleceklelerini daha çok güvence altına aldıklarını ve diğer gruplarla kıyaslandığında daha güçlü sosyal bağlar geliştirdiklerini oraya koymuşlardır. Bir kapital formu olarak ele alınan eğitim, bireylere değişebilir nitelikte konumlar sağlamakta, kendi dünyalarını anlamaları yönünde teşvik etmektedir (2007: 67-92).

Örneklem grubunun %59'u ilkököl, %14'ü ortaokul, %10.5'i lise ve dengi okul mezunudur. Okuma-yazma bilmeyenlerin oranı %10.5 olarak görülmektedir. Genel olarak bakıldığında örneklem

grubunda okur-yazar olmayan ya da diplomasız olanların oranının düşük olduğu görülmektedir (%14). Ayrıca %1'lik bir grup ön lisans (2 yıllık yüksek okul) mezunu ve %1.5'lik bir grup da dört yıllık üniversite mezunudur. Buna göre sekiz yıllık zorunlu eğitim kapsamında değerlendirildiğinde ilk ve ortaokul mezunu olanların oranı %73 iken lise ve sonrası eğitim sürecini devam ettirenlerin oranı ise %13'tür. Bu da bize örneklem grubunun eğitim düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Nispeten genç nüfusa sahip olan örneklem grubunda okuma yazma oranı %89,5'dir.

Yoksulluğun somut bir düzlemde sorgulanabileceği temel parametrelerden biri aylık gelirdir. Kişilerin elde ettikleri gelir ile yoksulluk durumları arasında doğrudan bir ilişki vardır. Birçok kişi için elde edilen gelir mahrem bir konudur. Öyle ki çalışmaya katılan katılımcıların birçoğu aylık gelirlerini açıklamak konusunda çok çekingen davranmışlardır. Gelirler, katılımcılara hane bazında sorulmuştur. Bununla birlikte katılımcının anne- baba kardeşler, ya da eşin anne-baba ve kardeşleri gibi geniş aile biçiminde yaşayanların olması, aile içinde çalışanların ya da emekli maaşı olanların da bu hane içi gelire dâhil edilerek söylendiği gözlemlenmiştir. Buna rağmen katılımcıların gelirleri oldukça düşüktür. Aylık gelir düzeyleri arasında en yüksek dağılım %52'lik yüzdelik oranıyla 501-1000 YTL aralığındadır. 2000 YTL üstü gelire sahip olanların oldukça ise en düşük düzeyde (%2)'dir. Dağılımın diğer yüzdelere bakıldığında katılımcıların %15,5'inin 500YTL'den az, %14,5'inin işsiz ve hiç geliri olmadığı, %11,5'inin 1001-2000 YTL arası gelire sahip oldukları görülmektedir. Aylık gelirlerinin belli olmadığını söyleyenlerin oranları ise %1'dir. Genel olarak bakıldığında hanelerin toplam gelirleri 1000 YTL ve altı düzeyinde yoğunlaşmaktadır. Bu rakam, yoksulluk sınırının altında kalmaktadır. Türk-İş 2014 Temmuz ayı raporlarına göre, Türkiye'de yoksulluk sınırı 3,853 lira, açlık sınırı ise 1,177 liradır. Bu veriler ışığında örneklem grubunun ağırlıklı olarak yoksulluk ve açlık sınırının altında olduğu söylenebilir. Bunların dışında örneklem grubun herhangi bir sosyal güvenceye sahip olup olmadığı da sorgulanmıştır. Katılımcıların dörtte biri herhangi bir sosyal güvenceden yoksundur. Buna karşın atılımcılar arasında belediye, valilik gibi resmi kurum ya da kuruluşlardan düzenli yardım alanların oranı sadece % 6'dır. Yardım almadığını belirtenler, SSK ya da diğer sosyal güvenlik kurumlarına bağlı olmalarından dolayı yardım alamadıklarını sıklıkla ifade etmişlerdir. Bu noktada katılımcılar, devletin ya da belediyelerin sosyal yardımların sağlanması konusunda yetersizliklerinden şikâyet etmişlerdir (2014).

4.2. Yoksulların Yoksulluk Algısı ve Kendilerini Ait Hissettikleri Toplumsal Sınıf

Yoksulların kendi öznel durumlarının ne denli farkında olduklarını anlayabilmek için katılımcılara yoksul olarak kimi gördükleri sorulmuştur. Bunu yaparken ki temel varsayım kişilerin yoksulluklarının farkında olmaları için öncelikli olarak yoksullukla ilgili bir bilince sahip olmaları gerektiğidir. Böylece

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Yoksulların Kendi Öznel Durumları İle İlgili Farkındalıklarına Dair Bir Alan Çalışması:

Denizli İli Örneği, Hande Şahin, Zuhâl Çiçek

Volume 8 (1) 2015, 48 - 74

Mann'ın analizinin ilk basamağı da gerçekleştirilmiş olmuştur. Katılımcıların, %79.5'i yoksul olarak parası olmayanları görmektedir. %2.5'i "evi ve arabası olmayanlar", %2.5'i "gariban olanlar", %2'si "sevdiği olmayan ve her şeyden yoksun olan", %2'si "borcu olan" yanıtını vermiştir. Bu noktada çalışmada çok çarpıcı bir veriye ulaşılmıştır Katılımcıların sadece %4.5'i "bizim gibi olanlar" cevabını vermiştir. Oysaki örneklem grubunun tamamına yakını yoksulluk sınırının, ağırlıklı bir kesimi ise açlık sınırının altında yaşamaktadır. Buna karşın kendilerini yoksul olanlarla aynı görmemektedirler. Çalışmaya dair diğer anlamlı bir veri de katılımcıların yoksulluğun nedenlerini, sıklıkla karakter zayıflığı, tembellik, kontrol eksikliği, aklını kullanamama, kendisini eğitmeme, hakkını aramama, ezik ve merhametli olma, karnını doyumayı bilmeme gibi negatif ve kişisel özelliklere bağlamalarıdır. Bu tarz bir bakış açısında, yoksul olan kendisini içinde bulunduğu koşulların sorumlusu olarak değerlendirmektedir. Verilen cevapların bu yönde olduğu görülmektedir. Yoksulluğu ya da yoksulu, yapısal nedenlere dayalı olarak tanımlamanın yaygın olmadığını söylemek mümkündür. Buna karşın zenginliği ise olumlu göndermelerle açıklamayı tercih etmişlerdir. Zengine yönelik daha olumlu tanımlamalar yapılırken yoksula yönelik (kendilerine) daha olumsuz yargılamalar yapıldığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle zenginler için güçlü olmaları atfi önem kazanırken yoksul için güçsüz olan ya da güçlü olmayı beceremeyen şeklinde kendilerine yönelik daha yargılayıcı bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. Bu sorunun akabinde siz kendinizin yoksul olduğunu düşünüyor musunuz diye sorulmuştur? Katılımcıların dörtte üçü hayır, %20'si bilmiyorum, %4'ü evet cevabını vermiştir. Bu verili, çalışmanın ilk bölümünde tartışılan öznel yoksulluk tanımının kendi içinde barındırdığı handikaplar bakımından oldukça anlamlıdır. Benzer bir durumla katılımcılardan kendi ekonomik durumlarını değerlendirmeleri istendiğinde de karşılaşılmaktadır. Kişilere ekonomik durumu sorulduğunda %41.5'i "ne iyi ne kötü", %21'i iyi, %16'sı kötü, %17.5'i ise çok kötü cevabını vermiştir. Kişiler gündelik yaşamlarında yoksulluğu derinden yaşamalarına karşın kendilerini yoksul olarak tanımlamamakta veya ekonomik durumlarının kötü olduğunu söylememektedirler.

Mann'ın analizinin birinci basamağının tamamlayıcısı olması bakımından katılımcıların kendilerini hangi toplumsal sınıfa ait hissettiklerine yönelik düşünceleri sorulmuştur. %54.5'i orta sınıfa ait hissettiğini, %41.5'i alt sınıfa ait hissettiğini belirtmiştir. Ortanın altı sınıfa ait olduğunu belirtenlerin oranı ise %2, ortanın üstü yanıtını verenlerin oranı %0,5'dir. Kişinin kendilerini hangi sınıfa ait hissettikleri ile eğitim durumları ve gelir düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığı cevaplanması amaçlanan başka bir soru olmuştur. Çünkü sınıf bileşeni, bireylerin kontrol ettikleri maddi kaynakları ve fiziksel yaşam koşullarını yansıtmaktadır. Sınıf, ekonomik içerimi olan bir kavramdır. Eğitim durumu

ise kişinin kendi sınıfsal konumunu doğru değerlendirmesi açısından bilinç düzeyi üzerinde doğrudan belirleyicidir. Çalışmanın sonucunda bu anlamda anlamlı verilere ulaşılmıştır. Gelir düzeyine göre ait hissedilen toplumsal sınıf arasındaki ilişkiyi ele alan çapraz tabloya göre anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($\chi^2(5)= 89,491$ $p< .005$). Aylık net geliri 1000 YTL ve altı olan katılımcılar arasında kendisini orta ve alt sınıfa ait hissedenenlerin çoğunluğu oluşturmaktadır. Yine bu gelir aralığında kendisini orta üst ya da üst sınıf olarak değerlendirenlere rastlanılmamıştır. Eğitim durumu ile toplumsal sınıf aidiyetliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($\chi^2(5)= 81,481$ $p< .005$). İlkokul mezunu olan katılımcılar arasında kendisini orta sınıfa ait hissedenenlerin oranı %55.9, alt sınıfa ait hissedenenlerin oranı %40.7'dir. Ortaokul mezunları arasında kendisini orta sınıfa ait hissedenenlerin oranı %57.1, alt sınıfa ait hissedenenlerin oranı %42.9'dur. Lise ve dengi okul mezunları arasında kendisini orta sınıfa ait hissedenenlerin oranı %65, alt sınıfa ait hissedenenlerin oranı %35'tir. Üniversite mezunları arasında kendisini orta sınıfa ait hissedenenlerin oranı %66.7 alt sınıfa ait olduğunu hissedenenler ise bulunmamaktadır. Eğitim düzeyi düşük olanlarda kendilerini alt sınıf olarak tanımlayanların oranlarını yüksektir. Bu durum, kişinin eğitim düzeyi arttıkça toplumsal konumunu değerlendirme becerisinin artması ile ilişkili olabileceği gibi Türkiye'de eğitimin iş bulma ve gelir elde etme konusunda önemli belirleyicilerden biri olmasıdır. Bu anlamda görece kişilere fırsat sunmaktadır. Bu durum her üniversite mezununun iyi gelirli bir işe sahip olacağı yönünde anlaşılmalıdır. Buna karşın özellikle alt ve ortanın altı sınıflar için üst basamaklara çıkabilmek adına önemli bir araç olma özelliğini korumaktadır.

Sonuç olarak, toplumsal sınıfın somut belirleyici ölçütü olan gelir ya da ekonomik sermaye sahipliği, özellikle alt gelir grubunda yer alanlar için bizden daha kötü durumda olanlar da var noktasında değerlendirilmektedir. Ayrıca bireyin içinde bulunduğu toplumsal-kültürel çevrenin yoksulluk konusunda sahip olduğu sosyal bilişsel temsillerin yoksul bireylerin kimlik oluşumunu veya benlik algısını büyük ölçüde etkilediğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla kişinin kendisini ait hissettiği sınıf sorusuna yapısal ölçütlerden ziyade bu kimlik ve benlik oluşumuna etki eden bilişsel algılamaların etkili olduğu söylenebilir. Örneklem grubunun ekonomik olarak alt gelir grubunda yer aldığına dikkat edildiğinde kendisini orta, ortanın üstü ya da üst sınıfa ait hissediyorum şeklindeki yanıtları, bu tarz bilişsel temsillerin ve şükürcü bir bakış açısının etkili olduğu söylenebilir.

4.3.Yoksulların Zenginlik Algısı

Mann'ın analizinin ikinci aşamasında kişinin kendi kimliğini tanımlaması için bir gurubu referans alması gerektiği kabulü vardır (Mann, 1973:12). Böylece kendini öteki üzerinden tanımlayabilir. Öteki olan kendi değildir. Zengin ve fakir, işçi ve işveren gibi ötekileştirmeleri gibi Yani bir toplumda Yani bir

toplumda yoksullardan bahsedebilmek için karşılaştırma yapılabilecek zenginler olmalıdır. Bu nokta da yoksul olanların kendilerini kimleri referans alarak tanımladıkları önemlidir. Bu açıdan katılımcıların zenginlik algılarının ne olduğunu ortaya koymak çalışmanın amaçlarından biri olmuştur.

Katılımcıların zenginlik algısına bakıldığında 3 temel algılama biçiminin olduğu görülmektedir. İlki kendisi dışında ya da kendisinden farklı olana yönelik rasyonel bakış açısı, ikincisi, yine farklı olana yönelik negatif algı (yargılayıcı, öfkeli), üçüncüsü ise bulunduğu konumu esprili olarak değerlendirmeye dayalı bakış açısıdır. %64.5'inin zenginliği para ölçütüne göre değerlendirdikleri, parası olan zengindir şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu yanıtlar bir ölçüde katılımcıların kendisi dışında olana yönelik geliştirilen rasyonel algıya gönderme yapmaktadır. Çünkü nesnel temellere dayalı bir tanımlama yapılmıştır. Yapılan tanımlamalar, bir ölçüde, katılımcıların içinde buldukları koşulların, eksikliklerinin, sahip olmak istediklerinin bir yansımasıdır. Parası olan, borcu olmayan, fabrika sahibi, malı-mülkü olan ev kirası ödemeyen, emekli olan, yaşam standardı yüksek olan, sağlıklı yerinde olan şeklindeki tanımlamalar da bu kategoride değerlendirilebilir. Haksız yere para kazanan, mutlu olan, kendine güvenen, lüks içinde yaşayan şeklindeki tanımları ise negatif yargılar olarak değerlendirilebilir. Gönlü zengin olan, Allah, şeklindeki tanımlamanın ise esprili bir algı olduğunu söylemek mümkündür. Genel olarak Smith'in belirttiği gibi, değerlendirildiğinde yoksulluk (yoksullar) ve zenginlik (zenginler) hakkında bireylerin ne düşündükleri, onlara karşı ne hissettikleri veya nasıl davrandıklarıyla ilgilidir. Bu noktada grupların kendileri hakkındaki tutumları önemlidir.

4.4. Yoksulların Türkiye'deki Sorunlara Yaklaşma Biçimleri

Toplum içinde yaşayan kişilerin mevcut sorunlara yaklaşma biçimlerinin kendi öznel durumları ile ilişkili olabileceği varsayılabilir. Örneğin menkul kıymetler piyasasındaki iniş çıkışların, bu alanda hiçbir yatırım yapma imkânı olmayan bir kişiyi doğrudan ilgilendirdiği söylenemez. Ya da alt sınıfa mensup birinin doğal gaz giderlerine yapılan zammı temel problemi olarak görmesi, üst sınıflarla kıyaslandığında daha olasılık dâhilindedir. Mann, bu durumun kişilerin sınıf bilincine sahip olup olmadıklarını anlamada işlevsel olabileceğini savunmuştur. Kişilerin toplumsal problemlere yaklaşımın sınıf kimlikleri ile doğrudan ilişkili olacağını savunmuştur. Bu yüzden topluma ve onun temel problemlerine dair değerlendirmeler ve çıkarsamalar yaparken kendi sınıf kimliğini ne denli referans aldığına odaklanır. Çalışmada benzer bir durumun, yoksullar için de geçerli olup olmadığı sorgulanmıştır. Bu doğrultuda katılımcılara Türkiye'nin en önemli probleminin ne olduğu sorulmuştur. Kendileri için en önemli gördükleri üç problemi işaretlemeleri istenmiştir.

Katılımcıların Türkiye'deki önemli 3 sorunun ne olduğuna yönelik verdikleri yanıtlara bakıldığında, katılımcıların belli bir kısmının sadece 2 yada 1 sorun belirttikleri saptanmıştır. Buna göre, katılımcıların %27,5'i işsizlik ve terör, %19'u işsizlik, terör ve sağlık, %9,5'i sadece işsizlik ve %8'i işsizlik ve yoksulluk yanıtını vermiştir. Bazı katılımcılar soruya yanıt vermekten kaçınmışlardır (%6-12 kişi). Genel olarak bakıldığında işsizlik, temel sorun olarak değerlendirilmektedir. Bunlarla birlikte dağılımı oluşturan diğer kategoriler ise, alt yapı, eğitim, kriz, başbakan, yönetim, ayrımcılık, Kürt sorunu, organ mafyası gibi sorunlardan oluşmaktadır. Katılımcılara mevcut durumlarıyla ilişkili olabileceği düşünülerek, Türkiye'deki siyasi politikaların eşit ve sağlıklı işleyip işlemediği sorulmuştur. Böylece sisteme eleştirel bakıp bakmadıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. % 92'nin Türkiye'deki siyasi politikaların eşit ve sağlıklı işlemediği yönündeki düşünceye sahip oldukları görülmüştür. Genel olarak bakıldığında katılımcıların, Türkiye'deki mevcut siyasi politikalara, koşullara karşı eleştirel baktıkları söylenebilir. Bunun nedeni, içinde buldukları koşulların nedenini mevcut sistemin işleyiş mekanizmalarında görmeleridir. Yapılan görüşmelerde devletin, eğitim, sağlık, iş, barınma gibi konularda kendilerini destekler nitelikte çözüm ve politikalar geliştirmede sıklıkla vurgulanmıştır.

4.5. Yoksulların Hayatlarından Memnun Olma Durumları ve Gelecek Kaygıları

Mann'ın analizinin son basamağını alternatif bir toplum arzusu oluşturmaktadır (Mann, 1973:12). Kişilerin yaşadıkları toplumsal koşullardan farklı bir toplum arzu etmeleri, öznel durumlarından memnun olmamaları ile açıklanabilir. Yoksul kişilerin, mevcut yaşam koşullarından memnun olmamaları ve alternatif bir yaşam arzu etmeleri beklenebilir. Ancak teorik olarak böylesi bir beklenti içine girmek, pratikte durumun böyle yaşandığı anlamına gelmeyebilir. Örneklemin sınırlılığı içerisinde bu durum sorgulanmıştır. Katılımcılara hayatlarından memnun olup olmadıkları, kendi gelecekleri ve çocuklarının gelecekleri ile ilgili beklentilerinin neler olduğu sorulmuştur. Çünkü bu durumun, kişilerin gelecek kaygılarını da doğrudan etkileyeceği varsayılmıştır.

Katılımcıların hayatlarından memnun olup olmadıkları sorulmuştur. %46,5'i hayatından memnun olduğunu belirtmiştir. Hayatından memnun olmayanların oranı %39, idare eder yanıtı verenlerin oranı ise %13'tür. Hayattan duyulan memnuniyet, kişisel ya da kolektif beklentilerin gerçekleşip gerçekleşmesiyle dolayısıyla beklentileri gerçekleşmesini sağlayan araçlara sahip olmakla ilişkilidir. Bununla birlikte, her zaman kendisinden daha kötü durumda olanlar üzerinden kendine atıfta bulunmak ya da kendini tanımlama şeklindeki savunma mekanizmasının sıkça kullanılması realitenin farklı şekilde ifade edilmesine yol açmaktadır. Kadereci bir bakış açısı, bu tutumun ya da adlandırmanın bir nedenidir. Bu

durum, inanılan dinle de doğrudan ilişkilidir. Koşulların karşısında şükretmek, isyan etmemek İslam dinin temel öğretileri arasındadır.

Araştırmaya katılanların geleceğe dair planlarının olup olmadığına yönelik sorular da yöneltilmiştir. Katılımcıların %37'si geleceğe dair planı olmadığını belirtirken, %19'u emekli olmak istediğini, %9'u çocuklarını okutup iş sahibi yapmak istediğini, %9'u kendine düzenli bir iş kurmak istediğini, %7'si ev almak istediğini, %3.5'i memlekete dönmek istediğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra borçlarını ödemek, işlerini büyütme, çok zengin olmak, evlenmek, kadrolu bir işte çalışmak çocukları evlendirip köye taşınmak, hacca gitmek ve düzenli bir hayat kurmak gibi farklı beklentilerin olduğu da görülmektedir.

Çocuk sahibi olan katılımcıların, çocuklarının gelecek yaşamlarına yönelik ne tür beklenti içinde oldukları sorulmuştur. %44'ü çocuklarının eğitim almasının önceliği olduğunu vurgulamıştır. Çocuklarının geleceğine yönelik herhangi bir planının olmadığını belirtenlerin oranı %19.5, iş kurmak yanıtı verenlerin oranı %5, iyi bir gelecek hazırlamak istediğini belirtenlerin oranı %4.5, evlendirmek yanıtı verenlerin oranı ise %2'dir. Katılımcıların cevaplarının sınırlılığı çerçevesinde, daha önce tartışıldığı üzere Türkiye'de iyi bir gelecek formasyonunda eğitimin önemli bir formal kanal olarak görüldüğü söylenebilir.

Katılımcılara son olarak, gelecek beklentileri ile ilgili olarak, 5 yıl sonra hayat koşullarının nasıl olacağına dair düşünceleri sorulmuştur. Böylece yoksulluğun kişilerin gündelik hayatlarında herhangi bir karamsarlığa yol açıp açmadığı, gelecekte umutlu olup olmadıklarının anlaşılması amaçlanmıştır. Katılımcıların %54'ünün "iyi olacağını düşünmüyorum" seçeneği üzerinde yoğunlaştıkları görülmektedir. "İyi olacağını düşünüyorum" yanıtı verenlerin oranı ise %10.5'dir. Geleceğin belirsiz olacağını belirtenler %20.5'lik oranla temsil edilmektedir. Genel olarak bakıldığında örneklem grubunun şu an buldukları durum ile 5 yıl sonra bulacakları durum arasında her iki tabloda da görüldüğü gibi karşılık olduğunu görmek mümkündür. Bir önceki tabloda %46.5 ile şu andaki koşullarından memnun olduklarını söyleyenlerin geleceğe yönelik daha karamsar bir tutum izlediklerini söylemek mümkündür. Tabloda dikkat çeken diğer bir nokta "belirsiz" yanıtı verenlerdir. Yapılan görüşmelerde katılımcıların geleceğin belirsizliğine yönelik değerlendirmeleri aynı zamanda içinde yaşadıkları koşulların kendilerini güvende hissedebilecek şekilde donanımına sahip olmamasıyla ilişkilidir. Belli bir sermayeye sahip olmayan grup, kendisini ileride de güvende hissettirebilecek mekanizmalardan uzak kalacağını düşünmektedir. Geçici işlerde çalışmak, birikim yapamamak, sosyal güvenliğin yetersizliği, bu güvensizliğin temel nedenleri arasında sayılabilir. Katılımcıların bu noktaları özellikle yapılan görüşmelerde özellikle vurguladıklarını söylemek gerekmektedir.

SONUÇ

Sosyal bilimlerde içinde birçok farklı kol, bir taraftan yoksulluğu anlamaya çalışırken bir taraftan da bir problem olarak onunla nasıl mücadele edileceğine odaklanmaktadır. Her bir kolunun olgunun farklı yönüne odaklanması, bir taraftan literatürün genişlemesine neden olurken, bir taraftan da yoksulluğun tanımlanması ve ölçülmesi de dâhil olmak üzere olguya ilgili birçok konuda ciddi görüş ayrılıklarının doğmasına neden olmaktadır.

Yoksulluğun nasıl tanımlanacağı sorunsalı, olguya nasıl yaklaşıldığı ile doğrudan ilişkilidir. Yoksulluğa toplumsal bir problem olarak yaklaşanlar ve biyolojik temelli açıklayanlar, mutlak ve görece yoksulluk tanımları ayrımını yapmaktadır. Bunların dışında yoksulların kendilerini ne olarak tanımladıklarına odaklanan öznel yoksulluk tanımlamaları da vardır. Bu tanımlamaların hiçbiri mutlak bir doğruluğu ifade etmemekte, sadece yönetsel olarak olgunun nasıl irdelenmediği ile ilgilidir. Ayrıca her birinin kendi içinde handikapları bulunmaktadır. Hazırlanmış olan bu çalışmaya, fikrî olarak bir çıkış noktası sunan öznel yoksulluk olgusu da kendi içinde handikaplar barındırmaktadır. Bunlardan en önemlisi, bizzatihi yoksulluğu yaşayanların kendilerini yoksul olarak değerlendirmelerinin oldukça zor olmasıdır. Ya yoksullukla ilgili kabul gören birçok parametreyi kendi öznel hayatları üzerinden değerlendirmekte zorluk çekmeleridir. Çalışma, bu temel problem üzerinden yola çıkmaktadır. Yoksulluğu gerçekten yaşayan kişilerin kendilerini nasıl gördükleri, bu konudaki farkındalıklarının boyutları anlaşılmasına çalışılmıştır. Çalışma Denizli ilinde yapılmış bir alan çalışması üzerine yapılandırılmıştır. Mann'ın sınıf bilincini ölçmek adına kullandığı teorisinin kişilerin yoksulluklarının farkında olup olmadıklarının anlaşılmasında işlevsel olabileceği düşünülmüştür. Teoriyi oluşturan temel basamaklardan yararlanılarak, kişilerin yoksul ve zengin olarak kimi gördükleri, Türkiye'deki temel problemler içinde yoksulluğu nereye yerleştirdikleri, kendi mevcut durumlarından memnun olup olmadıkları ve gelecek kaygılarının neler olduğu ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Bu çerçevede anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Yoksulluğu gündelik hayatında derinden yaşayana katılımcılar bile mevcut durumlarından memnun olduklarını belirtmişlerdir. Türkiye'nin temel problemleri içinde yoksulluğu diğer problemlerin gerisinde görmektedirler. Kendini alt sınıfa mensup görenlerin oranı oldukça azdır. Yoksulluğu yapısal bir problem olarak görmekten ziyade birey temelli açıklama eğilimindedirler. Elde edilen bu bulguların nedenleri ayrı bir çalışmanın konusu olabilir. Ancak elde edilen bulguların sınırlılığı içerisinde yoksulların kendi durumlarını açıklarken daha iyi durumdakilerle değil de daha kötülerini referans aldıkları söylenebilir. Bu durum, yoksullar için ciddi yanılgılara neden olabilmektedir. Ayrıca görüşmeler

SONUÇ

Sosyal bilimlerde birçok farklı kol, bir taraftan yoksulluğu anlamaya çalışırken bir taraftan da bir problem olarak onunla nasıl mücadele edileceğine odaklanmaktadır. Her bir kolunun olgunun farklı yönüne odaklanması, bir taraftan literatürün genişlemesine neden olurken, bir taraftan da yoksulluğun tanımlanması ve ölçülmesi de dâhil olmak üzere olguya ilgili birçok konuda ciddi görüş ayrılıklarının doğmasına neden olmaktadır.

Yoksulluğun nasıl tanımlanacağı sorunsalı, olguya nasıl yaklaşıldığı ile doğrudan ilişkilidir. Yoksulluğa toplumsal bir problem olarak yaklaşanlar ve biyolojik temelli açıklayanlar, mutlak ve göreceli yoksulluk tanımları ayrımını yapmaktadır. Bunların dışında yoksulluların kendilerini ne olarak tanımladıklarına odaklanan öznel yoksulluk tanımlamaları da vardır. Bu tanımlamaların hiçbiri mutlak bir doğruluğu ifade etmemekte, sadece yönetsel olarak olgunun nasıl irdelenmediği ile ilgilidir. Ayrıca her birinin kendi içinde handikapları bulunmaktadır. Hazırlanmış olan bu çalışmaya, fikrî olarak bir çıkış noktası sunan öznel yoksulluk olgusu da kendi içinde handikaplar barındırmaktadır. Bunlardan en önemlisi, bizzatihi yoksulluğu yaşayanların kendilerini yoksul olarak değerlendirmelerinin oldukça zor olmasıdır. Ya yoksullukla ilgili kabul gören birçok parametreyi kendi öznel hayatları üzerinden değerlendirmekte zorluk çekmeleridir. Çalışma, bu temel problem üzerinden yola çıkmaktadır. Yoksulluğu gerçekten yaşayan kişilerin kendilerini nasıl gördükleri, bu konudaki farkındalıklarının boyutları anlaşılmasına çalışılmıştır. Çalışma Denizli ilinde yapılmış bir alan çalışması üzerine yapılandırılmıştır. Mann'ın sınıf bilincini ölçmek adına kullandığı teorisinin kişilerin yoksulluklarının farkında olup olmadıklarının anlaşılmasında işlevsel olabileceği düşünülmüştür. Teoriyi oluşturan temel basamaklardan yararlanılarak, kişilerin yoksul ve zengin olarak kimi gördükleri, Türkiye'deki temel problemler içinde yoksulluğu nereye yerleştirdikleri, kendi mevcut durumlarından memnun olup olmadıkları ve gelecek kaygılarının neler olduğu ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Bu çerçevede anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Yoksulluğu gündelik hayatında derinden yaşayana katılımcılar bile mevcut durumlarından memnun olduklarını belirtmişlerdir. Türkiye'nin temel problemleri içinde yoksulluğu diğer problemlerin gerisinde görmektedirler. Kendini alt sınıfa mensup görenlerin oranı oldukça azdır. Yoksulluğu yapısal bir problem olarak görmekten ziyade birey temelli açıklama eğilimindedirler. Elde edilen bu bulguların nedenleri ayrı bir çalışmanın konusu olabilir. Ancak elde edilen bulguların sınırlılığı içerisinde yoksulların kendi durumlarını açıklarken daha iyi durumdakilerle değil de daha kötülerini referans aldıkları söylenebilir. Bu durum, yoksullar için ciddi yanılgılara neden olabilmektedir. Ayrıca görüşmeler

esnasında katılımcıların durumları kötü olsa şükretme eğiliminin yaygın olduğu gözlemlenmiştir. Ne olursa olsun kendi durumuna şükretmek, katılımcılarda yoksulluğa dair daha kabullenici bir tavrın gelişmesine neden olmuştur.

KAYNAKÇA

- Alemdar, T.; Demiröğdem, Ö. N. (2012). 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, Konya.
- Altay, A. (2007). “Türkiye’de Yoksulluk Olgusu, Bir Kamu Malı Olarak Sosyal Sermaye ve Yoksulluk İlişkisi”, Ege Akademik Bakış, 7 (1), 337-362
- Buğra, A., Keyder, Ç. (2003). “New Poverty and the Changing Welfare Regime of Turkey”, <http://www.undp.org.tr> (26 Ağustos 2009), UNDP: Ankara.
- Choussudovsky, M. (1998). Yoksulluğun Küreselleşmesi, İstanbul:Çivi Yazıları.
- Demiral M.; Tutar E. (2007). “Türkiye’de Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Sürecinde STK’ların Önemi”, IV. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, Küresel Yoksulluk, 19-21 Ekim, 331-349, Çanakkale.
- Demiral, M. (2007). “Yoksulluğun Küreselleşmesi ve Küresel Yoksulluk”, IV. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Küresel Yoksulluk Bildiriler Kitabı, T.C. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 19-21 Ekim, Çanakkale, 48.
- Demircan, E. (2007). “Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Kamu Kesiminin Rolü: Devlet Bütçesi İçerisinde Sosyal Transferlerin Payı”, IV. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, Küresel Yoksulluk, 19-21 Ekim, 255-275, Çanakkale.
- Emler, N.; McNamara, S. (2007). “Civic and Social Engagement Outcomes of Learning”, in Understanding the Social Outcomes of Learning, Centre for Educational Research and Innovation, OECD, 67-92.
- Eraydın, A. (2006). “Mekansal Süreçlere Toplu Bakış”, Değişen Mekan, Mekansal Süreçlere İlişkin Tartışma ve Araştırmalara Toplu Bakış, Derleyen: A. Eraydın, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 25-68.
- Erdugan, F.E. (2010). Türkiye’de Özürlü Yoksulluğu ve Mücadele Politikalarının Değerlendirilmesi: Ankara-Keçiören Örneği, Özürlüler Uzmanlığı Tezi, Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayını.
- Gül, H. (2008). “Yoksulluk ve Yoksulluk Kültürü Tartışmaları”, Türkiye’de Yoksulluk Çalışmalar, Derleyen: Nurgün. Oktik, İzmir:Yakın Yayınları, 57-97
- Gürses, D. (2006). “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 17, Sayı 1, Haziran, 59-74
- Işık, O. ve Pınarcıoğlu, M. (2001). Nöbetleşe Yoksulluk: Sultanbeyli Örneği, İstanbul:İletişim Yayınları.
- İnsel, A. (2005). Yoksulluk, Dışlanma ve STK, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, No:6.

Kane, D. (2003). Distinction Worldwide? Bourdieu's Theory of Taste in International Context, Science Direct, Poetics, (31), 403-421

Karakurt, R. Kara, M.; Dönmez, C.Ö. (2007). "Türkiye'de Yoksullukla Mücadelede Yerel STK'ların Rolü:Çanakkale Örneği", IV. Uluslar arası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, Küresel Yoksulluk, 19-21 Ekim, s. 425-439, Çanakkale.

Kaya, G. (2007). Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Gelir Dağılımı, Yoksulluk Ve Sosyal Politikaların Evrimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kaygalak, S. (2001). "Yeni Kentsel Yoksulluk, Göç ve Yoksulluğun Mekansal Yoğunlaşması", Praksis, (2), 124-172.

Kurtuluş, H. (2005). "Bir Ütopya Olarak Bahçeşehir", İstanbul'da Kentsel Ayrışma:Mekansal Dönüşümde Farklı Boyutlar İçinde, Derleyen: H. Kurtuluş, , İstanbul: Bağlam Yayınları, 77-127.

Mann, M. (1973). Consciouness and Action Among The Western Working Class, Atlantic Highlands, NJ: Humanities Press.

Mingione, E. (1993). "The New Urban Poverty and Underclass Introduction", International Journal of Urban and Regional Research, (17) 3, 24-326.

Mingione, E. (1993). "The New Urban Poverty and the Underclass: Introduction", International Journal of Urban and Regional Research, 7 (3), 324-326.

Nash, R. (2003). "Social Explanation and Socialization: on Bourdieu and the Structure, Disposition, Practice Sheme", The Sociological Review, USA, 43-63

Robbins, D. (2005). "The Origins, Early Development And Status Of Bourdieu's Concept Of Cultural Capital", The British Journal of Sociology, (56), 1, 13-31

Sengül, T.; Ersoy, M. (2000). Kentsel Yoksulluk ve Geçinme Stratejileri- Ankara Örneği, Ankara: ODTÜ Yayınları.

Yılmaz, C. (2008). "Kentsel Yoksulluk, Dayanışma, Güven ve Risk İlişkisinin Dönüşümü", Türkiye'de Yoksulluk Çalışmalar, Derleyen: Nurgün. Oktik, İzmir: Yakın Yayınları, 163-207.

E-KAYNAKÇA

TÜSİAD, (2000). “Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk-Avrupa Birliği ile Karşılaştırma”, <http://www.tusiad.org/turkish/rapor/gelir/BOLUM2.pdf> (10.07.2007)

UNDP (1999). Human Development Report”, http://hdr.undp/reports/global/1999/en/pdf/hdr_1999_full.pdf (18.07.2007)

UNDP (2005). İnsani Gelişme Raporu, Türkiye. <http://www.undp.org.tr> (01. Aralık 2009)

TÜİK, (2005). Fert Yoksulluk Oranları, Türkiye, <http://www.tuik.gov.tr/veribilgi.doc> s.1 (13 Aralık 2006).

TÜİK, (2005). Hane Büyüklüğüne Göre Açlık ve Yoksulluk Sınırları, <http://www.tuik.gov.tr/veribilgi.doc> s.1 (13 Aralık 2006).

TÜİK, (2006). Fert Yoksulluk Oranları, Türkiye, <http://www.tuik.gov.tr/veribilgi.doc> s.1 (01 Aralık 2009).

TÜİK, (2007). Hane Büyüklüğüne Göre Açlık ve Yoksulluk Sınırları, <http://www.tuik.gov.tr/veribilgi.doc> s.1 (01 Aralık 2009).

TÜİK, (2008). Fert Yoksulluk Oranları, Türkiye, <http://www.tuik.gov.tr/veribilgi.doc> s.1 (27 Aralık 2008).

TÜİK, (2009). Hane Büyüklüğüne Göre Açlık ve Yoksulluk Sınırları, <http://www.tuik.gov.tr/veribilgi.doc> s.1 (8 Aralık 2009).

TÜİK, (2010). Fert Yoksulluk Oranları, Türkiye, <http://www.tuik.gov.tr/veribilgi.doc> s.1 (21 Aralık 2010).

TÜİK, (2011). Hane Büyüklüğüne Göre Açlık ve Yoksulluk Sınırları, <http://www.tuik.gov.tr/veribilgi.doc> s.1 (30 Aralık 2011).

TÜİK, (2012). Fert Yoksulluk Oranları, Türkiye, <http://www.tuik.gov.tr/veribilgi.doc> s.1 (25 Aralık 2012).

TÜİK, (2013). Hane Büyüklüğüne Göre Açlık ve Yoksulluk Sınırları, <http://www.tuik.gov.tr/veribilgi.doc> s.1 (15 Kasım 2013).

TÜİK, (2014). Fert Yoksulluk Oranları, Türkiye, <http://www.tuik.gov.tr/veribilgi.doc> s.1 (20. Aralık 2014).

World Bank (2005). World Development Report 2000/2001, Attacking Poverty, Erişim: <http://sites-sources.worldbank.org/INTPOVERTY/Resources/WDR/English-Full-Text-Report/chc.pdf> (12.07.2007)

Devlet Planlama Teşkilatı. (2005). Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013, Gelir Dağılım ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Raporu, Ankara.

Devlet Planlama Teşkilatı. (2007). Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013, Gelir Dağılım ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Raporu, Ankara.

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
BEYKENT UNIVERSITY
SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

MAKALE YAYIN KURALLARI:

Yazarlara Not: TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanı Komitesi, bu yayın kurallarına %100 uyulmasını istemektedir. Lütfen makaleleri bu kurallara uygun olarak hazırlayıp gönderiniz.

1.Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, yılda İKİ kez olmak üzere altı ayda bir yayınlanır.

2. Hakemli ve özgün çalışmaları amaçlayan bir dergidir. Makalelerin, hakem değerlendirilmesine girmek üzere, sosyalbilimlerdergi@beykent.edu.tr ve <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/bujss/login> adresine, yazar adı, e-postası, cep /telefonu ile gönderilmesi gerekmektedir. Yazarlar makalelerinde hakemlerin de değerlemelerinde dikkate alacağı aşağıdaki ölçütleri gözden uzak tutmamalıdır:

2.1. Makalelerindeki eksen, dayandığı temel fikri, ikincil kaynak incelemesi ve bunlara göre yeniliği, sosyal bilimler ve uygulama alanına katkısını,

2.2. Araştırmalarının makalenin ana eksenine katkısını, hipotez ve metodolojisi ile istatistiksel analiz tekniğinin yeterliliğini,

2.3. Makalenin mantıksal bütünlüğü ve kendilerini tatmin edip etmediğini,

2.4. Makalenin başlığa uygunluğu ve anahtar kelimelerin makaleyi yansıtabilmesini, İyi kalitede bir model, şekil, tablo vb. ile öğretime katkı seviyesini değerlendirmelidirler.

3. Ampirik çalışmalara öncelik tanınacak olan dergimizde, makalelerin yayınlanabilmesi için, yazıların aşağıda özetlenen formata uygun yazılmalıdır.

3.1. Metin, çift aralıklı ve 12 puntoyla Microsoft Word (6.0 ve üstü) yazılım programında Times New Roman karakterinde yazılacak ve internet/Web ortamında veya CD olarak ve 3 kopya "hard copy"/çoğaltılmış olarak gönderilecektir.

3.2. Makalelerin 20 sayfa (A4 boyutlu ve 2 aralıklı) geçmemesi gerekmektedir. Yazılar ve şekiller sayfaya soldan 3,5 cm, alt/üst ve sağdan 2,5 cm boşluk bırakacak şekilde konumlandırılmalıdır.

3.3. Atıflar, dip notlarda değil, metin içinde ve parantezle (soyad, yıl: sayfa) verilecektir.

3.4. Açıklama notları numaralandırılarak ilgili sayfa altında yazılacaktır.

3.5. Tablolar numaralandırılıp tablo üstünde, şekiller şekil altında (atıf varsa, tablo ve şekil altında, kullanım izni referansı ile birlikte), denklemler yaygın bilinirlikte ve açıklamalı olarak gösterilecektir.

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
BEYKENT UNIVERSITY
SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

MAKALE YAYIN KURALLARI:

3.6. Makale sonunda atıflarla gönderme yapılan kaynakçaya (soyad, ad, eser “makaleler tırnak içinde”, yayın yeri, yayınlayan, yıl, -dergiler:sayı, ay, yıl ve sayfa baş ve sonu-) yer verilecektir. Sanal ortam atıfları, güncel olarak tarih ve saati ile verilecektir.

3.7. Makalelerin başlık ve yazar isminin altında, 200 kelimeyi geçmeyen hem Türkçe hem İngilizce özetlerle (katkı ve sonuç içerikli) 3-5 anahtar kelimeye yer verilecektir.

3.8. Makalelerin Özet, Giriş, Yöntem/Yaklaşım, Gelişme, Bulgular, Sonuç, Uygulamaya Katkısı ve Kaynakça bölümlerinden oluşmasına özen gösterilmesi beklenir.

3.9. Yazar/ların ismi makalenin altında yer almalı, unvanı ve çalıştığı kurum, birinci sayfada yıldızlı dip not olarak gösterilmelidir.

3.10. Yayın, danışma ve hakem kurullarında görev alanlar, kendi makalelerinin görüşmelerine ve hakem görevlendirmelerine katılamazlar.

3.11. Yayını uygun görülen makaleler yayın sırasına konur. Gönderilen makaleler ve düzeltme talepleri sonrasında da yayını uygun görülmeyen yazılar iade edilmez ve yazarına gerekçesiyle bildirilir.

3.12. Makalelerin bilimsel ve diğer hususlara ilişkin sorumluluğu yazar/larına aittir. Bir başkasından yararlanılan şekil, resim ve tablo alıntılarında, ilgili yazar/yayıncıdan izin yazısı alınmalı ve makale ekinde sunulmalıdır

3.13. Her sayıdaki hakem isimleri ve raporları beş yıl süreyle arşivlenecektir.

3.2. Yazar/lar, yayınlanması halinde, tüm telif haklarını Beykent Üniversitesine devrettiklerini belirten aşağıdaki belgeyi de makaleleriyle birlikte göndermelidir: Bu belgenin imzalanıp gönderilmemesi halinde, bu haklarını, Beykent Üniversitesi'ne otomatik olarak devrettikleri anlamına gelir.

İLETİŞİM:

Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,
Ayazağa Yerleşkesi, 34396 Maslak – İstanbul
Tel: 0212 444 1997 dâhili;5056- 5187-5188
Faks: 0212 867 50 66
sosyalbilimlerdergi@beykent.edu.tr

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
BEYKENT UNIVERSITY
SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

PUBLICATION REGULATIONS:

To Writers: Writers should write their articles to the following regulations which are also requested by the committee of TÜBİTAK-ULAKBİM.

1. Journal of Social Sciences of Beykent University is published TWICE (once every six months) a year.
2. It is published after the inspection of arbitrators and aims to support authentic studies. Articles must be sent to sosyalbilimlerdergi@beykent.edu.tr ve <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/bujss/login> containing the name of the writer, writer's e-mail address, and his/her mobile or landline number when sent to arbitrators for evaluation. Writers must consider the following criteria which will be taken into consideration by arbitrators in their evaluations:

2.1. Writers, in their articles, must be able to demonstrate the axis of the periodical and secondary source evaluation and their novelty in accordance with such criteria and their contribution and application to social sciences.

2.2. They must also prove the contribution of research articles to the main axis of the periodical, articles' adequacy of statistical analysis and techniques using hypothesis and methodology.

2.3. Also writers must demonstrate logical unity of articles and show whether articles can be deemed relevant and/or satisfactory.

2.4. Articles' congruency to its title and whether key words are able to reflect contents of articles must be established.

2.5. Articles contribution to education by setting a high-quality model with diagrams and tables used must be illustrated. Articles concerning empirical studies will be given priority and writers submitting articles must follow the following criteria:

3. All articles must be written in Times New Roman, 12 point, using Double, Spacing in Microsoft Word (version 6.0 or above). They must be sent over the internet or sent in CD format. Three hard copies must also be sent.

3.1. Articles should be no longer than 20 pages (A4 size paper with double spacing). Texts and figures should be located with a gap of 3.5 cm from the left and a gap of 2.5 cm from the top and the bottom of the page.

3.2. References are not to be given in the form of footnotes but must be noted in brackets (surname, year: page number) within the text.

3.3. Explanatory notes are to be numbered and written under the relevant pages.

3.4. Tables are to be numbered and the numbers are to be written on top of tables, explanation of figures are to be noted under figures (if references are used, they must be noted under tables and figures along with the permission reference number), equations are to be shown in a form that is commonly accepted along with their explanation.

3.5. A Bibliography (surname, name, for references, work "articles in quotation marks" place of publication, publishers, - in periodicals: issue, month, year, head and bottom of page-) year of publication, used must be attached to articles. Internet related references must be updated to include dates and time.

3.6. Under the heading and the name of articles, a summary of 200 words both in Turkish and in English (containing attributions and a conclusion) and 3-5 keywords must be included.

3.7. It is expected that special care is paid to make sure that articles contain a summary, an introduction, method/approach used, development, findings, a conclusion, contribution to its application and a bibliography.

3.8. The name of the writer must be included at the bottom of the article and the writer's title, the institution s/he works for must be noted on the first page with a star symbol as a footnote.

3.9. In the related issue, those who serve in the Publication Committee and Committee of Arbitrators are not allowed to join meetings about the article concerned. Articles that are considered to be suitable for publication shall be put in the publication queue.

T.C.

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
BEYKENT UNIVERSITY

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

3.10. Articles sent and articles that are considered to be unsuitable for publication after required corrections will not be returned.

3.11. Responsibility for the articles from a scientific point of view and other related topics belong to the writer(s). With regard to references relating to figures, pictures and tables, a permission letter from the writer(s) or the publisher(s) concerned must be obtained.

3.12. If the article is published, writer(s) must send the following document stating that all copyrights are to be transferred to Beykent University along with the article concerned.

3.13. The referees names and their reports will be kept in our rewards for five years.

3.14. If the article is published, writer(s) must send the following document stating that all copyrights are to be transferred to Beykent University along with the article concerned. In any case or in the neglect situation, writer(s) transfer(s) all Copyrights to Beykent University.

CONTACT INFORMATION:

Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi

(Beykent University Journal of Social Sciences), Ayazağa Yerleşkesi 34396 Maslak - İstanbul

Telephone: 444 1997 – Ext.5056-5187-5188

Fax: 090212 867 55 76

sosyalbilimlerdergi@beykent.edu.tr

**YALOVA İLİNDE İKAMET EDEN MUHASEBE MESLEK
MENSUPLARININ MUHASABE ETİK ALGISI**

Yrd. Doç. Dr. Cevdet KIZIL, Yrd. Doç. Dr. Vedat AKMAN,
Sultan ARAS, Naim Onur ERZİN.....6 - 31

**COYNESS AS POWER IN MARVELL'S "TO HIS COY
MISTRESS"**

Professor Dr. Visam MANSUR.....32 - 36

**ÜNİVERSİTELERİN ULUSLARARASI GÖRÜNÜRLÜĞÜ:
AKADEMİK PERFORMANS VE ÜNİVERSİTE
MARKA DEĞERİ İLİŞKİSİ**

Öğr.Gör. İlkay ERARSLAN.....37 - 47

**YOKSULLARIN KENDİ ÖZEL DURUMLARI İLE
FARKINDALIKLARINA DAİR BİR ALAN
ÇALIŞMASI: DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİÖZET**

Yrd. Doç. Dr. Hande ŞAHİN, Araş. Gör. Dr. Zuhal ÇİÇEK.....48 -74